

Foreldrene i natur- og friluftsbarnehager i Buskerud – Hvem og hvorfor?

Marte Syrdahl Grette

Masteroppgave, 60 studiepoeng

Høgskolen i Telemark, avdeling for Allmennvitenskapelige fag,

Institutt for Idrett og Friluftsliv

År: 05.08.2009

Høgskolen i Telemark

Tittel:	Foreldrene i natur- og friluftsbarnhager i Buskerud – Hvem og hvorfor?
Nøkkelord:	Foreldre, natur-og friluftsbarnhager, barnhager, friluftsliv, Buskerud, Pierre Bourdieu, Anthony Giddens
Forfattere/	Marte Syrdahl Grette
Studentnr.:	032381
Fagkode:	1304 Masteroppgave
Oppgavetype:	Masteroppgave
Studiepoeng:	60
Studium:	Masterstudium i kroppsøving-, idretts- og friluftslivsfag
Konfidensiell:	Nei

Forord

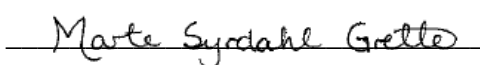
Denne masteroppgaven skulle være et alibi for mitt friår. Jeg skulle kose meg med det siste året som student og jobbe med en antatt altoppslukende masteroppgave. Jobb i 4H gjorde ikke den drømmen til virkelighet, men i stedet viste jobben seg å være drømmejobben. Og er det ikke nettopp det vi ønsker at utdannelsen vår skal føre fram til – drømmejobben?

Å skrive en masteroppgave er ingen enkel oppgave! Å skrive en masteoppgave mens man er i 50-70 % jobb er utfordrene, men samtidig enkelt. Når man jobber ved siden av har man begrenset tid til oppgaven, man må være på ”hugget” ved hver anledning. Jeg har tenkt at jeg må være som en trekkhund i bånd rett før Finnmarksløpet – ivrig og konsentrert på en gang.

Jeg har mange å takke for at jeg nå, etter snart 12 måneder, kan levere masteroppgaven min. Takk til mamma for at du kom på spørsmålet om antall barn foreldrene svarte for på et skjema, dette hjalp bra på svarprosenten min, noe som også inspirerte meg videre! Takk til alle i Næringshagen i Kunstnerdalen for hjelp med spørreskjemaet, gode diskusjoner og innspill, for sosiale lunsjer og to-kaffen! Takk til biblioteket i Bø som er en utrolig serviceinnstilt institusjon, og som har sendt meg all litteratur per post! Takk til 4H Buskerud for at jeg fikk delvis permisjon og for at de er så fleksible i forhold til arbeidstid! Takk til korrekturleserne som ofret deler av ferien for å hjelpe meg med den siste finishen!

Jeg vil også takke en utrolig flott veileder – Alf Odden! Det er ikke alle veiledere som er så raske til å svare på e-post, som gladelig setter av hele dagen til meg når jeg kommer til Bø og som stiller seg til disposisjon når jeg har bestemt meg for at innspurten skal være midt i fellesferien! Du har vært en god veileder, med gode kommentarer og nyttige tips!

Og sist men ikke minst, tusen takk til Endre som tålmodig har hørt på mine engasjerte tanker om oppgaven og som har deltatt i diskusjoner til tross for at tema nødvendigvis ikke alltid engasjerer deg like mye som meg!

Marte Syrdahl Grette

Prestfoss 5. august. 2009

Sammendrag

Denne oppgaven handler om foreldrene til barn i natur- og friluftsbarnehager i Buskerud. Jeg har ønsket å se på hvem disse foreldrene er og hvorfor nettopp disse foreldrene velger en natur- og friluftsbarnehage for barna sine. For å undersøke dette har jeg benyttet meg av kvantitativ metode. Det vil si at jeg har sendt ut en spørreundersøkelse til litt over 800 foreldre fordelt på 33 natur- og friluftsbarnehager i Buskerud. I spørreskjemaet vektla jeg å finne svar på faktiske opplysninger om foreldrene som for eksempel utdanning, yrkeskategori og inntektsnivå. I tillegg valgte jeg å spørre om fritidsinteresser, hva slags friluftsliv de bedrev og hvilket forhold de hadde til friluftsliv både i oppveksten og nå.

Resultatene viser at de fleste av foreldrene mest sannsynlig kan klassifiseres under begrepet middelklassen. Foreldrene er over middels utdannet i forhold til resten av befolkningen i Buskerud på samme alder. De har over middels inntekt i forhold til befolkningen i Buskerud med barn i barnehagealder, og de fleste foreldrene har i tillegg yrker som tilsier at de er i middelklassen. Av fritidsinteresser og deltakelse i friluftsliv kan vi også ane tendenser til at foreldrene tilhører middelklassen. Dette er en hovedtendens, selv om det også er en god del foreldre som ser ut til å kunne klassifiseres som "lavere funksjonærer" eller "arbeidere".

Resultatene har jeg analysert opp mot relevant forskning på feltet. Det er naturlig å sammenligne seg med Emilsen og Lysklett, som har gjort en tilsvarende studie for hele landet. En annen interessant vinkling er ulike typer omsorgsmodeller. Dette har Stefansen og Farstad skrevet om. I tillegg har Statistisk sentralbyrå flere nasjonale undersøkelser som egner seg for sammenligning med denne oppgavens materiale.

For å gi oppgaven en teoretisk tilknytning har jeg valgt å fordype meg i Pierre Bourdieu sine teorier om samfunnets påvirkning på enkeltmenneskers valg og i Anthony Giddens teorier om senmodernitetens påvirkning på det reflekterende individ. Disse teoriene bruker jeg til å drøfte mine resultater opp mot i drøftingskapittelet. Det ser ut til at ingen av disse teoriene enkeltstående kan forklare hvorfor foreldrene har valgt som de har, men sammen mener jeg teoriene kan utfylle hverandre og gi en tilstrekkelig forklaring. Bourdieu sine teorier kan forklare hvordan samfunnsstrukturene påvirker valg av barnehage gjennom foreldrenes bakgrunn og sosiale plass i samfunnet. Giddens teorier kan brukes til å begrunne hvorfor foreldre generelt i vår tid velger nettopp natur- og friluftsbarnehage.

Innhold

1 Innledning	6
1.1 Bakgrunn og målsetting	7
1.2 Definisjon av natur- og friluftsbarnhage	8
Min definisjon	9
1.3 Annen forskning	11
Emilsen og Lysklett – Bevisste, fornøyde og engasjerte foreldre!	11
Statistisk sentralbyrå	13
Foreldres omsorgsprosjekter og betydningen av klasse	14
1.4 Formålet	16
1.5 Avgrensninger	17
1.6 Problemstilling	18
Underproblemstillinger	19
1.7 Oppgavens struktur og kapitlenes innhold	20
2 Historisk bakteppe for oppgaven	21
2.1 Barnehagens historie	21
2.2 Natur- og friluftsbarnhagens historie i korte trekk	26
2.3 Friluftslivets historie	28
Bygdas friluftsliv	28
Byens friluftsliv	29
Friluftsliv og nasjonen Norge	29
Friluftsliv og arbeiderne	30
Krigen, etterkrigstiden og friluftsliv	30
Friluftsliv og miljø	31
Friluftslivet fram mot i dag, og videre fremover	32
3 Teori og de store tankene	34
3.1 Pierre Bourdieu (1931-2002)	36
Det sosiale rom og felt	37
De tre kapitalformene	38
Det sosiale rom og klasser	41
Habitus	43
Norge og kulturell kapital	44
Friluftsliv og kulturell kapital – en sammenheng?	47
Bourdieu og foreldre i norske natur- og friluftsbarnhager?	50
3.2 Anthony Giddens (1938 -) – Din tanke er fri?	53
Giddens og det reflekterende individ	53
Giddens og moderniteten	55
Identitet i den moderne tid	57
Giddens, moderniteten og friluftslivet	58
Giddens og natur- og friluftsbarnhage	60
3.3 Ja takk, begge deler!	61
4 Metodisk tilnærming – hvordan skal jeg undersøke?	63
4.1 Utvalg – hvem skal jeg undersøke?	65
4.2 Undersøkelsesdesign	66
Innsendingsmetode	67
Telefonering	68

Natur- og friluftsbarnhagene i Buskerud – min populasjon	68
Foreldrene til barn i natur- og friluftsbarnhagene som svarte på undersøkelsen – mitt utvalg	71
Kritikk av utvalgsmetode	72
Spørreskjemaet	73
Databehandling.....	74
4.3 Metodens konklusjon	74
Representativitet.....	74
Relabilitet	75
Validitet	75
5 Resultater	77
5.1 Hvem har svart	77
Kjønn	78
Alder	78
Sivilstatus	78
Utdanning	79
Mors og fars utdanning	80
Beskjeftigelse	84
Yrker.....	84
Inntekt.....	86
5.2 Foreldre og fritid	88
Fritidsinteresser	88
Medlem i organisasjoner	88
5.3 Foreldre og friluftsliv	90
Friluftslivsutøvelse	90
Friluftsliv i oppveksten.....	92
Friluftslivets betydning	92
Ønske om å lære barna friluftsliv selv	93
Utetid sammen med barna.....	94
5.4 Valg av natur- og friluftsbarnhage	94
5.5 Påvirkning i natur- og friluftsbarnhager	98
5.6 Fornøyde foreldre?	99
5.7 Resultatoppsummering	100
6 Analyse av resultatene	102
6.1 Hva karakteriserer foreldrene?	102
Eldre foreldre.....	102
Høy utdanning	103
Foreldre i mellomlaget	104
Godt bemidlet.....	104
Familie – mosjon - friluftsliv	105
Terrengsykling og bærplukking	106
Friluftsliv i oppveksten og friluftslivets betydning	108
Utetid.....	109
Medlemskap i organisasjoner.....	110
Delkonklusjon - foreldrene er... ..	110
6.2 Hvorfor har de valgt denne typen barnehage?.....	110
Begrunnelser for valg	110
Begrunnelser med røtter i friluftslivets historie?.....	112

Valg i forhold til klasse	112
Påvirkning – hva tror foreldrene	113
Bevisste og fornøyde	114
7 – Å se, å se... Det er drøfting det!	115
Natur- og friluftsbarnhage som inngang til kulturell kapital	115
Ikke tradisjon, men valg	116
Identitetsvalg	117
Valg av natur- og friluftsbarnhage som symbol på middelklasseidentitet?	118
Videreføring av identitet	119
Globalisering og nasjonal kultur	120
Miljøfokus	120
Natur- og friluftsbarnhage som en del av barnas utdanning.....	121
Ekspertkompetanse.....	122
Likestilling og menn i natur- og friluftsbarnhage.....	123
Finanskrisen og det enkle liv?	124
Konklusjon	124
8 Avslutning	127
Videre forskning.....	128
9 Litteraturliste.....	131
10 Vedlegg	138
10.1 Spørreundersøkelsen	138
10.2 Følgerebrev til barnhagen	142
10.3 Følgerebrev til foreldrene	143
10.4 Bourdieu sitt sosiale rom.....	144
10.5 Telefonpresentasjon	145

1 Innledning

Å skrive en masteroppgave i friluftsliv kan virke skremmende. Friluftsliv er jo ”en hverdagslig sak” som ”Karlsson på taket” ville sagt. Jeg er enig – friluftsliv er en hverdagslig sak, men det er også som Arne Næss sr. sa: ”Et rikt liv med enkle midler”. Vi her i Norge er så heldige at de fleste av oss har naturen nært innpå, og derfor har vi gode muligheter til å drive friluftsliv. Veldig mange nordmenn oppgir også i undersøkelser at de benytter seg av dette godet. Hvorfor er det da sånn at vi får stadig flere natur- og friluftsbarnhager i landet vårt?

Dette er et stort spørsmål. Altfor stort til å kunne svares på i en masteroppgave. For å finne ut mer om hvorfor natur- og friluftsbarnhager er ”i vinden” ønsket jeg å gå nærmere inn på foreldrene som sender ungene sine til slike barnhager. Foreldrene er interessante fordi de er viktig i barnas liv. De påvirker dem i en tidlig fase av livet der grunnlaget for resten av livet blir lagt. I ”Forskning om barnhager. En kunnskapsstatus” skrives det om en undersøkelse der de så på barnhager i forhold til kommuner:

Egenskaper ved foreldrene var langt viktigere for å forklare etterspørsel enn egenskaper ved kommunene. Nok en gang viste utdanningsnivå seg å være en viktig forklaringsvariabel (Ringdal og Mordal 1997). (Gulbrandsen, Johansson og Nilsen 2002, s. 27)

Dette underbygger hvorfor det er viktig å finne ut av hvem foreldrene er for å kunne si noe om fenomenet natur- og friluftsbarnhage.

Vi har et ordtak som sier ”Eple faller ikke langt fra stammen”. Om det stemmer når det gjelder natur- og friluftsbarnhager må det longitudinalstudier til. Jeg ser for meg studier som følger unger i natur- og friluftsbarnhager etter at de er ferdig i barnhagen. Kommer de til å drive mer med friluftsliv enn de som ikke har gått i natur- og friluftsbarnhage? Dette blir for stort til en masteroppgave igjen. Min masteroppgave kan heller si noe om hvor stammen står, og om treet *prøver* å slippe eplene sine ”ikke langt fra stammen”. Jeg ønsker altså å finne ut hvem foreldrene er. Rett og slett finne ut om det er en spesiell kategori foreldre som sender ungene sine i en slik barnhage. Dersom det er en særskilt gruppe som gjør det – hvorfor velger nettopp den typen foreldre akkurat denne typen barnhage? Det lurer jeg på!

1.1 Bakgrunn og målsetting

Våren 2005 hadde jeg praksis i Hval gård barnehage i Asker. Jeg var i avdeling "båtbarnehagen". Jeg beit meg merke i at foreldrene så ut til å passe inn i en spesiell kategori. De så ut til å tjene over gjennomsnittet og ha høy utdanning. Barnehagen lå i "et fint strøk", så det kan ha vært tilfelle at "folk flest" i området passet til denne karakteristikken. Jeg sjekket aldri ut om mitt "øyemål" stemte i løpet av praksisperioden, men spørsmålet la seg på minnet.

Seinere kom jeg i snakk med en forelder som var skeptisk til natur- og friluftsbarnhager fordi ungene ikke har noe sted å være inne. Jeg stilte meg undrende til dette og den aktuelle moren svarte med spørsmålet: "Hva med de barna som liker å leke inne?" For meg som er vokst opp på gård, og er vant til å være mye ute er det nesten utenkelig at noen vil leike inne hvis de kan leike ute. Dessuten tror jeg at foreldre som sier slikt høyst sannsynlig liker best å være inne selv. Derfor er også barna muligens mye inne når de er hjemme. Da ville det jo i tilfelle være flott å få vært mest mulig ute i barnehagen, etter mitt syn. Utsagnet fra denne moren trigget tanken på å studere natur- og friluftsbarnhager ytterligere, og jeg begynte å lure på hvilke foreldre som velger natur- og friluftsbarnhager for barna sine.

Da det var tid for å velge bachelor-oppgave var jeg klar til å studere dette feltet. Jeg så for meg en kvantitativ studie på linje med det som nå har blitt min masteroppgave, men kanskje noe mindre omfattende. Jeg tenkte at dersom jeg skulle gå videre på master hadde jeg sikkert i løpet av bachelor-oppgaven kommet over noe jeg kunne fordype meg ytterligere i. Ingen andre i klassen var spesielt interessert i barnehager, og siden bacheor-oppgaven skulle skrives i gruppe ble det friluftsliv på ungdomstrinnet for meg den gangen. Bacheloren kom vel i mål og jeg begynte på masterstudiet, med en problemstilling i minnet som fortsatt var ubesvart!

Jeg fant faktisk en undersøkelse av 43 natur- og friluftsbarnhager i Norge der blant annet foreldrene var i fokus (Emilsen 2005). Det gjorde det desto mer interessant for meg. Kanskje jeg kunne lage en tilsvarende undersøkelse i mitt eget fylke – Buskerud?

Ideen til masteroppgaven hadde begynt å gro, og jeg var i gang!

1.2 Definisjon av natur- og friluftsbarnehage

Det finnes per i dag ikke noen offentlig definisjon av natur- og friluftsbarnehager som jeg har klart å oppspore. Trond Løge Hagen har en forklaring på det: Natur- og friluftsbarnehager ”... er en alternativ driftsform som har vokst fram i praksisfeltet og det har derfor ikke vært gitt noen sentrale styringslinjer for hva disse begrepene skal inneholde.” (Hagen 2005, s. 23)

Det nærmeste vi kommer en offentlig definisjon er en forklaring på ”andre særskilte barnehagetyper” i Barne- og familieverndepartementets Odelsting proposisjon nr. 72 fra 2005:

Barnehager med hovedvekt på friluftsliv skiller seg fra de ordinære barnehagene ved at de etter sitt innhold er basert på uteliv og bruk av naturen i større utstrekning enn det som er vanlig. Fokus kan også i større grad være rettet mot miljø og/eller kunnskap om naturen og sansemotorisk erfaring. Omfanget av slike barnehager har økt de siste årene. Noen av disse barnehagene har ikke lokaler i tradisjonell forstand, men benytter for eksempel skihytte, lavvo eller jordgamme. Andre tilbud er organisert sammen med en vanlig barnehage, slik at grupper av barn skifter på å være utendørs og i barnehagens lokaler. En kartlegging i 1998 viste at barnehager som i hovedsak baserer sin virksomhet på friluftsliv, gjennomgående hadde en tettere bemanning i forhold til antall barn enn vanlige barnehager. Tilbudet var stort sett rettet mot barn over 3 år. (BFD 2005a, kap. 8.4.1.)

Det er heller ingen godkjenningsordning for denne typen barnehage slik at man klart kan si hvem som er en natur- og friluftsbarnehage og hvem som ikke er det. Den eneste godkjenningsordningen i forhold til natur- og friluftsbarnehager er godkjenning av lokaler til å drive barnhagen i. Barne- og familieverndepartementet skriver (Ibid):

Barnehageloven § 3 krever at barnehager skal ha lokaler og uteområder som er egnet for formålet. Det er ikke gitt unntak fra kravene i barnehageloven for barnehager med hovedvekt på friluftsliv. Departementet har gitt nærmere retningslinjer for godkjenning av barnehager som hovedsakelig baserer sin virksomhet på friluftsliv i brev av 20. februar 2001(ref.nr. 01/00912) til alle landets kommuner og fylkesmenn. Retningslinjene sier at disse barnehagene må ha tilgang til lokaler av likeverdig kvalitet som ordinære barnehager. Det må være forsvarlig å huse alle barna samtidig ved behov, for eksempel ved ugunstige værforhold. Godkjenningsmyndigheten kan imidlertid, etter en konkret skjønnsmessig vurdering, renonsere¹ noe på de krav som ellers ville ha blitt stilt til oppholds- og lekeareal per barn i ordinære barnehager. (BFD 2005a, kap. 8.4.1.)

Selv om ikke de norske myndighetene ser ut til å ha en klar definisjon av natur- og friluftsbarnehager er det noen forskere som har prøvd seg. Olav B. Lysklett er en av disse og har skrevet om hva som kjennertegner natur- og friluftsbarnehager i dag:

¹ ”renonsere” vil si det samme som å ”gi avkall på”

De kan beskrives som små private enheter med få småbarnsplasser. De aller fleste bruker svært mye av tiden utendørs og de benytter faste referanseområder hvor de fokuserer på motorisk utvikling, sosial kompetanse og kunnskap om naturen. (Lysklett 2005a, s. 5-6)

Lysklett er kjent som en av de to forskerne som sammen har studert foreldre i natur- og friluftsbarnehager før meg. Jeg vil fortelle mer om Olav B. Lysklett og Kari Emilsens forskning i kapittel "1.3 Annen forskning". I artikkelen "Uteleik året rundt i kjente omgivelser" skriver han også om hva natur- og friluftsbarnehager er:

Det å kalle seg en friluftsbarnehage eller naturbarnehage medfører ingen offentlige forpliktelser eller føringer for hvordan barnehagedriften skal være. Dette i motsetning til hva som er tilfelle i f.eks Sverige, jmf. "I Ur och Skur"-barnehagene. (Lysklett 2005b, s. 15)

Videre skriver han:

Blant de som definerer seg som en friluftsbarnehage eller naturbarnehage varierer driftsformen meget. Eksempelvis kan det være en barnehage som vil ha natur som satsningsområde og bestemmer at de eldste i barnehagen skal på tur en eller to ganger i uka og velger å kalle denne gruppen eller avdelingen for en friluftsavdeling. I den andre enden har man friluftsbarnehager som har snudd rutineene på hodet ved å si at de er ute hele tida, og at de for eksempel skal ha en innedag i uka. (Lysklett 2005b, s. 15)

Min definisjon

Med bakgrunn i disse definisjonene og nettsøket² mitt, ønsket jeg å definere hva jeg legger i begrepet. Tidlig valgte jeg å sette ei grense for minimumstid ute per uke for barna i barnehagen. Grensa gikk ved 12 timer ute per uke. 12 timer per uke er ikke veldig mye dersom man regner at barna kan være i barnehagen fra 8-17 en vanlig dag. Det er likevel for få barnehager i utvalget som er ute hele tiden. Det viste seg nemlig fort at de fleste barnehagene var ute i "kjernetida" som stort sett var fra kl. 10 til kl. 14. Da vil det å være ute i 12 timer per uke si minst tre dager, og ikke brått så lite likevel lenger³.

Jeg har valgt å ta med de barnehagene som har en rullerende friluftssordning dersom de oppfyller øvrige krav og er ute minst 12 timer den uka de har ute-, natur- eller friluftsguppe. Dette fordi det kun var 5 barnehager i mitt utvalg som var ute hele dagen, hver dag hele året. Jeg anså 5 barnehager til å være for lite som datagrunnlag. I tillegg så jeg at andre barnehager

² Med nettsøket mener jeg at jeg søkte opp hvilke barnehager som fantes inne på hver kommunes nettsider for deretter å søke opp hver barnehage for å kartlegge hvilke natur- og friluftslivsrelaterte barnehager som finnes i Buskerud. Mer om dette kan finnes i metodekapittelet.

³ Nærmere forklaring på 12-timersgrensen finnes i avsnitt 1.5 Avgrensninger

med ute-, natur- eller friluftsgupper også fokuserer mye på denne typen aktivitet og står for noenlunde de samme verdiene.

Jeg har valgt å kutte ut familiebarnehager da ingen av disse profilerer seg selv som natur- og friluftsbarnhage. Noen av de jeg ringte sa at de "ikke fikk lov" å profilere seg som det fordi de var familiebarnehager. Jeg velger også å kutte dem ut fordi de har en helt annen oppbygging av barnehagen enn en "vanlig" barnehage, og derfor blir det vanskelig å sammenligne dersom det skulle bli aktuelt seinere.

Jeg har valgt å kalle barnehagene "natur- og friluftsbarnhager" da det ser ut som det mest brukte uttrykket om denne typen barnehager. "Natur- og friluftslivsbarnhage" blir noe tungt i lengden. Jeg mener likevel at de må ha en tilknytning til friluftsliv og ikke bare natur (som i for eksempel gårdsbarnehager).

Jeg kom fram til at den følgende definisjonen måtte være en passende definisjon som det var relativt enkel å kategorisere barnehagene etter.

Kriterier for å defineres som natur- og friluftsbarnhage i denne oppgaven ble derfor:

- Barna på natur-, ute- eller friluftsavdelingen må være ute minst 12 timer i uka i snitt.
- Dersom barnehagen har en rullerende ute-, natur- eller friluftsguppe må barna være ute minst 12 timer i uka de ukene de er på ute-, natur eller friluftsgruppa.
- Avdelingen eller barnehagen må profilere seg som ute-, natur- eller friluftsbarnhage eller med en ute-, natur- eller friluftsavdeling/gruppe.
- Avdelingen/barnehagen må ha en utebase som ikke er et vanlig barnehagehus, men for eksempel ei hytte, en lavvo, en gapahuk, en gamme eller et telt.
- Med utetid menes tid der ungene fortrinnsvis er ute i friluft utenfor barnehagens tradisjonelle, inngjerdede leikeområde, men de kan gå inn i en utebase dersom været tilsier at de ikke kan være ute.
- Familiebarnehager er ikke tatt med i denne oppgaven selv om de oppfyller øvrige krav.

1.3 Annen forskning

I innledningen skrev jeg litt om hvorfor jeg interesserte meg i dette feltet. Jeg hadde hatt praksis i en natur- og friluftsbarnehage og hadde dannet meg et bilde av at foreldrene i denne barnehagen ikke var helt "vanlige" foreldre. Jeg hadde som sagt også tenkt på denne oppgaven lenge og fundert en del på hva jeg ønsket å prøve å finne svar på. Jeg trodde at dette var et genialt spørsmål jeg ville ta opp, men en av gjesteforeleserne på masterstudiet kunne fortelle meg at det allerede var gjort litt forskning på feltet. En viss skuffelse kom over meg, problemstillingen var ikke så original som antatt. Skuffelsen gikk etter hvert, heldigvis, over til lettelse. Flere som hadde begynt skrivingen av masteroppgave, eller som alt var ferdige med oppgaven sin kunne fortelle hvor vanskelig det var å grave seg ned i upløyd mark. Jeg satte da i gang med å lese det jeg fant av tidligere forskning på foreldre i natur- og friluftsbarnehager. Det var ikke mye, men en god konferanserapport fra "Ute hele dagen!" ga meg en god innfallsport til det som fantes av forskning på området. "Ute hele dagen!" var en nasjonal konferanse om natur- og friluftsbarnehager som ble arrangert av Dronning Mauds Minne – Høgskole for førskolelærerutdanning i Trondheim i oktober 2004. Denne konferansen samlet over 300 interesserte og var den første konferansen om fenomenet natur- og friluftsbarnehager noen sinne. Nedenfor presenterer jeg den forskningen jeg mener er mest sentral i forhold til min oppgave.

Emilsen og Lysklett – Bevisste, fornøyde og engasjerte foreldre!

Olav B. Lysklett og Kari Emilsen har gjort to undersøkelser av foreldre i natur- og friluftsbarnehager. Først gjorde de en forstudie av 8 natur- og friluftsbarnehager i Tromsø, Oslo og Rogaland. Forstudien var en spørreundersøkelse der foreldrene svarte på en rekke spørsmål. Selv om utvalget var lite, så hadde de en relativt høy svarprosent (61 %) (Lysklett og Emilsen 2004). I denne undersøkelsen hadde flere av foreldrene som svarte, høyere utdanning og høyere husstandsinntekt, flere var medlemmer i en friluft- eller miljøvernorganisasjon og flere var mer ute enn gjennomsnittet av den norske befolkningen sammenlignet med Levekårsundersøkelsen 2001 (SSB 2006). De fleste foreldrene ønsket natur- og friluftsbarnehage fordi de mente det var viktig at ungene fikk positive holdninger og kjennskap til natur. 84 % av foreldrene synes det var av stor betydning at ungene fikk mulighet til å utvikle gode turvaner (Lysklett og Emilsen 2004). Når det gjaldt aktivitet viste det seg at særlig bær- og sopplukking, og skøyteturer på vann og vassdrag var mye mer utøvd enn ellers i befolkningen (Ibid).

Etter forstudien gikk Lysklett og Emilsen grundigere til verks. De sendte ut spørreskjemaer til natur- og friluftsbarnehager som var spredt over hele landet og fikk svar fra 369 foreldre fordelt på 43 barnehager. Foreldrene viste seg å være hovedsakelig mellom 30-40 år, med en inntekt på 300.000,- til 599.999,- i året og de fleste hadde også høyere utdanning (54 % hadde 3-4 års studie eller mer). Emilsen skrev om deres datagrunnlag:

Med andre ord kan vi altså si at denne foreldregruppen trolig er vel etablert, ikke helt unge og at de har forholdsvis høy inntekt, og at mange har høy utdanning. Det er nærliggende å tenke seg at en slik gruppe i større grad enn andre har anledning til å prioritere når det gjelder hvilke valg de gjør for sine barn. (Emilsen 2005, s. 33)

Emilsen og Lysklett fant ut at de tre viktigste fritidsinteressene til denne gruppa så ut til å være:

- Venner og familie
- Friluftsliv
- Trening

Med andre ord er det mange i foreldregruppen som oppgir at de prioriterer fysisk aktivitet også i forhold til egen person, noe som styrker hypotesen om at foreldre i natur- og friluftsbarnehager er opptatt av natur- og friluftsliv. (Emilsen 2005, s. 33)

Når det gjaldt hvorfor foreldrene i undersøkelsen valgte natur- og friluftsbarnehager for sine barn oppga 97 % at "[...] de ønsker å gi barna positive holdninger til naturen. Mens 95 % synes det er viktig at barna er mye ute. Og hele 93 % mener det er viktig at barna skal få kjennskap til naturen." (Emilsen 2005, s. 35) Praktiske årsaker til valg av denne typen barnhager som for eksempel nærhet til boligen og eneste mulige tilbud ble rangert som lite eller svært lite betydningsfullt. 66 % oppga at det var viktig for dem å velge en natur- og friluftsbarnehage. Dette sier også noe om at det er et bevisst valg av barnehage disse foreldrene har gjort (Ibid 2005).

Emilsen skriver også noe om foreldrenes forventninger til barnehagen. 98 % av foreldrene i undersøkelsen hevdet at barnehagen hadde levd opp til deres forventninger, mens kun 2 % svarte at den ikke hadde det (Ibid 2005).

Lysklett og Emilsen ønsket også å finne ut om de aktuelle foreldrene var engasjert i miljø- og friluftsansjoner. 32 % av foreldrene i undersøkelsen svarte at de var medlem av en slik type organisasjon, mens det i aldersgruppen 25-44år i Levekårsundersøkelsen 2001 er det kun

17,5 % av de spurte som oppgir det samme. Denne forskjellen mener Emilsen er en indikator på at foreldrene i natur- og friluftsbarnehager er mer engasjert i natur, miljø og friluftsliv enn resten av befolkningen i samme aldersgruppe (Ibid 2005).

Videre hadde Lysklett og Emilsen med et spørsmål om hvor mye tid foreldrene brukte ute sammen med ungene sine. De hadde ingen kontrollgruppe i en ”vanlig barnehage” slik at de kunne få sjekket om foreldrene i natur- og friluftsbarnehager var flere timer ute med sine barn enn andre foreldre. Likevel mener Emilsen at tallene bekrefter at foreldrene er aktive.

Med tanke på at vi vet at disse foreldrene i flere sammenhenger har rapportert at de er opptatt av å være ute, kan tallene anses for å være nok en bekreftelse på at mange i denne gruppen er genuint opptatt av å gi barna en god start i livet når det gjelder natur- og friluftsliv. (Emilsen 2005, s. 38)

Emilsen og Lysklett undersøkte også foreldregruppa sin deltakelse i friluftsliv siste 12 måneder. Her sammenlignet de også med aldersgruppa 25-44 år i Levekårsundersøkelsen fra 2001. De fant at i foreldregruppa de hadde fått svar fra var det, med unntak av ”dagsturer til fots i skogen eller på fjellet”, flere som hadde deltatt på de ulike friluftaktivitetene som var lista opp enn blant norske 25-44-åringene. Emilsen skriver (2005, s. 39): ”Dette kan igjen tolkes som en understrekning av at foreldrene er opptatt av å ha et aktivt liv i forhold til natur og friluftsliv.”

Statistisk sentralbyrå

Statistisk sentralbyrå – SSB – har siden 1973 gjennomført mange undersøkelser om levekår i Norge. I levekårsundersøkelsene finner man data om økonomi, fritid, friluftsliv, sosialt nettverk, helse, boforhold, utdanning, sysselsetting og arbeidsforhold. I tillegg til levekårsundersøkelser er det fra 1971 gjennomført tidsbruksundersøkelser hvert tiår. Tidsbruksundersøkelsen sier noe om hvor mye tid nordmenn bruker på ulike aktiviteter som for eksempel friluftsliv. Tidsbruket sammenlignes med bakgrunnsopplysninger som blant annet kjønn, alder, landsdel, yrke og familieforhold (SSB 2001).

Gjennom disse to nasjonale undersøkelsene har jeg funnet en rekke tall om både Norges befolkning og Buskeruds befolkning som kan brukes opp mot mine resultater. Statistikkbanken på SSB sine nettsider har vært flittig brukt, men også ferdige tabeller og artikler har jeg benyttet som kilder. Flere detaljer fra SSB blir presentert sammen med resultatene i kapittel 5 og 6.

Foreldres omsorgsprosjekter og betydningen av klasse

Kari Stefansen og Gunhild R. Farstad har, i en artikkel i Tidsskrift for samfunnsforskning, skrevet om småbarnsforeldre og deres omsorgsprosjekter i forhold til klasse. Dette er relevant for denne masteroppgaven, og da særlig med tanke på hvorfor foreldrene har valgt natur- og friluftsbarnhage. Stefansen og Farstad mener å ha funnet to modeller for småbarnsomsorg: ”et ordnet løp” og ”et skjermet rom”. ”Et ordnet løp” er middelklassens typiske omsorgsmodell. ”Når vi kobler denne modellen for omsorg til middelklassen, er det ikke fordi alle middelklassefamilie drar på denne forståelsen, men fordi de som gjør det med et par unntak er middelklassefamilier.” (Stefansen og Farstad 2008, s. 352-353) Et ordnet løp” vil si at foreldrene ønsker å utdanne eller legge til rette for et bestemt livsløp for barnet. ”Modellen er tuftet på en forståelse av barnets behov for en selvstendig relasjon til både mor og far, og barnets behov for å bevege seg ut av familiesfæren når det er rundt et år, for å kunne utvikle seg videre.” (Stefansen og Farstad 2008, s. 352) Denne formen for omsorg vil antakelig også legge føringer for både foreldre og barn.

Flere har påpekt at middelklassens forestillinger om hva barnet trenger og har krav på, gjør foreldreskapet til et utfordrende prosjekt (jfr. Lareau 2003; Devine 2004; Reay 2005a; Gillies 2005a). Som Reay (2005a) har påpekt kan det ved denne formen for foreldreskap som gir resultater i framtida, også være svært problematisk her-og-nå sett fra barnets perspektiv. Barna får alle muligheter, men kan samtidig ikke unndra seg foreldrenes monitorerende blikk og forventninger om gode prestasjoner. Livet er dessuten gjennomorganisert og voksenstyrt (se Lareau 2003). (Stefansen og Farstad 2008, s. 369).

”Et skjermet rom” er motstykket til ”et ordnet løp”

Det som gir barna gode liv her-og-nå, for eksempel mye tid til fri lek, mindre krav osv., kan bidra til å gi barna et dårligere utgangspunkt for å klare seg godt senere i livet. Hva som forstås som godt foreldreskap, er med andre ord avhengig av hvem sitt perspektiv som skal legges til grunn og hvilken tidshorisont som skal gjelde. (Stefansen og Farstad 2008, s. 369)

Stefansen og Farstad utdyper begrepet ”et skjermet rom” videre:

Det som først og fremst karakteriserer denne modellen for omsorg, er at det foreldrene prøver å få til er å ivareta barnets behov for trygghet og omsorg i hjemmet. [...] I denne modellen forstås ikke omsorg som noe som nødvendigvis skal deles opp i ulike perioder og fordeles mellom ulike aktører. Barnets behov for å være hjemme er viktigere enn å ordne seg sånn at far skal ha omsorgen for barnet alene på dagtid mens mor jobber.[...] Det andre sentrale elementet er forståelsen av at barnet må utstyres med noen grunnleggende ferdigheter hjemme før det er klart for barnehagen.

Derfor anses ettårsalderen som for tidlig til å bevege seg ut av familien. (Stefansen og Farstad 2008, s. 354-355)

Et skjermet rom er omsorgsmodellen som flest arbeiderklassefamilier tydeligst gir uttrykk for. Stefansen og Farstad (Ibid) prøver å forstå hvorfor arbeiderklassen og middelklassen velger ulike omsorgsprosjekter for sine barn. De mener mye kan forklares gjennom hvilke muligheter yrker og jobber gir for middelklassen i motsetning til for arbeiderklassen. Stefansen og Farstad (Ibid) mener at middelklasseyrker ofte er mer fleksible enn arbeiderklasseyrker og derfor gjør det lettere å kombinere full jobb og omsorg for barn.

Mange middelklassejobber gjør det mulig å ha en myk og gradvis overgang til barnehagen, med korte dager til å begynne med. Stikkord er fleksitid og hjemmekontor. Situasjonen er en annen for de som har jobber med krav om tilstedeværelse i hele arbeidstida, ofte fra et tidspunkt hvor barnehagen ikke har åpnet eller hvor dagen ikke slutter før etter at barnehagen er stengt. Å vite at det du velger for ettåringen er en "arbeidsdag" på ni timer, er dessuten noe ganske annet enn å velge en på seks og en halv. (Stefansen og Farstad 2008, s. 366)

En annen vinkling på dette med muligheter er karriere. Middelklassekvinner har ofte en "karriere å tenke på" i større grad enn arbeiderklassekvinnene. Karrieren tillater ikke at de tar seg lange avbrekk fra jobben hvis de "skal opp og fram". Arbeiderklassekvinner har ofte ikke samme mulighet for avansement og "straffes" dermed ikke karrieremessig ved lange permisjoner slik som middelklassekvinner.

Foreldrene som velger den ene omsorgsmodellen framfor den andre ser også ut til å ha ulikt verdigrunnlag for sin avgjørelse. De foreldrene som heller til "et ordnet løp" er mer opptatt av at far skal ha tid med barnet alene, og at barnet trenger mer utfordringer ved ca. 1års alder enn foreldrene kan gi dem – altså ønsker de at barna skal få gå i barnehage. Foreldrene som velger "et ordnet løp" ser også ut til å velge dette som en "ideell vei til foredling av barnet" (Ibid). De foreldrene som heller til den andre modellen – "et skjermet rom" prioriterer at barnet skal få utvikle noen grunnleggende ferdigheter "i ro og fred" før det kan gjøre seg nytte av barnehagens tilbud. Foreldrene som velger "et skjermet rom" vektlegger heller ikke i like stor grad at far skal ha tid med barnet alene. Disse foreldrene vektlegger det å "legge til rette for naturlig utvikling", og ser ikke på barnets utvikling som noe de skal jobbe så mye med – det kommer av seg selv (Ibid).

Dersom vi forstår omsorgsorganisering som uløselig sammenvevd med slike mer grunnleggende forestillinger om hva barn trenger, blir det også tydelig at

omsorgsorganisering har med sosial reproduksjon å gjøre. (Stefansen og Farstad 2008, s. 367)

Dette er hovedsakelig den forskningen som jeg oppfatter som sentral for oppgaven. Selvfølgelig er flere artikler og forskningsresultater dratt inn i resultatkapittelet og analysekapittelet. Blant disse er det kun enkelte deler av artiklene/forskningsresultatene som er aktuell og ikke hele artiklene slik som de som er presentert her.

1.4 Formålet

Når man skal skrive masteroppgave er det nødvendig å ha et mål å jobbe mot. Samtidig er det mer motiverende å studere når man har en plan for hva det man finner ut skal brukes til. Oppgaven trenger et formål!

Formålet med denne undersøkelsen er å finne ut av om det er en spesiell type foreldre som sender barna sine i natur- og friluftsbarnehager. Dersom jeg finner ut at det er noe som skiller denne typen foreldre ut fra befolkningen generelt blir det interessant å finne ut hva som er spesielt med disse foreldrene. Vorkinn, Vittersø og Riese skrev i år 2000 (s. 57): *”Økt satsing på natur og friluftsliv i barnehager og skoler vil kunne ha positiv innvirkning på rekruttering til friluftsliv, særlig i forhold til barn som har foreldre/familie som er lite aktive utøvere.”* Men er det disse foreldrene som sender barna sine i natur- og friluftsbarnehager?

Hva jeg finner ut kan være nyttig i en større sammenheng, og utover denne masteroppgaven. For eksempel hvordan man må profilere natur- og friluftsbarnehager for å favne en større andel av befolkningen dersom man ønsker at flest mulig barn skal gå i slike barnehager. Borge, Nordhagen og Lie (2003) sier i slutten av sin artikkel at forskning på hvorfor noen foreldre velger natur- og friluftsbarnehage framfor tradisjonelle barnehager er nødvendig. De lurte på om natur- og friluftsbarnehager bare er en videreføring av de tidligere barnehagene som kun var for de velstående. Min undersøkelse vil jo bare være en brikke i et stort puslespill for å avdekke fenomenet natur- og friluftsbarnehage, men sammen med annen forskning kan kanskje denne oppgaven bidra til å øke kunnskapen om fenomenet og videre være med å forbedre barnhagetilbudet i natur- og friluftsbarnehager og i barnehager generelt i Norge.

1.5 Avgrensninger

I denne oppgaven har jeg vært nødt til å foreta noen avgrensninger også. Natur- og friluftsbarnhager er et spennende tema som bare venter på å bli utforsket. I tillegg er fenomenet relativt nytt og derfor ikke ”ferdigstudert”. Det er mange emner å ta tak i, men man må jo også begrense seg noe.

Når jeg valgte å se på foreldrene og finne ut hvem de var, kunne jeg valgt å sammenligne dem med foreldre i tradisjonelle barnhager. Et sentralt spørsmål er jo: Hva er forskjeller og hva er likheter mellom disse to foreldregruppene? Dette er veldig interessant, men jeg ønsket å fordype meg kun i den ene gruppen – nemlig foreldre i natur- og friluftsbarnhager. Jeg ønsket å se mer grundig på hvem denne gruppen var og hva som karakteriserte dem. Dette ønsket jeg fordi jeg ville konsentrere meg fullt og helt om en ting, og fordi foreldre i natur- og friluftsbarnhager ikke er studert så mye fra før.

Den aller første avgrensningen gjaldt geografi og ressurser. Som før nevnt var tidligere forskning gjort som en nasjonal studie. Jeg så dette som et noe omfattende prosjekt for en masteroppgave. Omfanget på spørreundersøkelsen måtte vært betydelig større dersom den skulle vært representativ på landsbasis. Jeg ønsket derimot å konsentrere meg om et fylke. Buskerud ble valgt hovedsakelig av to årsaker:

1. Fordi det er et ”varierte” fylke med tanke på geografi. Buskerud har både by og bygd, fjell og lavland, innland og kystlinje.
2. Buskerud er mitt hjemfylke, derfor ønsket jeg å finne ut mer om fenomenet der jeg bor og jobber.

Jeg valgte også å sortere ut noen barnhager for at utvalget skulle bli mer ”rene natur- og friluftsbarnhager”. Likevel måtte jeg også passe på at utvalget ikke ble for snevert. Veldig mange barnhager i Buskerud hadde ”fokus på” natur og/eller friluftsliv, eller hadde én turdag i uka. Andre barnhager oppga at de ”hadde planer om utegruppe”. Jeg mener dette blir for vidt til å kunne kalle seg en natur- og friluftsbarnhage. De må ville noe mer med friluftslivsprofilen sin enn som så. Etter å ha saumfart en del nettsider til barnhager i Buskerud og også ringt flere av dem fant jeg en 12-timers grense. Barnhager der barna er ute minst 12 timer i uka er oftest ute mer enn to dager eller i alle fall ute mer enn to kjernetider. Kjernetid er den tida barnhagen legger opp til at alle ungene er til stede. Denne tiden er til for

å sikre at barna får delta på planlagte aktiviteter uten å bli forstyrret av levering og henting til enhver tid. Mange barnehager i Buskerud hadde kjernetid fra kl. 10-14. Foreldrene må da levere barna innen klokken 10 og ikke hente før klokken 14. De barnehagene der barna var ute i mindre enn 12 timer per uke den uka de hadde natur-fokus falt vekk i forhold til min definisjon⁴. De barnehagene der barna var ute 12 timer eller mer virket til å ha en mer helhetlig natur- og friluftprofil, og falt dermed innenfor min definisjon. Familiebarnehager ble som sagt utelatt fordi de driver barnehagen på en annerledes måte enn de tradisjonelle barnehagene.

En annen ting jeg valgte å se bort fra, men som jeg hadde planer om å undersøke var foreldrenes politiske ståsted. Dette kunne vært interessant i forhold til studier om hvilke mennesker som stemmer slik eller sånn ved valg. I tillegg kunne det vært interessant å se på hva slags friluftspolitikk og barnehagepolitikk de partiene foreldrene stemte på førte. Jeg valgte likevel å ta det bort fra spørreskjemaet etter råd fra veileder. Politisk tilhørighet kan være et sensitivt tema som kan gjøre at noen velger å ikke besvare undersøkelsen. Selv om jeg valgte dette bort, tror jeg det kunne være et interessant tema for en videre undersøkelse.

1.6 Problemstilling

En problemstilling hører med til enhver studie. Det er viktig å klargjøre hva man skal undersøke, hva en ønsker å finne svar på. Ofte kan problemstillingen endre seg under skriveprosessen. Man ønsker å formulere seg slik at leseren bedre oppfatter hva en eksakt ønsker å finne ut av.

”Hvordan en problemstilling utformes, har stor innvirkning på den videre utviklingen av forskningsprosessen og kan få avgjørende betydning for de forskningsresultatene vi kommer fram til” (Grønmo 2004, s. 62)

Min problemstilling har også forandret seg gjennom prosessen. I prosjektplanen så problemstillingen slik ut: *”Hvilke foreldre sender barna sine i friluftslivs-/naturbarnehager, hva karakteriserer nettopp disse foreldrene og hvorfor har de valgt denne typen barnehage?”*

⁴ Se kap. 1.2

Etter å ha levert inn prosjektplanen gikk det over et år før jeg skulle starte på datainnsamlingen. Gjennom dette året hadde tankene surret i hodet en stund og jeg følte behov for å snevre inn problemstillingen noe. Det skulle jo ikke gjelde foreldre generelt, men foreldre i Buskerud. Før datainnsamlingen så dermed problemstillingen slik ut: *”Hvilke foreldre sender barna sine i natur- og friluftslivsbarnehager i Buskerud, hva karakteriserer nettopp disse foreldrene og hvorfor har de valgt denne typen barnehage?”*

Etter å ha jobbet ytterligere med oppgaven ble problemstillingen endret nok en gang. Blant annet ønsket jeg å forenkle fellesnavnet på barnehagene. Den endelige problemstillingen ble dermed:

Hva karakteriserer foreldre til barn i natur- og friluftslivsbarnehager i Buskerud, og hvorfor har de valgt denne typen barnehage?

Underproblemstillinger

Under har jeg listet opp mine underproblemstillinger som jeg har hatt med meg under hele prosessen. Disse underproblemstillingene lagde jeg først og fremst for å konkretisere for meg selv hva jeg mente med ”karakteriserer” i hovedproblemstillingen.

- ❖ Hvilken aldersgruppe foreldre sender barna sine i natur- og friluftslivsbarnehager?
- ❖ Hvilken utdanning har foreldre som sender barna sine i natur- og friluftslivsbarnehager?
- ❖ Hvilken yrkesgruppe dominerer når det gjelder å sende barna i natur- og friluftslivsbarnehager?
- ❖ Hvilken inntektsklasse ligger foreldrene i?
- ❖ Hva slags fritidsinteresser har foreldrene?
- ❖ Hva slags friluftslivsaktiviteter driver de med?
- ❖ Hva slags forhold hadde de til friluftsliv i egen barndom?
- ❖ Hvor mye de er ute med ungene sine selv?
- ❖ Er de medlemmer av naturvern-, idretts- eller friluftslivsorganisasjoner?
- ❖ Hvorfor de har valgt denne typen barnehage?

1.7 Oppgavens struktur og kapitlenes innhold

Problemstillingen er strukturerende for studenten, den setter rammene for oppgaven. For leseren er det viktig at oppgaven i seg selv er strukturert og lettlest. Som avrundning av innledningen vil jeg derfor forklare oppgavens videre oppbygning.

”Historisk bakteppe” har jeg kalt kapittel to. I dette kapittelet kan man lese om barnehagens, natur- og friluftsbarnhagens og friluftslivets historie i korte trekk.

Videre kommer et kapittel der jeg tar for meg Pierre Bourdieu og Anthony Giddens. Begge disse to har gjort seg opp kloke tanker om samfunnet som jeg prøver å koble til min oppgave. Kan Bourdieu sine teorier om distinksjon mellom klasser forklare hvorfor foreldrene velger denne type barnehage? Er det sosial status som bestemmer hva slags barnehage man skal velge? Eller er det Giddens som kan gi meg en aha-opplevelse gjennom teorier om moderniteten og frie, reflekterte valg? Har klasse kanskje mindre å si enn et gjennomtenkt og grundig overveid valg for barna sine? Disse to teoretikerne representerer svært ulike teorier om enkeltmenneskers valg, noe som gjør det interessant å drøfte resultatene opp mot dem begge. Nærmere begrunnelse for valg av nettopp Bourdieu og Giddens finnes i teorikapittelet.

Etter teorien følger et kapittel om metode. I metodekapittelet presenteres og begrunnes valget av metode for denne masteroppgaven.

Resultatkapittelet inneholder en systematisk framlegging av resultatene. I noen tilfeller trekkes det i kapittelet inn tall og resultater fra annen forskning for å forklare resultatene.

Deretter kommer et analysekapittel. Dette kapittelet setter resultatene i sammenheng med annen forskning. Har jeg kommet fram til resultater som ligner andre undersøkelsers utfall, eller er foreldre i natur- og friluftsbarnhager ekstraordinære? Analysen søker å gi et svar på første del av problemstillingen – hvem foreldrene i natur- og friluftsbarnhager i Buskerud er.

Til slutt kommer drøftingsdelen, før det hele avrundes med et avslutningskapittel. I drøftingskapittelet har jeg valgt å drøfte mine resultater opp mot teoriene til Bourdieu og Giddens. Målet med drøftingsdelen er å finne svar på andre del av problemstillingen – hvorfor har foreldrene valgt en natur- og friluftsbarnhage?

2 Historisk bakteppe for oppgaven

Som historisk bakteppe for prosjektet velger jeg kort å si litt om barnehagens historie generelt og så litt spesielt om historien til natur- og friluftsbarnhagene i Norge. Deretter presenterer jeg kort friluftslivets historie. Dette fordi jeg ønsker at alle som leser oppgaven lettere skal kunne forstå fenomenet natur- og friluftsbarnhage.

2.1 Barnehagens historie

Dette første avsnittet handler om barnehagens historie fra begynnelsen og fram til i dag. Avsnittet er bygget på flere artikler, men særlig på artikkelen ”*Det begynte med barneasylene*” fra 1987 av Tora Grude.

Barnehagens historie startet i Tyskland allerede tidlig på 1700-tallet med såkalte ”asyl”. Asylet var et tilfluktsted for svake og vanskeligstilte grupper i samfunnet – fattige småbarn og sinnslidende. Asylene var et kjærkomment tilbud for barn fra fattige kår som hadde behov for tilsyn mens foreldrene måtte jobbe. De spredte seg til flere og flere land i Europa, og hovedfokuset til asylene var omsorg og stell. Grude har tatt med et sitat om asylene i Østerrike og Ungarn tidlig på 1800-tallet:

Asylenes egentlige Væsen er at give et Billede av det frie Huusliv, og Børnenes styrkende Tumlen i den frie Natur gjelder her for Hovedopgaven. Man have derfor stedse sørget for en tilliggende Have og for alle Slags Beskjæftigelse til Legemets Udvikling [...](Asyl og Skoletidende). (Grude 1987, s. 24).

Det første asylet i England ble opprettet i 1816 av fabrikkeier Robert Owen (Flekkøy 1987). Han så at mange små barn ble overlatt til seg selv mens foreldrene jobbet lange dager på fabrikken. Asylene i England ble kalt ”Infant schools” på grunn av sitt fokus på tidlig førskole-opplæring. I store barnegrupper på opp mot 200 små barn, helt ned i 4-årsalderen, ble det undervist i religion, lesing, skriving og håndarbeid. Undervisningen kunne foregå i store amfi med små krakker og bord.

Disse to tradisjonene, omsorg og stell fra Tyskland og førskole fra England, påvirket barnehagens historie i Norge.

For å forstå historien bedre skal dere her få en kort innføring i 1800-tallets Norge: På den tida var det klart adskilte sosiale lag i Norge. Overklassen var dominerende og bestod av embetsmenn, storkjøpmenn, verkseiere og godseiere. Ca. 50 % av den norske befolkningen tilhørte ”underklassen” på denne tida (Grude 1987). Dette var tjenestefolk, dagleiere, husmenn og mange fattiglemmer. Norge hadde også stor befolkningsvekst på 1800-tallet. Dette til tross for at folk flyttet mye, både innenlands og til utlandet⁵.

Utover på 1800-tallet blomstrer organisasjonslivet opp. Flere og flere vil hjelpe de trengende. Blant mange lignende organisasjoner finner vi ”Selskabet Det Nødlidendes Venner” i Trondheim som starter Norges første barne-asyll i 1837. I Buskerud kom de første asyllene mellom 1837 og 1850, først til Drammen og deretter til Kongsberg. Det var gratis å sende ungene sine til barneasyllet, unntaket var noen steder der man måtte betale litt for middagsmaten. Ifølge Grude (Ibid) forandret asyllene her i Norge seg lite fra 1860 og framover mot rundt 1930. Først på 30-tallet forandres asyllene til barnehager eller daghjem, og personalet fikk utdanning som barnehagelærere.

Også i Norge kunne man skimte to ulike barnehagetradisjoner. Man hadde barnekrybber og asyllene på den ene siden og ”de frøbelske barnehager” på den andre. Barnekrybbene var et tilbud som Slumsøstrene hos Frelsesarmeen startet opp i Christiania i 1883. Tilsynstilbudet var for barn fra fattige kår i alderen null til fire år, og hadde ernæring og pleie fokus. Foreldrene betalte kun en symbolsk, liten sum per dag. Barnekrybbene var derfor avhengig av gaver fra bedrestilte for å dekke utgiftene. Grude (Ibid) skriver at det også fantes barnekrybber i Drammen.

I tillegg til at barn fra fattige kår trengte tilsyn meldte det seg også et annet behov: De bedrestilte i samfunnet ønsket et pedagogisk tilbud til sine barn som supplement til de hjemmeværende voksne som hadde hovedansvaret for barneomsorgen. Dette fikk de gjennom ”de frøbelske barnehagene”. I ”de frøbelske barnehagene” var det foreldrene som finansierte barnehagen, altså var dette et tilbud for de mer velstående i starten. Friedrich Fröbel, som var denne typen barnehagers opphavsmann, startet med å etablere ”Kindergarten” i Tyskland. Fröbel hadde en teori om at det som tapes av læring i førskolealder aldri kan tas igjen. Han mente at små barn måtte lære gjennom lek og aktivitet (Flekkøy 1987). ”De frøbelske

⁵ blant annet reiste mange til Amerika

barnehagene” var dermed noe annet enn asylene. *”I asylet hersket ro, orden og disiplin, i hvert fall om de sammenlignes med barnehagens frie lek.”* (Grude 1987, s. 43). Fröbel ønsket også at barnehagene skulle bidra til å lære foreldrene å bli ”gode foreldre” (Ibid). Å være personale i en slik barnehage ga ikke store inntekter, så stillingene var stort sett besatt av idealister som hadde penger så de klarte seg utenom arbeidet. Det hendte at noen utvalgte kvinner fikk reise ut på kurs eller opplæring til barnehager i Christiania, København, Göteborg, Hamburg eller Berlin, noe som gjorde barnehageyrket attraktivt. *”[...] barnehageyrket var et respektabelt arbeid for barnekjære idealister i en tid da kvinners muligheter for utdanning og yrke ennå var ytterst begrensede.”* (Grude 1987, s. 47) Den første barnehagen i Norge der alt personalet hadde utdanning var den katolske St. Sunniva barnehage i Oslo. Denne ble opprettet i 1934 (Ibid).

Barnehagene var tenkt som et tiltak for generell folkeopplysning og dermed åpen for barn fra alle samfunnslag. Fra 1950 kan man lese at *”Barnehager for barnas skyld var et ledende motiv”* (Grude 1987, s. 58). Etter hvert ble disse barnehagene omtalt som førskoler (Ibid).

Fra 1930 og utover skjer det stor utvikling på barnehagefronten.

Moderniseringene skjedde ikke bare i det ytre. Mens asylene la vekt på barnas dannelse for skolegang og voksenliv, la barnehagen vekt på muligheter for utfoldelse av de iboende evner og anlegg i barnet. Forståelsen av barnenaturen overvant gamle tanker om å forme barnet. (Grude 1987, s. 43).

I 1946 mottok barnehagene ingen vesentlig støtte fra Staten, men det ble opprettet tre stillinger som statlige barnevernsinspektører. Disse sorterte under Sosialdepartementet og skulle yte tilsyn og veiledning til barnevernsinstitusjonene⁶. Videre kom sakte, men sikkert barnehagene inn under det offentlige. Året 1953 kom ”Lov om barnevern” der barnehagene stod nevnt og det var hjemlet at Sosialdepartementet hadde ansvaret for disse. Året etter kom ”Forskrifter for daginstitusjoner for barn”.

Når det gjaldt økonomisk støtte fikk barnehagene i slutten av 1940-åra penger til utstyr i barnehagen og til opprettelse av nye barnehager og daghjem. Penger til selve driften, måtte de selv fremskaffe. Først i 1958 kom barnehager og daghjem som egen post på Statsbudsjettet.

⁶ Barnehagene hadde lenge nær tilknytning til barnevern. Barnehagene var derfor kalt ”barnevernsinstitusjoner” – inntil det kom en egen barnehagelov i 1975. Det kan også nevnes at den første utdanningsinstitusjonen for barnehagepersonale het Barnevernsakademiet.

Dette var samtidig med at barnehagene ble underlagt Departementet for familie og forbrukersaker. Fra midten av 1960-årene gikk Staten inn med tilskudd til bygging av nye barnehager.

I den vanlige kjernefamilien på 1950-tallet der far jobbet ute og mor var hjemmeværende var det ikke plass til barnehager. Barnehagen ble sett på som en utmerket institusjon for vanskeligstilte barn og ”problembarn”, men samtidig en trussel mot mødre og den tradisjonelle familien (Gulbrandsen et al. 2002). På 1970-tallet kom ideer og tanker om en felles barnehage for alle sterkere fram. Dette kom samtidig med fokus på kvinners frigjøring og likestilling. Kvinnene skulle ikke lenger stå hjemme ved kjøkkenbenken, men de skulle ut i arbeid. Når da begge foreldrene skulle ut i arbeid ble det økt behov for barnehager – et sted måtte jo barna være også. På både 1970- og 80-tallet ble derfor en storstilt utbygging av barnehager satt i gang (Gulbrandsen og Tønnessen 1988) Barnehagene kom først til byene i likhet med at bykvinner begynte å arbeide utenfor hjemmet tidligere enn bygdekvinnene. På bygdene var det korttidsbarnehagene som introduserte bygdefolket for dette nye omsorgstilbudet. Seinere kom også heltidsbarnehagene hit, da folk hadde sett hva barnehagene kunne tilby barna deres.

Et annet viktig utviklingstrekk ved barnehagene kom i 1973. Da innførte Staten lov om lærerutdanning og tok dermed også ansvaret for førskolelærerutdanninga (Balke 1995). To år senere, i 1975, kom Lov om Barnehager. Lovens viktigste punkter var:

- *[...] at barnehagen skulle være godkjenningspliktige pedagogiske tilbud til barn i førskolealder.*
- *Kommunene ble pålagt å lage en utbyggingsplan for barnehager, og virksomheten ble et offentlig ansvar.*
- *Et folkevalgt organ, småbarnehagenemda, skulle ivareta ansvar for utbygging og drift av barnehagene og ha tilsyn med driften. (Østen 1988, s. 8)*

I løpet av 1970- og 80-tallet ser man også at det stiger fram en erkjennelse om at ”barnehager er bra for barn” (Ibid). ”Barnehager blir en verdifull tilleggsressurs som sikrer barna et stimulerende oppvekstmiljø utover det hjemmene enkeltvis kan make.” (Østen 1988, s. 8) Lenge sorterte barnehagene under den sosiale sektoren, som for å distansere seg fra utdanningssektoren slik de sorterte under i land som USA og Frankrike (Korsvold 1998). At barnehagene i dag tilhører Kunnskapsdepartementet kan si noe om at barnehagens status er endret. Det er ikke lenger en institusjon for problembarn, eller noe sosialt tiltak, men en del av

et opplæringsstilbud til alle⁷. Samtidig har den norske barnehagen beveget seg i retning av skolen gjennom for eksempel skolestart ved 6-års alder i stedet for 7 (Ibid)⁸.

En annet viktig moment kom i 1996 da *"Rammeplan for barnehager"* trådte i kraft. Rammeplanen var et resultat av St.mld. 8 1987/88 *"Barnehager mot år 2000"*. I denne St.mld. ble Barnehageutvalget oppnevnt for å jobbe fram en nasjonal ramme for planlegging, gjennomføring og vurdering av barnehagens innhold (Ingeberg 2007). Rammeplanen ble sendt ut på høring til en lang rekke instanser i 1992 og seinere vedtatt i 1996.

Målet med rammeplanen var å gi styrer, pedagogiske ledere og det øvrige personalet en forpliktende ramme for planlegging, gjennomføring og vurdering av barnehagens virksomhet. Rammeplanen skulle også gi informasjon til foreldre, eiere og tilsynsmyndighet [...] (Ingeberg 2007, s. 98).

Rammeplanen sa at *"Barnehagens innhold skulle bygge på et helhetlig læringssyn, hvor omsorg, lek og læring er sentrale deler"* (Ingeberg 2007, s. 99). *"Rammeplanen satte også ord på at natur- og friluftsliv knyttet til uteleken skulle være en del av barnehagens daglige innhold."* (Maanum 2005, s. 12).

I august 2006 kom det en ny rammeplan for barnehager. Denne nye rammeplanen har sett nøyere på sammenhengen mellom barnehagens rammeplan og skolens læreplan. Selv om det skal være en større helhet nå må man ikke blande begrepene rammeplan og læreplan. *"Rammeplanen for barnehagene er forpliktende, men gir samtidig større rom for lokal tilpasning gjennom barnehagens årsplan enn det som er tilfelle for skolens læreplan."* (Ingeberg 2007, s. 99)

Barnehager er utbredt i Norge i dag. Regjeringen jobber mot full barnhagedekning og diskusjonen om hvordan barnehagene skal være lever i beste velgående. Generelt kan man si at: *"Norske barnehager arbeider ut fra forutsetningen at barn lærer best dersom de føler seg trygge i forhold til voksne og andre barn."* (Grude 1987, s. 9).

⁷ Dette er i alle fall Statens mål, selv om full barnehagedekning enda kun er et mål og ikke en realitet.

⁸ Skolestart for 6-åringer kom i 1997 sammen med læreplanen L-97

2.2 Natur- og friluftsbarnhagens historie i korte trekk

Etter å ha sett på barnhagens generelle historie i Norge er det på tide å gå mer innpå den typen barnehage som denne masteroppgaven handler om. Dette avsnittet handler derfor om natur- og friluftsbarnhagenes fremvekst. Historien til disse barnhagene ser ut til å ha startet en gang på midten av 1900-tallet, derfor begynner også dette avsnittet der. Som bakgrunnsstoff for avsnittet har jeg valgt Lars Maanums artikkel *"Et historisk perspektiv på natur- og friluftsbarnhager. Fra 2 timers lufting til 8 timer i og rundt en lavvo"* (Maanum 2005).

Noe som er karakteristisk for norske barnehager er at uteleken har vært sentral siden midten av forrige århundre. I 1961 skrev en statlig komitee som utarbeidet spørsmålet om daginstitusjoner: *"Den sammenhengende leken inne bør ikke overstige 2 timer."* (Korsvold 1998, s. 208-209) Det var altså et behov for å begrense inneleiken. *"Vektleggingen på utelekens betydning må ses i sammenheng med bestemte oppfatninger av barndom, og det gode liv for barn: oppvekst utendørs, og helst så nær naturen som mulig."* (Korsvold 1998, s. 209) På 1950- og 60-tallet ble uteleiken vektlagt relativt mye, noe som kan sees i sammenheng med at barnas muligheter for uteleik ellers ble innskrenket (Ibid)⁹.

På 1970-tallet var det dermed noen som begynte å ville noe mer med barnhagene enn å kun være på barnhagens område. De ville ut i skogen for at barnehagebarna skulle få oppleve noe av den leiken de selv hadde opplevd i sin barndom – før det var vanlig med barnehager. Dette førte til at de første naturbarnhagene dukket opp på slutten av 1980-tallet. Fokuset på miljø var i vinden på denne tida med blant annet Naturvernforbundets *"Blekkulf og miljødetektivene"* for barn. Det pedagogiske miljøet i Norden, og særlig Norge begynte også å fokusere på barn og natur ved å holde flere konferanser og sette i gang flere prosjekter om temaet. Friluftslivets år i 1993 og naturvernåret i 1995 var nasjonale tiltak som satte friluftsliv i fokus og gjorde at flere natur- og friluftsbarnhager startet opp.

I tillegg til den før nevnte rammeplanen kom også det omfattende prosjektet *"Barn i bevegelse"* i 1996. Dette var et informasjonsprosjekt for å sette søkelyset på at barn og unge må bli mer fysisk aktive. Sosial- og Helsedepartementet hadde hovedansvaret for prosjektet, men Barne- og familieverndepartementet, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet,

⁹ Særlig gjennom utbygging av infrastruktur og nedbygging av grøntområder i byene (MD1987).

Kulturdepartementet og Miljøverndepartementet bidro også (SHD 1999). De fem departementene ønsket blant annet "[...] å understreke viktigheten av å la barn få anledning til å leke og bevege seg i naturlige omgivelser." (Maanum 2005, s. 12).

Et annet viktig element for natur- og friluftsbarnhagene var stortingsmelding 39 "Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet" kom i 2001. I 1998 hadde Stortinget samtidig med at de la fram statsbudsjettet bedt Regjeringa gjennomgå friluftspolitikken og utgi ei ny melding om nettopp dette. Miljøverndepartementet skrev meldinga som hadde et strategisk mål, og fire nasjonale resultatmål. Av disse fire er to spesielt rettet mot barn og unge.

2. Barn og unge skal få høve til å utvikle dugleik i friluftsliv. [...]

4. Ved bustader, skular og barnehagar skal det være god tilgang til trygg ferdsel, leik og annan aktivitet i ein variert og sammanhengande grøntstruktur med gode samband til omkringliggjande naturområde. (MD 2001, s. 10).

At halvparten av målene var rettet mot barn og unge sier noe om hvor sterkt Regjeringa ville satse på barna for å opprettholde friluftslivet i Norge.

Om ein skal halde oppe friluftslivet som ein viktig fritidsaktivitet også i framtida, må framtidige generasjonar få naturopplevingar og høve til å utvikle dugleik som gjer at dei sjølve ønskjer og er i stand til å ferdast i skog og mark. (MD 2001, s. 11).

Et annet tegn på denne satsningen var den nye rammeplan for barnehager som trådte i kraft i 2006. I denne rammeplanen er det 7 fagområder som sier noe om barnehagens innhold og hva personalet skal ha fokus på. Under fagområdet Kropp, bevegelse og helse kan vi lese:

Gjennom arbeid med kropp, bevegelse og helse skal barnehagen bidra til at barna

- *får gode erfaringer med friluftsliv og uteliv til ulike årstider*
- *utvikler glede ved å bruke naturen til utforskning og kroppslige utfordringer og får en forståelse av hvordan en bruker og samtidig tar vare på miljøet og naturen (KD 2006, s. 35-36).*

Videre poengteres natur og friluftsliv under fagområdet Natur, miljø og teknikk:

Gjennom arbeid med natur, miljø og teknikk skal barnehagen bidra til at barna

- *opplever naturen og undring over naturens mangfoldighet*
- *glede ved å ferdes i naturen og får grunnleggende innsikt i natur, miljøvern og samspillet i naturen.*

[...]

For å arbeide i retning av disse målene må personalet
- *Inkludere friluftaktiviteter og utelek i barnehagens hverdagsliv* (KD 2006, s. 39).

Med dette ser vi at natur- og friluftsbarnhager har gode begrunnelser for å drive sin virksomhet i barnehagenes styringsdokument.

I 2005, som for øvrig også var Friluftslivets år, anslo Maanum (2005) at Norge hadde mer enn 250 barnehager eller avdelinger av barnehager som kaller seg natur- og friluftsbarnhager. I forbindelse med min undersøkelse fant jeg 33 barnehager i Buskerud som falt inn under min definisjon av en natur- og friluftsbarnhage.

2.3 Friluftslivets historie

Barnehagens historie er nå presentert, men friluftslivets generelle historie kan det også være greit å kjenne litt til for å få en større forståelse av fenomenet natur- og friluftsbarnhage. I det følgende vil jeg derfor kort oppsummere viktige punkter i friluftslivets historie.

Blant annet gjennom opplysningsfilmene for fjellvettreglene med Severin Suveren blir vi minnet om at vi som nordmenn er født med ski på beina (selv om Severin Suveren beviser at vi fremdeles trenger fjellvettreglene for å klare oss i fjellet). Bokstavelig talt kan vi alle være enige i at dette er feil, men vi lever ofte i den oppfatningen at vi i kraft av å være nordmenn er gode på ski. Eksempelet kan vise at friluftsliv er en del av den norske identiteten, men hva sier friluftslivets historie? Jeg skal nøye meg med å ta hovedpunktene, da en full utgreiing om friluftslivets historie ville havne på siden av denne masteroppgaven. Vi starter med ”nyttefriluftslivet” omkring århundreskiftet mellom 1700- og 1800-tallet.

Bygdas friluftsliv

I den tradisjonelle epoken, før industrialismen kom for fullt, fantes friluftsliv stort sett bare i ”nytteform” på bygdene. Så lenge det har vært folk i vårt langstrakte land, har de benyttet seg av naturen og høstet av den til livets opphold. Fiske og jakt, bærplukking og vedsanking var eksempler på nødvendige aktiviteter for å klare seg. *”Naturesynet til nordmenn var derfor sterkt preget av kampen for å livberge seg. Dette gav seg bl.a. utslag i at nyttig natur ble høyere verdsatt enn unyttig.”* (Odden 1999, s. 12) Som eksempel så bygdefolk på høye fjell som stygge, eller på havet som fryktelig, mens åkeren ”stod fint”. Naturen var spisskammers og vedskjul, men også åpent hav eller storm i fjellet. Det var kun fordi folk var nødt at de

beveget seg ut i naturen. Selvfølgelig fantes det bygdefolk som likte å gå i fjellet. Beskrivelsen av somrene på setra ville vært langt mer dystre om det fiendtlige natursynet var enerådende, men i denne perioden var nok ikke natur en del av den generelle norske identiteten. På bygda ble mennesket oftere sett på som en del av naturen, mens i byene så en heller på natur som en motpol til det siviliserte samfunnet. De kondisjonerte – som det så fint heter – levde et liv i byen, uten særlig kontakt med den ville, skumle og ustyrlige naturen.

Byens friluftsliv

Det som Gunnar Breivik (1979) definerer som byens friluftsliv kom i sammenheng med industrialismen og moderniteten. Med industrialismen oppstod borgerskapet - de nyrike som ikke arvet, men opparbeidet seg sin rikdom gjennom industrien. Fabrikk- og verftseiere var blant de som ikke ble født til en borgerlig identitet. De måtte danne seg en. Dette startet ute i Europa, blant annet i England, der industrien kom tidligere enn til Norge. Borgerskapet ble de som ødslet med penger og reiste på såkalte dannelsesreiser der de ikke først og fremst utdannet seg, men brukte tiden på festing og ulike fritidssysler, deriblant friluftsliv (Odden 2006a). En rekke av disse borgerlige europeerne fant veien til Norge for å oppsøke ”*Europas siste naturfolk*” (Odden 1999, s. 14). Samtidig med borgerklassen kom også romantikken innover Europa og man begynte å se på naturen som noe storslått og vakkert. Norske bønder var i den særstilling at de var sjøleigne fordi vi ikke hadde hatt adel i Norge. Disse ble da sett på som ”*edle ville*” fordi de hadde eiendommer og levde i pakt med naturen (Ibid). Borgerskapet som kom til Norge som turister ønsket å bli mer som disse bøndene. De ønsket å bli naturmennesker de også, bare mer dannet. Identiteten til de borgerlige fra utlandet skulle altså formes gjennom friluftsliv blant annet i Norge. Borgerskapet her til lands fikk problemer med å leve opp til ”naturmenneskestempelet”, de måtte selv komme seg ut i dalstrøkene og opp på viddene. I 1868 ble Den norske turistforeningen – DNT - stiftet, og selv den dag i dag kan man se på deres medlemslister at overveiende de fleste tjener mer enn gjennomsnittet i befolkningen (DNT 2006). DNT var med på å lette turismen, særlig i fjellet, med hyttebygging og merking av stier.

Friluftsliv og nasjonen Norge

Etter hvert kom også nasjonalromantikken. I denne tidsepoken gjaldt det å dyrke sitt lands særegenheter. Problemet for Norge var at de ikke hadde noen særlige egenheter etter 400 år i union med Danmark, og så i union med Sverige. Allerede i 1814 på Eidsvoll begynte man å forme det som skulle bli typisk for Norge. Særlig landets elite – middelklassen - hadde da et

behov for å vise verden at Norge også var en nasjon, en enhet som kunne stå på egne bein. For å profilere Norge ble det valgt ut noen elementer for å markedsføre nasjonen ute i Europa, samt for å samle folket til en nasjon. Eksempler på dette er *”den voldsomme naturen, skiløping, den stolte bonden og litt etter hvert idrett og friluftsliv”* (Odden 1999, s. 14). Denne nasjonale identitetsbyggingen var høyst uformell, men også effektiv. Forsterkende effekter var blant annet Nansen og Amundsen som ble hyllet som nasjonale folkehelter for sine polekspedisjoner. Nordmenn som de var, bidro de til å male videre på bildet av nordmannen som modig, sterk og komfortabel med et liv i snø- og isøde (Ibid). Nasjonalsangen vår - ”Ja, vi elsker” - er en blant flere hyllestanger til nasjonen og landet som ble skrevet på slutten av 1800-tallet. Dette var nok både en effekt av nasjonalromantikken og noe som forsterket effekten ytterligere.

Friluftsliv og arbeiderne

Ettersom kalenderen viste årstall med begynnelsen 19 viste det seg stadig tydeligere at industrialismen ikke bare førte med seg gull og grønne skoger til borgerklassen. Det hadde oppstått en ny klasse, arbeiderklassen. Arbeiderne var stort sett folk fra bygdene som hadde hatt valget om en ”svelt-i-hjel”-tilværelse som husmannsfolk på bygda eller å friste lykken i byen på fabrikk med særdeles dårlig arbeids- og boforhold. Friluftslivet ble en kjærkommen avkobling fra bylivet, men begrensede midler gjorde at det enkle friluftslivet i nærmiljøet ble arbeidernes friluftsliv. Skulle de på fjellet måtte de gå eller sykle dit fra byen, noe som ble gjort, men som oftest ble dette for krevende for den vanlige arbeider. Det ”nye” friluftslivet var derfor preget av enkelhet, men også av nytte. Bærplukking var en friluftslivsaktivitet arbeiderne ofte bedrev, i tillegg til skogsturer, sykkelturner, hytteturer eller utendørs bading. Friluftsliv ble dermed en del av arbeider-identiteten, selv om dette friluftslivet skilte seg noe ut fra fjellfriluftslivet til borgerskapet. Arbeiderpartiet med blant annet Martin Tranmæl gikk i bresjen for at det enkle friluftslivet var bra for både kropp og sjel. Arbeiderpartiet holdt blant annet en rekke møter, og leirer for ungdom på hytter, eller ute i fri luft (Ibid).

Krigen, etterkrigstiden og friluftsliv

Under krigen dro trolig stadig flere på bær-, sopp- og fisketurer for å få litt ekstra mat i huset. Friluftslivet ble også da sett på som et pustehull, men denne gangen fra krigen som herjet sivilisasjonen. I tillegg har vi ”gutta på skauen” som var en viktig del av den norske motstandsbevegelsen. Gjennom disse gutta oppstod blant annet myten om at det norske friluftslivet forhindret tyskerne i å få laget atombomben (Ibid). Om dette var helt sant kan

diskuteres, men kjennskapen til naturen ga i alle fall ”gutta på skauen” et fortrinn når det gjaldt å ferdes og oppholde seg i den norske naturen over tid. Etter krigen kom disse gutta ut av skogen og ned fra fjellet; ”[...]da er det som at selveste fjellet og skogen gjenerobrer det norske samfunnslivet.” (Tordsson 2002, s. 4 i artikkelen).

Selv om det ledende partiet – Arbeiderpartiet - satset på idretten i oppbyggingsfasen av Norge, lå dette nært opp til friluftsliv i flere sammenhenger. Som eksempel kan nevnes langrennssporten som ble (og fortsatt blir, om enn noe mer tilrettelagt) utøvd i naturen. Før krigen hadde man begynt arbeidet med en friluftslivslov, men denne ble først ferdig og vedtatt i 1957. Denne loven fastsatte det som allerede var praksis, og kom ikke med noe grensesprengende nytt. Det at vi fikk en Lov om Friluftsliv viser at friluftslivet stod sterkt i den norske befolkningen og identiteten.

Friluftsliv og miljø

På 1960- og 70-tallet kommer det man senere vil kalle ”den grønne bølgen”. Fokuset settes på miljøet, og friluftslivet fortsetter sin oppadgående kurve i deltakelse disse tiårene (Odden 1999). Friluftsliv var nå blitt en del av oppdragelsen av norske barn, og de fleste fikk søndagsturer, påske- og skiturer inn med morsmelka. Friluftsliv og naturkjennskap som en del av det å være norsk stod sterkt. Dette viste seg også å gjelde naturvennskap og naturvern. Regjeringen ønsket utbygging av flere vassdrag, noe som gjorde mange friluftslivsentusiaster sinte, og man fikk Mardøla-aksjonen i begynnelsen og Alta-striden på slutten av 70-årene. I 1972 opprettes Miljøverndepartementet. Dette var trolig begynnelsen på at friluftslivet går fra å være en uformell del av den norske identiteten til å bli en del av det offentlige i Norge.

At friluftslivet ble en del av det offentlige ansvaret viste seg for eksempel i ”Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen” – L97 (KUF 1996), der friluftsliv blant annet var et av fire hovedemner på ungdomstrinnet i faget Kroppsøving. I den nye læreplanen ”Kunnskapsløftet” fra 2006 finner vi også friluftsliv som en del av kroppsøvfaget (UDIR 2009). I Kunnskapsløftet er friluftsliv et av to hovedemner i 5.-7.trinn og et av tre fra 8.trinn i grunnskolen til Vg3 i den videregående opplæringa. I tillegg er ”Det miljøbevisste menneske” en av de sju mennesketypene i læreplanenes generelle del¹⁰. Mennesketypene skal danne grunnpilarene i undervisningen for den 10-årige ”grunnskolen, den videregående opplæringa og vaksenopplæringa” (KUF 1996, s. 4). At friluftsliv, naturglede og miljøbevissthet tas med

¹⁰ Den generelle delen fra L97 blei videreført uforandret til Kunnskapsløftet.

som et egne punkter viser noe om regjeringens prioritering av emnet. Også i Rammeplanen for barnehager kan vi se at friluftsliv og friluftaktiviteter har fått en viktig plass¹¹, blant annet gjennom vektleggingen av uteleik. *”Utelek og uteaktivitet er en viktig del av barnekulturen som må tas vare på, uavhengig av geografiske og klimatiske forhold. Barna bør få impulser og inspirasjon til leken gjennom opplevelser i nærmiljøet.”* (KD 2006, s. 26) Vi kan tolke det i retning av at friluftslivet fortsatt blir prioritert som viktig for opplæringen og oppdragelsen av (og dermed identiteten til) barn og unge i Norge. Forskjellen fra tidligere er at det nå er det offentlige som tar ansvaret.

Friluftslivet fram mot i dag, og videre fremover

Friluftslivet kommer etter hvert inn i flere planer i Norge. I tillegg til de nevnte læreplanene kom også som nevnt Stortingsmelding 39 *”Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet”* som pekte på hva regjeringen mente om friluftsliv. Friluftslivet gikk fra å være et rent familieanliggende, og en uformell tradisjon til å være noe som settes på dagsorden. Dette kan nok begrunnes i at man stadig ser en nedgang både i friluftslivet og i fysisk aktivitet generelt. Vi ser for eksempel at barn, ungdom og voksne bruker stadig mer tid, stillesittende foran skjermer. Odden (2006b) skrev at vi i år 2000 brukte en time og 45 minutter til å se på TV¹². Dette er noe myndighetene ønsker å forandre på, blant annet gjennom friluftsliv. Friluftsliv blir dermed et middel for å nå andre mål enn friluftslivet i seg selv. Friluftsliv blir nå brukt for eksempel i uteskole som undervisningsform, som grønn resept i helsevesenet og som arena for ”teambuilding” i bedrifter. Som vi kan se har friluftslivet blitt stadig mer institusjonalisert fram mot i dag.

Historien viser oss at ”friluftsliv” ble konstruert til å være et synonym med ”nordmann”, men at det ikke alltid (noen vil si aldri) har vært sånn. Vel har vi vært et folk i nær kontakt med naturen, men på langt nær alle nordmenn har følt seg komfortable med eller likt å ligge ute en vinternatt. Også i utkanten av Europa blir vi preget av globaliseringen. Vi reiser mer, og grensene for Norge som nasjon går ikke lenger nødvendigvis ved landegrensa. Den økende mobiliteten i verden fører til at vi stadig får ”nye landsmenn” fra andre kulturer. Disse vil også sette sitt preg på den norske nasjonaliteten og identiteten. Det å være norsk blir da ikke ensbetydende med å være friluftsmenneske.

¹¹ Se kap.2.2

¹² Det kan nevnes at vi ifølge samme undersøkelse brukte 24 minutter per dag til friluftsliv.

Stadig færre blir ”født med ski på beina”, men friluftsliv er fortsatt viktig for en del nordmenn. Generelt sett kan vi nok si at denne viktigheten er synkende, men ser vi derimot på ulikheter samfunnsklassene i mellom er det tydelig at dette ikke gjelder alle. Middelklassen fortsatt er de mest aktive (DNT 2006). Det er et faktum at friluftslivet alltid har vært mest utberedt blant de litt bedrestilte gruppene i samfunnet (Odden 2008) og som vi ser av historien er det også denne gruppen som har vært toneangivende i det norske friluftslivet jamfør Richardson (1994) og Tordsson (2002). Om denne trenden fortsetter gjenstår å se – kanskje kan denne oppgaven gi oss en pekepinn?

3 Teori og de store tankene

For å løfte masteroppgaven opp på et høyere teoretisk nivå har jeg valgt å fordype meg i to teorier når det gjelder valg. Etter inspirasjon fra Heidi Richardson (1994) og Gunnar C. Aakvaag (2008a, 2008b) har jeg valgt å bruke Anthony Giddens og Pierre Bourdieu til å belyse mine resultater. Både Richardson og Aakvaag har sett på begge teoretikerne i sammenheng. Det som spesielt inspirerte meg ved dem var Richardsons kobling av teoretikerne opp mot friluftslivsfeltet og Aakvaags lett tilgjengelige, og gode tekster om dem. Jeg ønsker å se på resultatene fra to ulike vinkler og fant dermed disse to teoretikerne interessante. Anthony Giddens representerer et modernitetsperspektiv (Richardson 1994), noe som kan passe bra da fenomenet ”friluftsliv” skjøt fart i den moderne tidsepoke. Natur- og friluftsbarnhager kan dermed sies og ha vokst fram i den tidsepoken Giddens kaller senmoderniteten. Pierre Bourdieu representerer et strukturperspektiv. Bourdieu sine teorier kan brukes til å lete etter forklaringer på fenomenet ”natur- og friluftsbarnhager” i samfunnets oppbygning og struktur.

Pierre Bourdieu og Anthony Giddens utviklet hver sin teori om samfunnet på omtrent samme tid – 1970-1980-tallet. På denne tiden var det to ledende retninger innenfor samfunnsteorien – subjektivismen og objektivismen.

Subjektivismen hevder ifølge Giddens at sosiologien må ta utgangspunkt i aktørene og den mening de tillegger sine handlinger idet de på en fri og selvstendig måte konstruerer den sosiale verden «nedenfra og opp». Objektivismen på sin side er av den oppfatning at sosiologien heller bør ta utgangspunkt i en overindividuell objektiv sosial struktur som eksisterer relativt uavhengig av aktørene, for deretter å studere hvordan denne strukturen styrer aktørenes handlinger. (Aakvaag 2008a, s. 129)

Både Bourdieu og Giddens ville overskride skillet mellom aktørfokuserte og strukturfokuserte samfunnsteorier. Likevel har begge de to blitt koblet til hver sin motpol i ”kampen mellom objektivismen og subjektivismen”. Pierre Bourdieu har blitt koblet til objektivismen, mens Anthony Giddens har blitt koblet til subjektivismen.

Pierre Bourdieu utviklet en teori om at sosial posisjon går i arv og at alle våre valg er styrt av dette. Bourdieu er tilhenger av det Aakvaag (2008b) kaller vertikal differensiering. Vertikal differensiering kan kort sagt forklares som at sosiale grupper i samfunnet er hierarkiserte, det vil si at noen sosiale grupper har mer ressurser enn andre (Ibid). Siden Bourdieu er opptatt av

at sosial posisjon går i arv kan kanskje foreldrenes holdninger til natur og friluftsliv si oss noe om framtida til friluftslivet i Norge forutsatt at de fører videre sine holdninger og verdier til egne barn.

Anthony Giddens er opptatt av selvidentitet og aktørenes refleksive valg. Giddens tror ikke vi styres like mye av strukturene rundt oss slik Bourdieu mener. Giddens er tilhenger av det som kalles strukturell frisetting (Ibid). Han mener at samfunnets strukturer og sosial arv har mindre betydning og at tida vi lever i – senmoderniteten – krever at enkeltindividene tar egne, reflekterte og frie valg. Giddens er interessant fordi man gjennom hans teorier kan se på om tidsepoken vi er inne i har noe å si for hvorfor foreldrene velger denne typen barnehage.

Disse to teoretikerne representerer dermed hver sin motpol når det gjelder enkeltmenneskers valg. I denne oppgaven er det derfor interessant å belyse resultatene med utgangspunkt i begge teoretikerne for å få en større forståelse av fenomenet. Teorisammenlikning er ikke en del av denne oppgaven, men likevel er det fristende å gjøre seg noen tanker. Det er jo ikke lenger sånn at det bare finnes en sannhet, man må drøfte og diskutere for å utvide sin kunnskap. Aakvaag (Ibid) er i sin artikkel "Klasseanalyse på hell?" litt enig med både Bourdieu og Giddens når det gjelder det norske samfunnet. Aakvaag mener at vi i dagens samfunn både kan se strukturell frisetting, men også samfunnsstrukturens påvirkning på enkeltindividet. "[...]dagens norske samfunnsmedlemmer vil oppleve ulik grad av frihet og strukturell frisetting avhengig av hvilken institusjonell arena de befinner seg på." (Aakvaag 2008b, s. 90). Han mener nemlig at vi må forene de to tilsynelatende motpolene for å kunne gi et riktig bilde av dagens samfunn i Norge. Jeg kommer ikke til å diskutere nærmere en syntese av Bourdieus og Giddens samfunnstolkninger, men vil kun bruke Aakvaag sitt sitat som en begrunnelse for å drøfte mine resultater opp mot både Bourdieu og Giddens.

Til å sette meg inn i teoriene har jeg for det meste brukt andres tolkninger av teoriene. Dette har jeg valgt for lettere å kunne forstå hvordan jeg skal kunne benytte meg av teoriene deres i forhold til min oppgave. Jeg føler likevel at litteraturen jeg har tatt utgangspunkt i har vært tilstrekkelig god i forhold til oppgaven. Den har gitt meg innblikk i teoriene, men samtidig ikke overrøst meg med tunge detaljer som ikke er relevante for min forståelse av teoriene, slik jeg ser det. Jeg vil først presentere Pierre Bourdieu, for så å presentere Anthony Giddens. Presentasjonene er på ingen måte utfyllende, men tanken er å presentere de to grundig nok til

at leseren forstår hovedlinjene i teoriene deres og hvordan de kan brukes for å få en bedre forståelse av foreldrenes valg av natur- og friluftsbarnehage.

3.1 Pierre Bourdieu (1931-2002)

Pierre Bourdieu var en fransk sosiolog. Han er kjent for sine mange omfattende, empiriske undersøkelser og teorier om samfunnet bygget på disse. Han har blant annet skrevet utfyllende om valg og sosial reproduksjon i boka "Distiksjonen" (Bourdieu 1995). I tillegg har flere tolket og skrevet om Pierre Bourdieu. Her i Norden dreier dette seg de siste årene om blant andre Lisanne Wilken (2006), Gunnar C. Aakvaag (2008a) og Lennart Rosenlund og Annick Prieur (2006). På bakgrunn av dette skal jeg nå prøve å presentere hans ideer. Å skrive utfyllende om Bourdieu er omfattende, derfor velger jeg kun å ta for meg det viktigste for å forstå hans måte å tolke samfunnet på og som samtidig er relevant i forhold til min problemstilling. Pierre Bourdieu jobbet empirisk selv om han var en teoretiker. Bourdieu jobbet mye kvantitativt med et felt som det ellers jobbes mest kvalitativt med. *"Alligevel er det bemerkelsesverdigt, at de, der citerer og anvender ham, kun undtagelsesvis anvender hans metoder eller innsamler samme type empiri som den, han arbejdede med."* (Rosenlund og Prieur 2006, s. 120). Denne oppgaven vil derimot være innenfor Bourdieu sitt fagfelt og samtidig basert på kvantitativ metode slik Bourdieu gjorde. Dette gjør Bourdieu sine teorier veldig relevante for nettopp denne oppgaven. I dette underkapittelet vil jeg derfor redegjøre for grunntrekk i Pierre Bourdieus teorier om det sosiale rom, sosiale felt, habitus og klasser. Disse begrepene er relasjonelle, noe som betyr at de er sterkt knyttet til hverandre og vanskelig kan forstås fullt ut, uten å bli sett i sammenheng. Bourdieu forklarer denne sammenhengen gjennom praksisformelen *"[(kapital) (habitus)] + felt = praksis"* (Bourdieu 1984, s. 101)

Bourdieu ønsker å vise *"Hvordan dispositioner på det kulturelle område henger sammen med positioner i samfundets system av magtrelasjoner."* (Rosenlund og Prieur 2006, s. 115 [understreking er kursiv i originalstatet]). Han skriver selv (ifølge Rosenlund og Prieur 2006) at han fraråder utenlandske (dvs. ikke-franske) lesere fra å forsøke å oversette det bilde han tegner av det franske samfunnet direkte til sitt samfunn. Likevel er det mulig, slik jeg ser det, å oversette ideene hans om hvordan samfunnet er bygget opp til en norsk kontekst. Dette vil jeg begrunne nærmere i avsnittet "Bourdieu og foreldre i norske natur og friluftsbarnehager".

Det sosiale rom og felt

Bourdieu tenker seg samfunnet som et stort rom som har flere dimensjoner. Noe av grunnideen hans er at *"Verden fremtrer forskjellig avhengig av hvor man ser den fra."* (Aakvaag 2008a, s. 150) og at *"Ting er hva de er i kraft av sin relasjon til andre ting."* (Aakvaag 2008a, s. 151). Han tenker seg at det finnes et utall mekanismer i det moderne samfunnet som skapes gjennom sosial avstand, ulikhet og dominans, og videre formes gjennom klasser og klassefraksjoner (Rosenlund og Prieur 2006). Dette kaller han det sosiale rom.

Det sosiale rom består av en hel rekke sosiale felt. *"Kriteriet for at definere felter er, at man kan påvise, at der er noget på spil, som agenter finder det værd at kæmpe om eller for"* (Wilken 2006, s. 46). Det aktørene kjemper om kan kalles feltspesifikk kapital (Aakvaag 2008a). Hver feltspesifikk kapital har sitt hierarkisystem der noe er bedre eller verre ansett enn noe annet. Innen eksempelvis det vitenskapelige felt er vitenskapelig kapital som gode karakterer i studietiden eller antall publiserte artikler i viktige tidsskrift den feltspesifikke kapitalen. Innenfor et felt vil aktørene enten prøve å få mest mulig av den gjeldende feltspesifikke kapitalen, eller de vil redefinere hva den feltspesifikke kapitalen skal være. Dersom vi fortsetter med eksempelet om det vitenskapelige feltet kan man her si at enten så prøver man å få publisert flest mulig artikler innenfor "godkjente" teoritradisjoner, eller man utvikler nye teorier (redefinerer kapitalen) og skaffer seg anerkjennelse i feltet og dermed ny feltspesifikk kapital (Aakvaag 2008a). *"All sosial samhandling er ifølge Bourdieu egentlig et spill om å akkumulere mest mulig kapital."* (Aakvaag 2008a, s. 152)

Selv om felt karakteriseres av en kamp om kapital er det også enighet om spillreglene. *"Feltene er imidlertid også preget av en grunnleggende, taus og implisitt enighet som angår spillreglene på feltet og hva som skal gjelde som kapital (gi prestisje og innflytelse). Denne enigheten kaller Bourdieu «doxa»."* (Aakvaag 2008a, s. 156-157) Doxa gjør at verden fremstår som "naturlig" og umiddelbart forståelig for hver og en (Hovden 1997).

"Kapital er makt." (Aakvaag 2008a, s. 155). Makten de ulike feltene i mellom bestemmes av den feltspesifikke kapitalens objektive verdi utenfor feltet. *"Kapitalformer som gir tilgang til makt innenfor det større sosiale systemet, er objektivt sett mer verdt enn kapitalformer som kun gir prestisje, ære og makt i ett enkelt felt."* (Wilken 2006, s. 40) Som eksempel kan

nevnes penger. Penger kan være feltspesifikk kapital innenfor feltet økonomi. Innenfor feltet er det om å gjøre å få flest penger for å få størst mulig makt. Utenfor feltet er også penger kjent som en grunn til makt. I vårt samfunn har de som har penger mye makt, om enn ikke så mye som i korrupte samfunn.

Alle disse feltene danner til sammen det sosiale rom som på en måte blir ”feltenes felt”. Når man setter de feltspesifikke kapitalformene sammen danner det seg dermed kamper om hvordan disse kapitalformene skal forholde seg til hverandre, hvordan de kan veksles inn i de andre formene og hva som er mest verdt av de ulike kapitalformene (Rosenlund og Prieur 2006). Det kan virke som hvert felt bestreber å ha enerett på sin fordeling av kapitalformene og sitt hierarkiske system innenfor hver kapitalform. Det sier seg dermed selv at dette vil bli en evigvarende uro og at det sosiale rom forblir dynamisk.

Som et eksempel på sosial uro kan nevnes lærernes posisjon i samfunnet. Før var læreren i lokalsamfunnet sett på med stor respekt. Læreren var den som hadde kunnskap om det meste og som øste av sin kunnskap til de uvitende barna. I den moderne tid har barna fått en høyere status. Man skal lytte til den fremtidige generasjon og de skal få ytre sine meninger på lik linje med voksne. Lærerne derimot, har mistet noe av sin status ved at man ikke lenger ser på læreren som den allvitende. Dette har gjort at en del lærere har større utfordringer enn før med å få respekt fra sine elever, som for eksempel helt praktisk få dem til å falle til ro. For rundt 100 år siden var det få elever som i det hele tatt våget å si i mot læreren. Vi kan her se at lærerens posisjon i samfunnet, eller det sosiale rom, har endret seg i motsatt retning av hva barns generelle posisjon har.

De tre kapitalformene

Bourdieu presenterer det sosiale rom som et aksesystem (se vedlegg nr. 10.4.). Dette er laget med bakgrunn i at det finnes tre kapitalformer¹³ som regulerer ”feltenes felt” og dermed alle feltene på et overordnet nivå. Enkelt forklart kan man si at jo lenger til venstre man er i det sosiale rom, jo større kulturell og mindre økonomisk kapital har man i forhold til den samlede kapitalen. Til høyre finnes de med mest økonomisk kapital og minst kulturell kapital. Øverst i

¹³ Økonomisk-, kulturell- og sosial kapital

modellen finner man aktørene med høyest samlet kapital, mens nederst de med lavest samlet kapital.¹⁴

Økonomisk kapital er enklest å forstå. Det er simpelthen hvor mye verdier man har som man kan omsette i penger eller populært sagt ”hvor mye man er god for”. De som har høy utdanning og de som er født inn i rike familier er de med størst utsikter til å få høy økonomisk kapital, mens de lavt utdannede og de som er født inn i en lavtlønnet familie ofte ender opp med lav økonomisk kapital.

Økonomisk kapital er et stort sett den kapitalformen som gir størst objektiv makt i flere europeiske samfunn i tillegg til kulturell kapital. Man hører jo ofte på dem som har mye penger.

Kulturell kapital er ikke like enkel å måle som økonomisk kapital.

Begrepet kulturell kapital forutsetter at det finnes en legitim kultur som man kan beherske i varierende grad. [...] Ifølge Bourdieu er det de høyere klassenes smak, livsstil og kulturelle praksisformer som utgjør den legitime kulturen. Jo bedre man behersker denne kulturen, jo mer kulturell kapital har man. (Hansen og Engelstad 2005, s. 166)

Sagt på en annen måte viser ”[...] begrepet kulturell kapital til den ballasten av allmenn kulturell fortrolighet og selvsikkerhet som ifølge Bourdieu preger barn og unge fra kulturelt privilegerte oppvekstmiljøer.” (Danielsen 1998, s. 77)

Bourdieu måler kulturell kapital i hva slags kulturell smak en person har. Antall komponister og/eller kunstnere man kjenner til, hvilken musikk man hører på, hvilke malerier man liker og hvordan man innreder huset sitt kan være ulike parametere på kulturell kapital (Bourdieu 1995).

Ifølge Bourdieu er der smagspræferencer, der forener folk fra samme miljø, og adskiller dem fra alle andre (Wilken 2006, s.68-69). I den forstand manifesterer smag sig mest markant som afsmag for andres smag. (Bourdieu 1979/84 i Wilken 2006, s. 69).

¹⁴ Den forenklete modellen har ikke med sosial kapital, men denne kapitalformen kan veksles inn i en av de to andre formene for kapital. Dette kan for eksempel gjøres ved at man gjennom sine bekjentskaper lærer seg mer om kunst og derved øker sin kulturelle kapital.

Akademikere er et eksempel på en yrkesgruppe med høy kulturell kapital på grunn av deres høye utdanning og derigjennom høye legitime kulturelle forståelse. En gruppe med lav kulturell kapital kan for eksempel være ufaglærte fabrikkarbeidere fordi de ofte mangler høy utdanning, den kunnskapen de innehar er ikke av legitim art og mange av dem lever i en verden av nødvendighet slik jeg tolker Bourdieus beskrivelse. Når det gjelder Norge kommenterer Hansen og Engelstad (2005) at det er den kulturelle eliten som setter standarden for den legitime kulturen her. *"Smaken inngår også i et hierarki. Smaken i de dominerende klassene, og spesielt fraksjonen med mest kulturell kapital, utgjør den legitime kulturen."* (Hansen og Engelstad 2005, s. 168)

Kulturell kapital kan for eksempel komme til uttrykk gjennom måten man innreder boligen sin på. Fabrikkarbeideren ser eksempelvis på innredning av huset, ifølge Bourdieu (1995), som noe som skal være nyttig og funksjonelt. Om de har en spesiell stil eller en miks av stiler spiller mindre rolle så lenge det for eksempel er stoler nok til alle. En akademiker vil oftere kunne være opptatt av at møblene gir det rette inntrykket av henne/ham selv som person og/eller at møblene til sammen uttrykker en bestemt kunstnerisk stil ifølge Bourdieu (Ibid).

Bourdieu mente at alle mennesker er styrt av den bakgrunnen de har. Vår bakgrunn blir på en måte bestemmende for hvordan vi velger og handler i ulike situasjoner. Dette viser seg blant annet gjennom vårt valg av utdanning. Dersom du er født som skomakersønn vil du vanskelig kunne bli akademiker, og dersom du er barn av to advokater er sjansen liten for at du blir bilmekaniker. Hvor man blir født rent fysisk vil også kunne ha noe å si for hva en blir. Er man født i byen, i forhold til på landet, vil man i teorien ha lettere for å tilegne seg kulturell kapital enn de som er født på landet, slik Bourdieu definerer det (Wilken 2006). Den feltspesifikke kapitalen i det urbane kulturfeltet er objektivt sett mer verdt enn den feltspesifikke kapitalen til den rurale kulturen.

Sosial kapital kan sees på som din tilgang til sosiale nettverk og medlemskap i grupper (Aakvaag 2008a). Bourdieu vektlegger denne kapitalformen minst da den hovedsakelig blir omsatt til en av de to andre kapitalformene. Sosial kapital handler derfor om hvem du har i din familie, venne- og omgangskrets. Er det betydningsfulle mennesker i samfunnet som er i ditt sosiale nettverk har du mer sosial kapital enn om du har mindre betydningsfulle venner og familie. Denne kapitalformen kan måles i hvor stor grad du kan påvirke samfunnet gjennom dine bekjenskaper (Hansen og Engelstad 2005).

Som en oppsummering av begrepet kapital kan et sitat fra Danielsen 1998 brukes: "Å disponere kapital dreier seg ikke bare om å besitte ressurser, men om å forvalte "sosiale krefter" som kan gi kontroll over viktige sider ved samfunnslivet." (Danielsen 1998, s. 77)

Det sosiale rom og klasser

Rummet af sociale positioner er en social struktur, et usynlig netværk, gennem hvilket de socialt agerende er knyttet sammen eller skilt fra hinanden, og som sammenfatter deres gensidige relationer i forhold af dominans og underordning og af lighed og ulighed i sociale og materielle eksistensbetingelser. (Rosenlund og Prieur 2006, s. 126)

Siden det sosiale rom er usynlig, hvordan kommer da dette nettverket til syne? Det kommer til syne gjennom valg av livsstil. Livsstilen blir den praktiske presentasjonen av det sosiale rom og dermed noe vi kan studere (Rosenlund og Prieur 2006). Ofte er livsstilen typisk for den klassen man tilhører. Når Bourdieu snakker om klasser, er disse definert av forskeren, de er objektive klasser. Aktørene innenfor en objektiv klasse trenger ikke ha noen "vi-følelse", eller reflektert forhold til at hun tilhører den eller den klassen slik Marx definerer klasser (Aakvaag 2008a). "Ifølge Bourdieu kan en klasse defineres teoretisk som et sett av individer med omtrent samme posisjoner i det sosiale rom" (Hansen og Engelstad 2005, s. 166). "Det betyr at medlemmer av samme klasse har samme smak og livsstil, og at man gjerne omgås sosialt og gifter seg med personer som tilhører samme stand." (Hansen og Engelstad 2005, s. 169)

Den herskende klassen – det vil si de som har mest samlet kapital - vil hele tiden endre sine koder for den legitime kulturen slik at de opprettholder sin bestemmelsesrett over det legitime (Lindbekk 1996). Hvor et bestemt yrke eller en bestemt smakspreferanse befinner seg i det sosiale rom endres stadig ettersom kampene mellom feltene pågår. Derfor er det vanskelig å si hvordan samfunnet ser ut akkurat nå i forhold til dette. Derimot kan vi se at de som innehar relativt høy kapital er de som "setter standarden" til enhver tid. Det er "standarden" som forandrer seg. Derfor er det vanskelig å foreta klassereiser, dvs. flytte seg fra en klasse til en annen. Man kan ikke kodene for mekanismene i den nye klassen og kan lett falle utenfor klassen selv om man selv tror man gjør alt riktig for å komme innenfor. Dette er det Bourdieu karakteriserer som *Distinksjonen*.

I aksesystemet sitt¹⁵ plasserer Bourdieu ulike yrkesgrupper, smakspreferanser og hvordan folk stemmer ved valg i forhold til sin posisjon i det sosiale rom. Å plasserer disse variablene er ikke gjort ”på frihånd”, men gjennom en korrespondanseanalyse. I en korrespondanseanalyse settes det inn ulike variabler opp mot ulike variabelverdier. Hver respondent får dermed en profil som inneholder verdiene på samtlige variabler. Den samlede verdien utgjør så plasseringen av respondentens profil i det sosiale rom. Når man så ser nærmere på profillikheter i samme del av rommet får man øye på hvordan de ulike variabelverdiene fordeler seg i rommet. I Bourdieu sitt eksempel kan man derfor se at respondenter med variabelverdien ”Lærer i ungdoms- eller videregående skole” under variabelen ”yrke” i sin profil har mye til felles med de som har variabelverdien ”turer” under variabelen ”fritidsinteresser” fordi disse to variabelverdiene ligger nære hverandre i det sosiale rom. Man kan da anta at lærere i ungdoms- eller videregående skole i større grad går turer på fritiden enn ”ufaglærte arbeidere” som er en variabelverdi som finnes et godt stykke unna variabelverdien ”turer”. Modellen vil alltid være en dynamisk modell. Det betyr at de variabelverdiene som er nære hverandre i dag, kan være lenger unna hverandre når man analyserer samfunnet en annen gang.

Aksesystemet som er presentert i vedlegget er todimensjonalt, men Bourdieu mener, ifølge flere (blant annet Rosenlund 1998, Rosenlund og Prieur 2006), at det sosiale rom har flere dimensjoner.

[...] begrepet om det sosiale rommet inneholder en tredje dimensjon; den sosiale banen (social trajectory). Bildet av den sosiale strukturen [...] er et øyeblikksbilde, slik det ser ut på et bestemt tidspunkt, i et bestemt samfunn. Det sosiale rommet er stadig i forandring og motoren i denne endringsprosessen er den stadig pågående kampen om posisjoner mellom klasser og klassefraksjoner. Det er alltid noen som vinner nye posisjoner, noen klarer å beholde de de har, mens andre taper dem. Det er disse forandringene som sammen skaper endringer i det totale systemet. Endringene i klassefraksjonenes posisjoner fører til endringer i relasjonene mellom dem som er involvert i kampen. (Rosenlund 1998, s. 60)

Hvor du kommer fra rent historisk sett i forhold til klasse har også noe å si. Hvis din slekt har hatt noenlunde den samme posisjon i det sosiale rom i generasjoner har du et mer utviklet ”blikk” i forhold til uroen i det sosiale rom, din egen posisjon og klassenes relasjoner til hverandre i forhold til andre som nettopp har fått samme sosiale posisjon som deg (Rosenlund og Prieur 2006).

¹⁵ Se vedlegg 10.4

Men hvorfor ser det ut til at klasseskillene reproduseres?

En klasses eksistensbetingelser bliver inkorporeret i dens habitus. I en habitus indgår en form for praktisk viden, der er tilpasset en position i det sociale rum, og som styrer forskellige former for social praksis. De forskellige klasser og klassefraktioner udvikler distinkte former for social praksis, og gennem denne praksis opretholdes de sociale strukturer, der giver klassefraktionerne deres respektive positioner. (Rosenlund og Prieur 2006, s. 135)

Man kan si at de ulike klassefraksjonene lager sine egne strategier for at deres fraksjon skal beholde sin sosiale posisjon eller hvis mulig forbedre den (Ibid).

En sosial klasse kan ikke enkelt defineres på bakgrunn av en bestemt egenskap, summen av bestemte egenskaper eller en bestemt kjede av egenskaper. Bourdieu mener at det er strukturen av forholdet mellom egenskapene som bestemmer hvilken sosial klasse en tilhører. Dette fordi strukturen gir det enkelte individ, og det det enkelte individ gjør, verdi (Ibid). En sosial klasse er først og fremst et teoretisk begrep. Først når alle aktørene innenfor den teoretiske sosiale klassen definerer seg selv som en sosial klasse er det en sosial klasse i ekte forstand.

Habitus

Til sammen er din sosiale posisjon (din sammensetning av kapitalformer) med på å danne din habitus. ”*Habitus kan sammenfattes som systemer av disposisjoner som tillater mennesker å handle, tenke og orientere seg i den sosiale verden.*” (Rogg 1998, s. 53) Bourdieu mente at ”*Vår væremåte og våre handlinger er ikke først og fremst basert på refleksjon og grundig gjennomtenkning, men på en førrefleksiv og nærmest instinktiv forståelse av hva vi må gjøre i en situasjon.*” (Aakvaag 2008a, s. 160). Habitus er aktørens iboende vilje og underbevisste ramme for valg, mens felt er den delen av samfunnet det er snakk om.

Habitus er kjernen i en persons identitet.

Det er den som gjør at våre handlinger og væremåte utviser en stor grad av forutsigbarhet, sammenheng og regelmessighet gjennom livsløpet og på tvers av ulike situasjoner vi inngår i. Habitus gir oss vår «personlighet». (Aakvaag 2008a, s. 160).

Etter min oppfatning så ikke Bourdieu habitus som kun noe personlig, men også noe som ble skapt innenfor den enkelte klasse og innenfor det enkelte felt. For eksempel kan borgerlige ha

en felles grunnleggende habitus, mens arbeiderne kan ha en annen. Innen idretten kan en type habitus være fremtredende, mens innen kunst kan det være en annen. Innenfor den grunnleggende felles habitusen for din klasse eller ditt felt finner vi den individuelle habitusen som hver og en av oss har.

”Mens habitusbegrepet beskriver baggrunden for og rammerne om agenternes praksis, beskriver feltbegrepet de sociale arenaer, som praksis utspiller sig indenfor.” (Wilken 2006, s. 45-46). Stort sett er habitusen din den samme, men noen ganger kan den endre seg gjennom livet. Slik som Bourdieu sier det er habitus mulig, men vanskelig å forandre (Ibid). Muligheten for endring viser seg hos Bourdieu som selv var postmestersønn, men endte opp som anerkjent sosiolog (Ibid).

Habitus er altså ikke bare «struktureert», men også «strukturerende» som Bourdieu sier: Samfunnet begrenser oss ved å forme vår habitus, men det muliggjør samtidig vår kompetente samfunnsdeltakelse. (Aakvaag 2008a, s. 163)

Uten habitus ville det dermed vært umulig for oss å handle ifølge Bourdieu. Vi ville vært hjelpeløse og fortapte, uten mulighet til å orientere oss i samfunnet (Ibid).

Habitus er et produkt av objektive sosiale betingelser og setter klassespesifikke grenser for våre handlinger og vår væremåte. Den gjør at vi vil fungere godt i noen sosiale miljøer, men dårlig i andre. (Aakvaag 2008a, s. 161)

Man kan formulere det slik: Habitus er ikke nødvendigvis en bevisst del av vår verden, men en ubevisst ramme for våre valg.

Norge og kulturell kapital

Danielsen mener at kulturell kapital ikke er så viktig i Norge sammenlignet med Frankrike hvor de fleste av Bourdieus eksempler er hentet fra. Danielsen (1998) skriver at det å demonstrere kulturell kompetanse i mange sammenhenger fungerer vel så godt som det å demonstrere prestisjefylte eiendeler når man skal signalisere distinksjon mellom livsstiler. I Norge tror han derimot at politisk, sosial og organisasjonsmessig kapital viktigere. At sosial kapital er viktig i Norge begrunner han med at vi er et såpass lite samfunn, med relativt få mennesker, så her vil ditt sosiale nettverk (med Bourdieu sine termer – sosial kapital) kanskje være vel så viktig som kulturell kapital.

Men bekjenskaper og sosiale nettverk har også et innhold, det forutsetter som regel ”et felles diskursivt univers”, som DiMaggio sier (DiMaggio 1985). Her kan prat om

bøker, filmer, musikk, teater, osv. fyller en viktig funksjon, og ikke minst den måten man prater på om den slags. (Danielsen 1998, s. 93-94).

Norge har heller ikke like mange store, internasjonalt kjente kunstnere som de store kulturnasjonene ute i Europa, slik som for eksempel Frankrike eller England. En forklaring på dette er at vi i Norge har en kortere historie som kulturnasjon enn for eksempel Frankrike. Fordi Norge var en rural provins av Danmark hadde vi ikke en nasjonal kulturelite her i landet før frigjøringen tok til på slutten av 1800-tallet (Ibid). Først da kunne det dannes en kulturell elite her til lands som skulle sette "standarder" for hva som var legitim kultur. Dette skjedde ikke på samme måte som ute i Europa, med en overklasse som bestemte hva som var mest legitimt. Det oppstod flere kulturelle poler som kjempet " [...] om å gjøre sine idealer til den rådende nasjonalkulturen." (Danielsen 1998, s. 85-86). Disse fire var ifølge Danielsen (Ibid):

- Det borgerlige establishment
- Den urbane intelligentsiaen
- Den rurale motkulturen
- Arbeiderbevegelsen

Det borgerlige establishment kan sammenlignes med det vi nå kaller den teknisk-økonomiske middelklassen. Her finner vi de som har god økonomi, som har mye feltspesifikk kapital innen økonomifeltet. "Ellers har det borgerlige establishment innenfor forretningslivet for en stor del fulgt trenden i internasjonal business og mer og mer orientert seg mot USA som kulturelt forbilde ("bungalow" og "swimming pool" osv.)." (Danielsen 1998, s. 86) Den teknisk-økonomiske middelklassen har altså, ifølge Danielsen (Ibid), en rekke fellestrekk med den amerikanske kulturen, noe som kan sees gjennom kulturelle symboler.

Den urbane intelligentsiaen er den akademiske middelklassen.

Det dreier seg om grupperinger som gjerne har knyttet sin identitet til høyere utdanning, eller til egen delaktighet i kulturproduksjon; som altså disponerer relativt mye utdanningskapital og felt-spesifikk kulturkapital. (Danielsen 1998, s. 87)

Den rurale motkultur er distriktenes motstand mot Oslo som kulturens hovedstad og mot det de to førnevnte grupperingene står for.

Den rurale motkulturen må altså forstås relasjonelt, nettopp som en motkultur, rettet mot legitimiteten til de etablerte kulturelle autoritetenes autoritative oppfatninger om hva som er ettertraktelsesverdig, særlig dersom disse oppfatningene forkynnes fra Oslo. (Danielsen 1998, s. 87)

Som eksempler på den rurale motkultur kan det nevnes nynorskforkjemperne, avholdsbevegelsen og de lavkirkelige kirkesamfunnene.

Arbeiderbevegelsen var en organisasjonskultur mer enn noen av de tre andre grupperingene. (Ibid). I arbeiderbevegelsen handlet det om å ”skape en alternativ motkultur til den tradisjonelle borgerlige kulturen [...]” (Danielsen 1998, s. 88)

Arbeiderbevegelsens kulturprosjekter fra denne epoken¹⁶ var for en stor del knyttet til kommunistiske strømninger, og som etter hvert kom til å vike plassen for en annen linje som betraktet den nasjonale kulturen som en felles verdi som måtte demokratiseres og gjøres tilgjengelig for de brede lag av folket (Iversen 1978; Kokkvold 1982). (Danielsen 1998, s. 88).

De to førstnevnte kan svare til Bourdieu sine ”to fraksjoner av den dominerende klassen” (Ibid). De to sistnevnte derimot er ikke noe som kan sammenlignes med noe i det franske samfunnet. Det er ikke uvanlig med ”kamper” mellom sentrum og periferi i andre land heller, men Norge er særegent ved det punkt at ”sentrum” har stått for svakt til å kunne kreve fullstendig hegemoni over det kulturelle feltet, mener Danielsen (Ibid).

Ut av dette har det utviklet seg et slags nasjonalt kompromiss der ingen av de ulike polene eller fraksjonene har tilkjempet seg et endelig hegemoni over hva som skal telle som ”den legitime kulturen. (Danielsen 1998, s. 89).

Olve Krange og Ketil Skogen (2007) har også forsket på sosial ulikhet i Norge. Krange og Skogen har tatt utgangspunkt i intervjuer med ulike mennesker over tid i samme lokalsamfunn. Særlig er de kjent for sin forskning på forskjellen mellom den jegerorienterte og den verneorienterte rovviltforvaltningen i et lokalsamfunn på Østlandet. Krange og Skogen (Ibid) er slik jeg ser det til dels enig med Danielsen (1998) om hvilke skiller som gjelder. Det Krange og Skogen hevder er at det er størst skille mellom hva Danielsen (1998) kaller den urbane intelligensiaen og den rurale motkultur. Krange og Skogen (2007) viser at det ikke nødvendigvis er økonomi som oppfattes som det største skillemerket. ”det er ikke skogeierne som betraktes som motpolen til ”vanlige folk”, men de innflyttede akademikerne”. (Krange og Skogen 2007, s. 233) Forklaringen på dette er hvordan de to fraksjonene av middelklassen oppfører seg i samfunnet, mener de. Det borgerlige establishment (for å bruke Danielsen (1998) sine termer) gir ikke arbeiderklassen føringer for hvordan de bør leve for å bli lykkelige og sunne – de borgerlige har bare litt større båt, litt større bil og flere rom på hytta si

¹⁶ 1920-1930-tallet

enn arbeiderne. Den urbane intelligensiaen, også kalt den akademiske middelklassen, har derimot inntatt en mer belærende posisjon i forhold til arbeiderne ifølge Krange og Skogen (2007). Dette skaper motstand og trass i folket – de vil i alle fall ikke gjøre det de blir ”belært”. Den akademiske middelklassen ønsker på sin side å opprettholde sin posisjon i samfunnet – noe de har ordnet gjennom den institusjonelle organiseringen av samfunnet vårt.

[...] middelklassens sosiale posisjon er forankret i vitenskapens overtak på folkelig praktisk kunnskap. Middelklassen har med andre ord en slags objektiv interesse av å opprettholde den skogen av institusjoner som har som oppgave å gripe inn i og regulere folks livsførsel. (Krange og Skogen 2007, s. 241)

Jeg vil ikke gå nærmere inn på Krange og Skogen (Ibid) sin diskusjon her, men tar med artikkelen for å vise at det finnes klare skillemerker mellom de to fraksjonene innenfor middelklassen.

Friluftsliv og kulturell kapital – en sammenheng?

Alle slags ting og aktiviteter, alle slags forskjellige komponenter fra forskjellige mulighedsuniverser bliver til ”sociale objekter”, til tegn og betydningsbærere, til noget, der fortæller om, hvem indehaveren er eller ønsker at være, og til noget, der danner skel imellem mennesker. (Rosenlund og Prieur 2006, s. 141)

Disse tingene og aktivitetene blir da tegn på posisjoner i det sosiale rom. I mitt tilfelle vil det si at for eksempel hvilke friluftslivsaktiviteter og fritidsinteresser foreldrene har er tegn på hvilken posisjon de har i det sosiale rom. Samtidig må forskeren da ha kunnskap om hvordan de ulike smakspreferanser fordeler seg i det sosiale rom per nå. Dette er ikke alltid lett, men kan avdekkes ved å se på hvem som driver med hva på landsbasis. De som generelt har høy økonomisk kapital og høy kulturell kapital er de som setter ”standarden”. Gjennom å se på hva disse gruppene verdsetter av ulike preferanser kan man si noe om hvordan foreldrene stiller seg i forhold til resten av befolkningen.

Slik jeg ser det kan friluftsliv komme inn under nordmenns nasjonale kulturelle felt. Det å beherske en eller annen form for friluftsliv vil jeg nok se på som å inneha noe norsk, nasjonal kulturell kapital.

En viktig del av nasjonalstaters identitetsdanning dreier seg om å odle fram kulturprodukter som nasjonen kan smykke seg med. [...] Å beherske en nasjonal kulturell tradisjon av denne typen gir fortrolighet med en særegen form for nasjonal kulturell kapital. (Danielsen 1998, s. 94)

Friluftsliv er jo blant det som gjør nordmenn til nordmenn. På folkemunne har man for eksempel utsagnet "Å være født med ski på beina" som et uttrykk for det å være en ekte nordmann. Andre europeiske nasjoner har ifølge Danielsen (Ibid) søkt å være "kulturnasjoner" der "Verdenskulturen" eller "den europeiske høykulturen" er standarden man jobber mot. Ved å være en kulturnasjon skal man da slik jeg ser det prøve å vise hvor nærme man er "Verdenskulturen", eller hvor "naturlig" "Verdenskulturen" er for ditt land. Dersom man kan si at det å drive friluftsliv er en del av den norske, nasjonale, kulturelle kapitalen, vil man ikke kunne sammenligne dette med Verdenskulturen på samme måte. Det må bli noe særegent for provinsen Norge, samtidig som friluftslivet har røtter i den borgerlige, engelske kulturen (Breivik 1979).

Bourdieu (1978) skrev i sin artikkel "Sport and social class" om forholdet mellom ulike "sports" og samfunnsklasser eller klassefraksjoner. Han argumenterte for at arbeiderklassen på grunn av sin posisjon i samfunnet var opptatt av å velge idretter som viser samhold (lagidretter), styrke (kroppsbygging, vektløfting, etc.) og konkurranseinstinkt. At arbeiderklassen begynte med disse typene "sports" forklarte Bourdieu (Ibid) med "public schools". Å engasjere ungdommen i sportslige aktiviteter kunne ha sine fordeler på flere felt.

When the pupils are on sports field, they are easy to supervise, they are engaged in healthy activity and they are venting their violence on each other rather than destroying the buildings or shouting down their teacher; that is why, Ian Weiberg concludes, "organized sport will last as long as the public schools". (Bourdieu 1978, s. 831).

Arbeiderklassen ser ut til å forbinde sportslige aktiviteter med ungdommen, og derfor er det vanlig å slutte som utøver når man gifter seg (Ibid). Siden borgerklassens sportslige aktiviteter ikke er like vulgære, som Bourdieu (Ibid) skriver det, kan de lettere være aktive i aktiviteten også etter at de har blitt voksne.

Bourdieu skrev at for borgerklassen var det langt viktigere å drive med idretter som gir utøveren en sunn kropp og en sunn sjel, samtidig som sosial kapital kunne erverves. En sport som for eksempel golf eller "walking" gir store muligheter for å utvide sin sosiale krets og derigjennom høyne sin sosiale kapital (Ibid), samtidig som kropp og sjel får utfordringer. Arbeiderklassens sportsgrener virker rett og slett frastøtende på den borgerlige klassen på flere måter (Ibid).

These include the social composition of their public which reinforces the vulgarity implied by their popularization, the values and virtues demanded (strength, endurance, the propensity to violence, the spirit of 'sacrifice', docility and submission to collective discipline, the absolute antithesis of the 'rôle distance' implied in bourgeois roles, etc.), the exaltation of competition and the contest, etc. (Bourdieu 1978, s. 837)

Danielsen (1998) har koblet friluftsliv til den kulturelle kapitalen gjennom borgerlige nordmenns streben etter å ligne engelske lordar.

Kulturelt har de mest velbemidlede gruppene innenfor det borgerlige establishment hatt for vane å kopiere rikere og mer avanserte forbilder på kontinentet og i England. [...] Et [...] eksempel på en praktisk, og relativt billig, tilpasning til engelske forbilder er den interessen for visse typer friluftsliv som ofte er blitt beskrevet som et kjennetegn ved det bedre borgerskapet i Oslo og enkelte andre byer. (Danielsen 1998, s. 86).

Heidi Richardson har også koblet friluftsliv og kulturell kapital i sin Hovedoppgave i etnologi om det norske friluftslivet. Hun studerte der DNT sine årbøker og skrev blant annet om tindebestigning som var noe av det første friluftslivet som kom til Norge. "Gjennom hele tindebestigningens historie har folk med høyere utdanning dominert sporten." (Richardson 1994, s. 90).

Det nærmeste vi kommer friluftsliv i Bourdieu sin artikkel er "mountaineering" eller "walking". Han beskriver dette som en borgerlig aktivitet:

In sports like mountaineering (or, to lesser extent, walking), which are most common among secondary or university teachers, the purely health-oriented function of maintaining the body is combined with all the symbolic gratifications associated with practising a highly distinctive activity. This gives to the highest degree the sense of mastery of one's own body as well as the free and exclusive appropriation of scenery inaccessible to the vulgar. In fact, the health-giving functions are always more or less strongly associated with what might be called aesthetic functions [...] (Bourdieu 1978, s. 839).

Richardson (1994) har også en forklaring på hvorfor de borgerlige, og særlig menn, hadde behov for en aktivitet som friluftsliv – og brukte denne som et symbol på sin maskulinitet.

Å vise mot og fysisk styrke er ikke enkelt med utgangspunkt i et kontor, borgerskapets menn trengte et felt hvor de kunne være mandige. I fjellheimen, og i særdeleshet på tindene, fant de en arena hvor de kunne leve ut sin maskulinitet. (Richardson 1994, s. 90)

Man kan altså se at sport og kulturell kapital har en sammenheng. Hvilken sport man velger viser andre hvilke verdier man har og derigjennom hvilken kulturell kompetanse man innehar. Dette bekrefter Richardson:

Fjellvandring er en friluftslivsaktivitet som ikke krever hyppige og kostbare investeringer, den krever mer av kulturell enn av økonomisk kapital, noe som harmoniserer godt med likhetsideologien i den norske kulturen. (Richardson 1994, s. 124).

Ser man på undersøkelser om friluftslivsdeltakelse (SSB 2004, Vorkinn et.al. 2000) kan man se at de som har høy utdanning, altså høy kulturell kapital, som sagt er de mest aktive når det gjelder friluftslivsutøvelse i Norge i dag. Likevel er det også forskjell på de ulike friluftslivsaktivitetene. Typiske høstingsaktiviteter som for eksempel jakt, fiske og bærplukking er typiske arbeiderklasseaktiviteter, mens skiturer og kjøring i alpinanlegg er middelklasseaktiviteter. Grunnen til at jeg kobler aktivitetene opp mot klasser her er at de som velger for eksempel de to sistnevnte aktivitetene i større grad er personer med høy utdanning og god inntekt (Odden 2008). Som vi kan se er arbeiderklassens friluftsliv koblet til det gamle ”bygdefriluftslivet”, mens middelklassens friluftsliv er koblet til ”byfriluftslivet”¹⁷. Odden (Ibid) skriver likevel at middelklassens deltakelse generelt i friluftsliv er høy for de fleste aktivitetene og at en kan derfor anta at friluftsliv er en del av den legitime kulturen i øyeblikket fordi denne aktiviteten fortsatt velges av den dominerende klassen.

Bourdieu og foreldre i norske natur- og friluftsbarnehager?

I forhold til Norge har det vært mye diskutert i forskningen (se blant annet Hansen og Engelstad 2005, Rosenlund 1998, Danielsen 1998) om Bourdieus klasseteorier fungerer også i vårt land. Noen forskere har prøvd ut Bourdieu sine teorier på det norske samfunnet. Lennart Rosenlund er en av dem. Han skrev om sin undersøkelse av samfunnet i Stavanger i 1994-1996:

Våre resultater tyder på at sosiale skillelinjer og sosial tilhørighet spiller minst like stor rolle i dag som det gjorde for 25 år siden, når det gjelder å forstå hva nordmenn mener og gjør. (Rosenlund 1998, s. 46).

Rosenlund presiserer at de sosiale skillelinjene handler om fordeling av kapital og ikke nødvendigvis om hierarkiske klasser.

¹⁷ Se også kapittel 2.3. Friluftslivets historie

[...] nye studier av norsk samfunnsliv har store muligheter for å gjenerobre tapt mark ved å legge til grunn teorier og metoder som kan ta høyde for sammensetning av kapital som en ulikhetsskapende sosial mekanisme som virker på tvers av den hierarkiske klassesdelingen. (Rosenlund 1998, s. 70)

Jeg oppfatter Rosenlund slik at han vil ta avstand fra Marx klassebegrep, noe jeg er enig i, men jeg vil påstå at de dominerende klassene i den hierarkiske fordelingen ofte samsvarer med de individene som har mest kapital i samfunnet. Arne Danielsen (1998) sier seg enig med Rosenlund.

På tross av den rådende ideologien om norsk egalisme – om at vi alle egentlig er småbønder, eller sosialdemokrater – så er det etter min oppfatning både meningsfullt og ”meningsadekvat” (i Webers forstand) å snakke om et rom av livsstiler, med en rekke spesialiserte underfelt, hvor distinksjoner kan utfolde seg. (Danielsen 1998, s. 92)

I Hansen og Engelstad (2005) presenteres Marianne Nordli Hansens litt enklere inndeling av de norske klassene i form av grafer og tabeller. Der deles den norske befolkningen inn i overordnede bedriftsledere, akademikere, mellomnivå og arbeidere. Dette mener jeg ser ut til å passe bedre fordi vi i Norge ikke kan snakke om noen adel, da det er relativt få særdeles rike i dette landet. Derimot har vi en større borgerklasse, men den er delt i to (bedriftsledere og akademikere), og deretter mellomnivået med alt fra ingeniører til ”ansatte på lavere nivå service” og bønder, slik jeg tolker Hansen. Til slutt kommer arbeidere, både faglærte og ufaglærte (Ibid).

Ketil Skogen (1999) skriver også om klasser i Norge. En artikkel i doktorgraden til Skogen handler om ungdom og tilknytning til klasser i Norge. Skogen (Ibid) har tatt utgangspunkt i en spørreundersøkelse fra 1992, der ungdom på ungdomsskolen og i videregående opplæring ble spurt om studieretningsvalg, forhold til skolen og fritidsaktiviteter. På bakgrunn av fedrenes yrker dannet han seg seks klasser: ”Professional leaders”, ”Technical/economic intermediate strata”, ”Humanistic/Social intermediate strata”, ”Clerical workers”, ”Farmers and fishermens” og ”Manual workers” (Ibid). Ketil Skogen mener dermed også at middelklassen her i landet er delt i to fraksjoner. Den humanistiske-sosiale middelklassen mener Skogen (Ibid) har sterk tilknytning til skolesystemet og yrker som krever lang skolegang, noe han mener er grunnen til at ungdom fra denne klassefraksjonen oftere velger en akademisk studieretning. ”[...] we could say that their class interests tied to the ’knowledge-industry’ [...]” (Skogen 1999, s. 33) Han mener også at den humanistiske-sosiale-middelklassen er

tilknyttet den abstraksjonsorienterte kulturen, i motsetning til den produksjonsorienterte kulturen (Ibid). Om den teknisk-økonomiske middelklassen skriver Skogen (Ibid):

The position of the TEIS¹⁸ an professional leaders categories in relation to our parameters indicate that they are indeed also tied to the abstraction-oriented culture. However, compared to the HSIS¹⁹, these positions seem to be modified by other factors, and their position relative to the production process and marketplace is a likely candidate. (Skogen 1999, s. 34).

Altså mener Skogen at denne klassefraksjonen også har rot i den abstraksjonsorienterte kulturen og derfor er en del av middelklassen. Derimot har den teknisk-økonomiske middelklassen også har en nærhet til produksjonen gjennom marked og økonomi som gjør at de utmerker seg som en egen fraksjon av middelklassen.

I mitt materiale er det slik jeg har valgt å kategorisere yrker i seks kategorier: høyere administrative stillinger, teknisk-økonomisk mellomlag, humanistisk-sosialt mellomlag, lavere funksjonærer, primærnæringsyrker og til slutt arbeidere. Min inndeling er ganske lik Skogens (Ibid) inndeling, men den bygger også på Hansen og Engelstad, Danielsen og Rosenlund sine inndelinger. Underveis i analysen fant jeg det mest relevant å bruke fire kategorier – Teknisk-økonomisk middelklasse, humanistisk-sosial middelklasse, laverefunksjonærer og primærnæringsyrker og arbeidere. Kategorien ”høyere administrative stillinger” var det få som sorterte under, noe som gjorde det vanskelig å bruke denne kategorien. Det var også få i kategorien ”primærnæringsyrker” – noe som gjorda at disse ble slått sammen med ”lavere funksjonærer”. De fleste foreldrene (53 %) kommer i kategorien ”mellomlag” i min undersøkelse. I tillegg viste studiekategorier og inntekt tendenser til at foreldrene er ”ressurssterke”. Jeg konkluderte derfor med at foreldrene i mitt materiale for det meste var fra middelklassen. I Norge er det middelklassen som ”setter standarden” for hva som er legitim kultur fordi vi her aldri har hatt en overklasse av betydelig størrelse²⁰.

Jeg vil også konkludere med at Bourdieu kan brukes på mitt felt. Hansen og Engelstad (2005) konkluderte med det samme om det norske samfunnet. *”Alt i alt er konklusjonen at forskningen som er blitt gjort på feltet har vist at det på en rekke områder finnes store og stabile ulikheter mellom klasser i det norske samfunnet.”* (Hansen og Engelstad, s. 175)

¹⁸ TEIS står for Technical/economic intermediate strata

¹⁹ HSIS står for Humanistic/Social intermediate strata

²⁰ Som før forklart i avsnittet :”De tre kapitalformene”

Dersom vi da forutsetter at foreldrene er fra middelklassen og middelklassen i Norge setter standarden for hva som er legitim kultur i forhold til befolkningen generelt, kan denne undersøkelsen si noe om natur- og friluftsbarnehager er en del av den legitime kulturen eller ikke. Den kan også muligens gi noen spådommer om framtida til det norske friluftslivet. For å forenkle det kan man tenke seg at undersøkelsen stiller følgende spørsmål til Bourdieu: Er det noe i samfunnsstrukturene som kan forklare hvorfor foreldrene har valgt som de har gjort? Og i tilfelle hva?

3.2 Anthony Giddens (1938 -) – Din tanke er fri?

Anthony Giddens var elev av Pierre Bourdieu, men betraktet enkeltmenneskers valg og handlinger på en annen måte enn ham. Giddens mente tidsepoken vi lever i påvirker oss mer enn samfunnssystemene. I motsetning til habitus var han opptatt av det reflekterende individ og det frie valg. At vi i vår tid hele tida må foreta valg, mente Giddens hang sammen med at vi nå er inne i senmoderniteten.

Jeg vil i dette avsnittet forsøke å gjøre rede for sentrale trekk ved Giddens teori. Mange har tolket Anthony Giddens teorier, og i dette avsnittet vil jeg ta utgangspunkt i Fauske (1998a og b), Aakvaag (2008a og b), Kaspersen (2006) og Lindbekk (1996).

Giddens og det reflekterende individ

Anthony Giddens er også en av våre mest betydningsfulle sosiologer. Han mente sosiologien var på feil spor og ønsket derfor å starte en ny teoritradisjon i sosiologi som skulle være grunnleggende for alle samfunnsvitenskapelige disipliner (Fauske 1998a). Giddens ønsket en teori som ikke skilte mellom aktør og struktur eller individ og samfunn, men som integrerte disse begrepene i hverandre (Ibid). Han definerer heller *”aktør og struktur som aspekter ved sosial praksis”* (Fauske 1998a, s. 72).

Giddens teori ble kalt strukturasjonsteorien. Denne bygger på at struktur betyr *”koder, eller ordnede prinsipper, som ligger til grunn for de konkrete manifestasjonene som kan observeres”* (Fauske 1998a, s. 72) eller også *”regler og ressurser som aktørene handler ut fra og som er strukturerende egenskaper ved sosiale systemer”* (Fauske 1998a, s. 73). Det betyr at Giddens så på strukturer som det man kan se i øyeblikkene av praktiske handlinger. Strukturene er derfor forgjengelige og kun noe som setter seg som spor i aktørenes

hukommelser (Ibid). System er for Giddens ”*mønstre av sosiale relasjoner som reproduseres gjennom sosial praksis*” (Fauske 1998a, s. 73) eller sagt på en annen måte: Sosiale systemer er ”[...] empirisk observerbare sosiale mønstre som dannes når bestemte samhandlingsformer standardiseres og gjentas på tvers av store spenn i tid og rom.” (Aakvaag 2008a, s. 140). Disse mønstrene er det vi kan observere over tid med aktørens måte å forholde seg til verden på. Her kan man se Giddens koblinger til læremesteren Bourdieu og habitusbegrepet. Giddens var enig med Bourdieu at det måtte finnes noen systemer som strukturerte samfunnet, men var uenig med Bourdieu om hva som dannet disse systemene.

Slik jeg tolker det mener Giddens at individene og samfunnet påvirker hverandre i like stor grad. ”... *handlinger må forstås som kompetente aktørers bevisste utfoldelse av en handlingsplan.*” (Aakvaag 2008a, s. 131) Individene er både skapere av sosiale systemer og skapt av disse. ”... *sosial struktur både er en forutsetning for og et resultat av kompetente aktørers kreative handlinger.*” (Aakvaag 2008a, s. 136) Her igjen ser vi koblingene til læremesteren Bourdieu. Giddens mener som Bourdieu at individene blir påvirket av samfunnet. Likevel ser vi også skille mellom de to når Giddens hevder at påvirkningen også går motsatt retning – nemlig at individene også påvirker samfunnet.

Individets handlinger må alltid sees på som et valg, også i tilfeller hvor handlingen er den eneste mulige, mener Giddens (Fauske 1998a).

Giddens hevder ikke, at alle valgmuligheter er åpne for alle mennesker. Utdannelse, kjønn og økonomisk formåen influerer på det enkelte individs muligheter for at velge. Men, hevder Giddens, uansett kjønn, sosial status etc. er du i modernitetens tidsalder tvunget til at velge livsstil som en del af din selvidentitet. (Kaspersen 2006, s. 151).

Han mener i tillegg at våre standpunkter betinges av hva våre prinsipper og valg av handlinger ”fører til”, enten ”*av motstand fra andre eller i form av instrumentelle virkninger*” (Lindbeck 1996, s. 184). Dette betyr etter min mening at våre valg påvirkes av hva vi tror vil skje hvis vi velger det ene framfor det andre.

Giddens ser også på aktørene som kunnskapsrike og kyndige, selv om de ikke alltid kan redegjøre for handlingene sine i ord (Fauske 1998a). Han mener at aktørene har tre lag av bevissthet – diskursiv bevissthet, praktisk bevissthet og underbevisstheten. Den diskursive bevisstheten er det vi sier at vi vet – den eksplisitte, artikulerte og begrepsmessige bevissthet

om oss selv og våre sosiale og fysiske omgivelser (Aakvaag 2008a). Den praktiske bevisstheten er det kroppen vår vet - de tause, implisitte og kroppsliggjorte ferdighetene og oppfatningene. Her ligger grunnlaget for handlingskompetansen, kreativiteten og selvstendigheten (Ibid). Tilslutt kommer underbevisstheten som er følelser, motiver og oppfatninger vi enten ikke er bevisste at vi har, eller som kommer til oss i forvrengt form. Underbevisstheten skal motivere våre livsprosjekter og forme vår personlighet (Ibid). Noen handlinger mener Giddens aktørene bare har en praktisk bevissthet rundt, de kan det, men de er ikke i stand til å sette ord på det. Disse handlingene er det opp til samfunnsvitenskapen å finne ut av og sette ord på slik at strukturer og sosiale systemer kan avdekkes og brukes til å analysere samfunnet videre.

Giddens og moderniteten

Etter å ha jobbet en stund med strukturer og systemer gikk Giddens tidlig på 1990-tallet over til å se mer på moderniteten og dens konsekvenser for menneskene. Ifølge Giddens er moderniteten en livsform som oppstod på 1600-tallet i Europa. Han mener at moderniteten skiller seg fra tidligere livsformer ved at vi ikke lenger kan begrunne vårt sosiale liv i tradisjonene. Stadig ny viten gjør at vi endrer våre sosiale praksiser som for eksempel at det ”å vite” ikke lenger er ensbetydende med det ”å være sikker på noe” (Fauske 1998a). Moderniteten karakteriseres av Giddens i fire punkter:

- 1. oppløsning av evolusjonismen (dvs. troen på at utviklingen er kontinuerlig og fremadskridende)*
- 2. bortfall av historisk teleologi (dvs. troen på historiens mål)*
- 3. erkjennelse av en gjennomgående og konstitutiv refleksivitet*²¹
- 4. oppsmuldring av Vestens privilegerte posisjon* (Fauske 1998a, s. 77).

Dette er punkter som også har blitt brukt til å karakterisere overgangen fra modernitet til postmodernitet. Giddens avfeide dette ved å peke på punkt nummer en. Han mente at det å si at postmodernitet kommer etter modernitet blir en selvmotsigelse fordi man da gir historien den sammenhengen man i punkt en slår fast som umulig (Ibid). Vår tid kaller i stedet Giddens for ”høymodernitet” etter mitt syn fordi moderniteten som samfunnsform nå er høyt utviklet. Han brukte også begrepet ”senmodernitet” i forhold til den ”tidlige moderniteten”.

²¹ Min tolkning: aktørene som grunnleggende refleksive til det de gjør ut ifra at man ikke blindt kan støtte seg til tradisjonene lenger

Moderniteten byr på flere utfordringer enn man hadde i det tradisjonelle samfunnet. Det moderne samfunn er dynamisk ifølge Giddens. *”Tre helt grunnleggende strukturelle trekk ved moderniteten skaper denne dynamikken: adskillelsen av tid og rom fra sted, utleiring og institusjonell refleksivitet.”* (Aakvaag 2008a, s. 272). I det tradisjonelle samfunnet hang tid og sted sammen. Hvor man opplevde ting hadde vel så mye å si som når man opplevde dem. I det moderne samfunnet fikk man etter hvert standardisering av tid – for eksempel klokker og kalendere. *”Tida ble kvantifiserbar og lineær, og slik sett ”tom” for erfaringer og opplevelser.”* (Fauske 1998a, s. 78). Når det gjelder romlig dimensjon ble det stadig mer vanlig i det moderne samfunn at man forholder seg til ”fraværende andre” (Ibid). Man trenger ikke lenger se den man kommuniserer med, for eksempel gjennom telefon, telegram og seinere internett, chatting og e-post. Lokale steder, som for eksempel hjemstedet vårt, kan få impulser fra hele verden gjennom blant annet media. Sted og tid er ikke lenger ett.

Når det gjelder utleiring definerer Giddens dette som at sosiale relasjoner i stadig større grad løftes ut av lokale og stedsavgrensede kontekster. Sosiale relasjoner reorganiseres på tvers av mye større spenn i tid og rom enn før (Aakvaag 2008a). De to måtene dette skjer på ifølge Giddens er symbolske tegn og ekspertsystemer. Symbolske tegn er *”kontekstuavhengige utvekslingsmedier og koder (”språk”) som kan brukes til koordineringsformål av aktører som er sosialt og geografisk fremmede for hverandre.”* (Aakvaag 2008a, s. 273). Som et eksempel nevner Aakvaag penger. Penger kan brukes til samhandling på tvers av geografiske og sosiale skillelinjer. *”Man trenger ikke dele en lokal kontekst og tradisjoner for å kjøpe og selge varer og tjenester til hverandre så lenge man har penger og kan betale hverandre.”* (Aakvaag 2008a, s. 273).

Ekspertsystemer er ifølge Aakvaag (Ibid) systemer av teknisk art som for eksempel fryseteknologien i kjøledisker og frysere, men også faglig ekspertise som psykologer eller ”selvhjelpslitteratur” som kan ordne opp med sjelslivet ditt. *”Det lar seg vanskelig gjøre å finne en eneste sosial praksis (sen)moderne mennesker inngår i som ikke på en eller annen måte er formidlet gjennom ekspertsystemer.”* (Aakvaag 2008a, s. 273). Ekspertsystemene gjør at sosiale praksiser standardiseres, eller som Aakvaag (Ibid) skriver ”avkontekstualiseres”. Dette gjør for eksempel at en lege i Los Angeles og en lege i Trondheim kan gi noenlunde de samme rådene mot de samme tilstandene. I tillegg øker ekspertsystemene vår mulighet til å beseire tid og rom gjennom for eksempel moderne transportsystemer (Ibid).

Til slutt av de tre kommer institusjonell refleksivitet. Dette vil si at alt undersøkes og mengder av ny kunnskap produseres i den (sen)moderne tidsepoke. Når ny kunnskap kommer til må institusjoner og praksiser undersøkes på nytt og reorganiseres i lys av den nye kunnskapen. Systemene endres på grunnlag av alle undersøkelsene slik at samfunnet blir dynamisk.

I det moderne samfunnet mister tradisjonen sin naturlige autoritet. Man må begrunne tradisjonen med noe mer enn "sånn er det bare" (Ibid). Giddens mener at verken tradisjoner eller naturen

"[...] lenger setter tydelige grenser for hva mennesker kan og ikke kan gjøre. Det finnes for mange tradisjoner og de endrer seg for raskt til at de kan binde opp sosialt liv slik de gjorde i førmoderne samfunn." (Aakvaag 2008b, s. 81-82).

Aktørene er nå nødt til å velge sin identitet i forhold til kun å arve den av sin slekt slik man gjorde før.

"Man arver ikke lenger en fiks ferdig identitet basert på sosial posisjon, slik man gjorde i førmoderne samfunn og i industrisamfunnet. Ansvaret for å etablere og vedlikeholde en helhetlig identitet – svare på spørsmålet «hvem er jeg?» - faller i stedet på den enkelte." (Aakvaag 2008a, s. 277)

Med "senmoderniteten" må nå alle i samfunnet foreta refleksive valg, ikke bare de som selv ønsker det²², slik det var i den tidlige moderniteten. "Selvet er ifølge Giddens blitt et refleksivt prosjekt der den enkelte stadig må ta stilling til spørsmål om hvem vi skal være, hva vi skal gjøre, og hvordan vi skal handle" (Fauske 1998b, s. 205)

Identitet i den moderne tid

For Giddens blir identiteten derfor noe som hver og en må skape i forhold til det samfunnet en lever i og med. Vi er "ikke hva vi er, men hva vi gjør ut av oss selv" (Fauske 1998b, s. 205). Identitetsdannelsen skjer gjennom at hver enkelt må lage seg en kontinuerlig fortelling om seg selv. Man må binde sammen ting man har opplevd og vært igjennom selv, det man opplever her og nå og planene man har for egen framtid. Denne historien endres i takt med det man opplever. Da revurderes historien – man reflekterer over hvem man er på nytt (Aakvaag 2008a).

²² Særlig etter det moderne samfunns oppkomst kan man anta at de som har mye ressurser har kunnet velge sin identitet i mye større grad enn de med lite ressurser (Veblen 1899, Østeberg 1999)

Identitetsvalg knyttes sammen med livsstil. *”Man må velge en livsstil som gjenspeiler «hvem man er». Det gjelder å finne seg selv og å være seg selv på ferden gjennom livsløpet. Man må ikke fortelle «gal livshistorie» om seg selv.”* (Aakvaag 2008a, s. 278). Selvidentiteten er *”evnen til å holde en bestemt fortelling om seg selv gående”* (Fauske 1998b, s. 206). I tradisjonell tid var ditt livsløp så å si bestemt ut ifra hvor og blant hvem du ble født. Skomakerens sønn ble ofte skomaker. I moderne tid er valget av for eksempel yrke grunnleggende fritt ifølge Giddens (Ibid)²³. Vi kjenner ordlyden ”du har alltid et valg” fra dagligspråket. Vi står fritt til å velge vårt yrke uavhengig av hva andre i slekten har gjort før oss. Er faren din skomaker kan du likevel studere sosiologi hvis du heller ønsker det. *”Identitet er ikke lenger et resultat av tradisjon og sosiale forventninger, men av reflekseive valg og aktive beslutninger.”*(Aakvaag 2008a, s. 277)

Imidlertid er vi ikke helt frie. Identiteten vår er et refleksivt prosjekt mener Giddens. Vi reflekterer stadig over hvordan vi ønsker å fremstå for andre. *”Vores valg av livsstil styrer os igennem de mange valgmuligheder.”* (Kaspersen 2006, s. 152) Sosiale normer er kanskje det som begrenser oss mest. Helt enkle tanker som ”Kan jeg ha på meg dette? Eller ser jeg rar ut nå?” er begrensende. Man står i utgangspunktet fritt til å velge hvordan man vil kle seg, samtidig reflekterer individet over hvordan hun/han ønsker å fremstå for andre. Både refleksjon rundt om man skal ha på klær eller ikke, og om hva slags type klær man eventuelt skal ha på seg. Refleksjonen bunner ut i regler for seg selv om hva som er greit å ha på seg og hva som ikke ”passer seg”. Dermed er vi bundet av dette og valget er ikke lenger fritt. På denne måten kan Giddens virke selvmotsigende. Individet er fritt, men innenfor rammen av selvrefleksivitet.

Giddens, moderniteten og friluftslivet

Som før skrevet er Giddens opptatt av fremveksten av det moderne samfunn og at vi nå er inne i den senmoderne epoken. Friluftsliv kan beskrives både som en del av moderniteten og som en del av senmoderniteten. Moderniteten som tidsepoke beregnes til å ha kommet omtrent med den industrielle revolusjon. En av karakteristikkene ved overgangen fra det tradisjonelle samfunn til det moderne var som sagt at tid og sted (rom) skilte lag (Fauske 1998a). Et resultat av at tid og sted ikke lenger er to sider av samme sak har resultert i at vi skiller mellom ulike typer tid. Det er her friluftsliv kommer inn.

²³ Dette står noe i kontrast til Bourdieu som mener vi ikke kan gjøre oss til den vi vil, men i mye større grad er den vi er født til å være, også i dagens samfunn.

Det har skapt et skille mellom arbeidstid og fritid, et skille som er en forutsetning for fremveksten av friluftslivet, som er en av flere fritidsaktiviteter som vokser frem som en del av moderniteten. (Richardson 1994, s. 13)

Gunnar Breivik (1979) har skrevet en artikkel om friluftslivets opphav som todelt. Bygdas friluftsliv og byens friluftsliv. Til sammen danner disse to tradisjonene innenfor friluftsliv dagens bilde av aktiviteten. Det Breivik (Ibid) beskriver som byens friluftsliv kan overføres til å gjelde modernitetens friluftsliv. Friluftslivet i moderniteten blir brukt som et alternativ til industrihverdagen i byene. Man brukte friluftslivet som rekreasjon og som pustehull i en urbanisert hverdag. I den tidlige moderniteten kom dette friluftslivet blant annet gjennom engelskmenn som dro på oppdagelsesferd til Norge. Dette friluftslivet ble fort tatt inn i varmen av borgerskapet her i landet, og fremadstormende fabrikkere inntok fjell og vidder i håpet om å bli et ”dannet naturmenneske” (Tordsson 2002, s. 2 i artikkelen).

I senmoderniteten ser vi de samme tendensene som i moderniteten. Verden forandres, systemene omdannes. Det som er spesielt med vår tid, som Giddens kaller senmoderniteten, er at forandringene skjer enda fortere enn før. Siden 1970-tallet er det flere ting som kan tyde på at vi er inne i det senmoderne Norge.

[...] sivilsamfunnet har dreid seg bort fra de kollektive og ideologisk motiverte nasjonale massebevegelsene og mer i retning av økt fokus på fritid, underholdning og umiddelbar behovstilfredsstillelse. (Aakvaag 2008b, s. 85-86)

Innen friluftslivet har vi i det seinere sett en utvikling i retning av at spesialiserte og individuelle aktiviteter øker i omfang i forhold til basisaktiviteter og aktiviteter der man samarbeider og ferdes med andre. Det ser ut til at særlig ungdom har blitt stadig mer individualistiske og mer egosentrerte også når det gjelder friluftslivsutøvelsen. Aktiviteter som for eksempel frikjøring og snøbrettkjøring øker i oppslutning i motsetning til skiturer og bærplukking (Odden 2008). Altså taper de typiske familieaktivitetene i kampen om unge friluftslivsutøvere i forhold til de individuelle aktivitetene. Familieaktiviteter som skiturer og bærplukking er et norsk (nordisk) fenomen, altså nasjonalt, mens individuelle aktiviteter som frikjøring og snøbrettkjøring ofte kobles til internasjonale miljøer. Dette kan man se i sammenheng med den økende globaliseringen i senmoderniteten. Man trenger ikke lenger å drive samme aktivitet som naboen for å føle seg som en del av gjengen. Gjengen kan likegodt være de du snakker med over internett og som bor flere hundre mil unna deg. Mer teknologi har strukket grensene for hvor langt unna nære venner kan være i avstand og likevel være i nær relasjon til hverandre.

Gjennom Giddens teorier om modernitet og senmodernitet kan vi altså se en mulig forklaring på hvorfor friluftslivet oppstod. I dette avsnittet og i denne oppgaven er det ikke rom for å diskutere dette grundigere, men jeg velger å bruke dette som et argument for å koble Giddens til min oppgave. Videre må vi se på fenomenet natur- og friluftsbarnehage i forhold til Giddens.

Giddens og natur- og friluftsbarnehage

Natur- og friluftsbarnehage er et relativt nytt fenomen, ergo ikke noe man kan begrunne i tradisjoner. Hvis vi legger til grunn av friluftsliv er et produkt av moderniteten, kan man si at natur- og friluftsbarnehager er en utviding og videreføring av friluftslivet, og på mange måter et produkt av senmoderniteten. Som nevnt i forrige avsnitt går utviklingen mot mer spesialisering. En av friluftslivets spesialiseringer kan være nettopp natur- og friluftsbarnehager. Med Giddens kan man sette søkelyset på hvorfor foreldrene refleksivt velger å ha barna i natur- og friluftsbarnehage.

Å velge en natur- og friluftsbarnehage er som sagt vanskelig å gjøre på bakgrunn av tradisjoner fordi fenomenet er relativt nytt. Svært få av de som er foreldre til barnhagebarn i dag var selv i en natur- og friluftsbarnehage fordi fenomenet ikke fantes da de var små. Foreldrene må derfor ha tatt et valg i forhold til barnhageplass. Men spørsmålet er jo hvorfor de har valgt nettopp natur- og friluftsbarnehage?

Natur- og friluftsliv er et gammelt fenomen. Dagens småbarnsforeldre hadde muligens en høyere grad av frihet da de vokste opp, enn de som vokser opp i dagens samfunn. Med frihet fulgte for mange det å være ute på egenhånd. Kanskje hadde man en "100-meterskog" man lekte i, eller kanskje man er oppvokst med den tradisjonelle søndagsturen ut i naturen. Dagens barn, som i mange tilfeller er i barnehage mange dager i uka, har ikke den samme friheten til å styre egen tid. I tillegg er den stadig mer utbygde infrastrukturen hemmende på barns lek både fordi den lager fysiske begrensninger som eksempelvis gjerder, eller fordi infrastrukturen gjør mange barns nærmiljø farlig på et eller annet vis. Dersom dette stemmer kan man anta at foreldrene velger natur- og friluftsbarnehage fordi det ligner mest på deres barndom og at de vil videreføre dette verdigrunnlaget. Dette blir da hva jeg vil kalle et reflektert valg. Foreldrene har en erfaring med seg som de vil videreføre og velger barnhagetype deretter.

En grunn til at småbarnsforeldre velger natur- og friluftsbarnhager kan forklares gjennom Giddens teori om at vi i det senmoderne samfunnet må velge oss en identitet gjennom det vi gjør. "Det vi gjør" kan blant annet leses som forbruk. I dagens samfunn er det mye fokus på forbruk. Her gjør reklamen sitt for å selge "livsstilspakker" med bestemte produkter. Vil du fremstå "slik og sånn" må du eie "det og det" og kjøpe "det og det". Barnhageplass kan sees på som en forbruksvare. Man sender ungene sine dit i noen få år før de går over i skolesystemet. Dersom vi ser barnhageplass som en forbruksvare er det lett å tenke at kanskje valg av spesielle barnhager kan bli symboler på hvem du er, eller i alle fall ønsker å fremstå som. En vil da igjen kunne anta at valg av natur- og friluftsbarnhage er et uttrykk for en spesiell type livsstil som foreldrene ønsker å uttrykke. Vi kommer også da inn på problemstillingen min, der "hva som karakteriserer foreldrene" blir sentralt. Mitt hovedspørsmål til Giddens blir derfor: Er det noe i modernitetsteorien som kan forklare hvorfor foreldre i natur- og friluftsbarnhager har valgt nettopp denne typen barnhage og i tilfelle hva?

3.3 Ja takk, begge deler!

Som en oppsummering kan vi da se at Bourdieu og Giddens ser på samfunnet fra to ulike vinkler. Bourdieu forklarer individenes handlinger med sosiale systemer, mens Giddens forklarer samfunnets oppbygging gjennom individenes frihet til valg. Gunnar Aakvaag (2008b) diskuterer i sin artikkel "Klasseanalyse på hell?" hva som er den beste teorien – vertikal differensiering eller strukturell frisetting. Han gjennomgår tre ulike posisjoner man kan innta i debatten 1. man kan forkaste ulikhetssosiologien 2. man kan forkaste individualiseringstenen eller 3. man kan forene de to perspektivene. Aakvaag (2008b) gjennomgår de tre posisjonene og argumenterer for og i mot. Han oppsummerer:

Diskusjonen hittil kan dermed tyde på at ulikhetssosiologien har rett i at sosial posisjon (klasse, kjønn og etnisitet) fortsatt former menneskers livssjanser og identitet i betydelig grad, men individualiseringsteorien synes å ha rett i at det norske samfunnet har forandret seg en god del de siste 30 årene, og at det tross alt er blitt mer åpent og komplekst. (Aakvaag 2008b, s. 86).

Aakvaag (Ibid) går derfor inn for den tredje posisjonen om å forene de to perspektivene. Han skisserer opp hvordan en slik forening kan være. "Samfunnsmedlemmene kan generelt være mer eller mindre strukturelt frisatt, og de kan være det i ulik grad på ulike sosiale arenaer, og ulike samfunnsmedlemmer kan være det i ulik grad." (Aakvaag 2008b, s. 88) Han mener altså

at det å kunne velge fritt og refleksivt ikke er realiteten for alle og enhver. Avhengig av hvilken sosial posisjon du har og på hvilken sosial arena du befinner deg vil det påvirke i hvor stor grad du kan foreta et fritt valg.

Vår habitus vil selvfølgelig sette sitt preg på de handlingene vi foretar oss, noe som bidrar til gjendanning av sosiale forskjeller, men vi kan også – og må ofte – refleksivt overstyre våre prerefleksive handlingstilbøyeligheter. (Aakvaag 2008b, s. 88).

Jeg sier meg enig med Aakvaag (Ibid) i at virkeligheten ikke ser enten svart eller hvit ut. En forening av de to perspektivene er nok en god løsning. I denne oppgaven søker jeg da å besvare problemstillingen fra både Bourdieu og Giddens posisjon. Dette for å få fram ulike sider ved mine resultater. Avhengig av resultatene kan det kanskje også være mulig å forene perspektivene til de to teoretikerne i en oppsummerende konklusjon til slutt for å kunne gi et best mulig bilde av virkeligheten.

4 Metodisk tilnærming – hvordan skal jeg undersøke?

Det å ha en mening og et mål for studien er viktig, men minst like viktig er metodevalg. Metodevalg er en viktig avgjørelse som vil påvirke masteroppgaven i stor grad. Jeg vil i dette avsnittet presentere de aktuelle metodene for min masteroppgave og deretter begrunne hvorfor jeg valgte den kvantitative metoden ”strukturert utspørring”.

Hovedskillet mellom de ulike metodene går ved kvalitative og kvantitative metoder. Kvantitative metoder karakteriseres av at det du vil finne ut kan telles og generaliseres, at det gir høy presisjon og har en stor grad av strukturering over seg, i tillegg til et stort utvalg undersøkelsesenheter (Grønmo 2004). Kvalitative metoder karakteriseres av at det du vil finne ikke kan telles eller måles, men analyseres beskrivende. Disse metodene gir relevans, og nærhet til de få undersøkelsesenheterne som studeres nøye. Kvalitative metoder er preget av fleksibilitet (Ibid).

Hva man velger å bruke kommer an på hva slags type data man er ute etter, som igjen kommer an på problemstillingen. Min problemstilling er, som nevnt i innledningen: **”Hva karakteriserer foreldre til barn i natur- og friluftsbarnehager i Buskerud, og hvorfor har de valgt denne typen barnehage?”**

Når det gjaldt metoder jeg kunne bruke for å finne ut av min problemstilling hadde jeg, slik jeg så det, to alternativer som pekte seg ut. Disse var uformell intervjuing og strukturert utspørring. I tillegg til intervju og strukturert utspørring er observasjon en kjent metode. Jeg så observasjon som en urelevant metode for denne oppgaven da det jeg ønsket svar på er vanskelig å observere. Uformell intervjuing karakteriseres slik:

Dette opplegget består i samtaler mellom intervjueren og de ulike respondentene. Verken spørsmålene eller svaralternativene er fastlagte på forhånd. Intervjueren benytter vanligvis en intervjuguide, som gir generelle retningslinjer for gjennomføringen og styringen av samtalene. (Grønmo 2004, s. 127).

Mye av det jeg ønsket å finne ut av er data som er mulig å kvantifisere, for eksempel inntektsnivå, utdanningsnivå (antall år på grunnskole, videregående skole og eventuelt høgskole/universitet) eller yrkeskategori (antall i de ulike yrkene som velger denne typen

barnehage). Jeg så det derfor som naturlig å velge den kvantitative metoden som populært blir kalt spørreundersøkelse og som Sigmund Grønmo (Ibid) omtaler som strukturert utspørring. Strukturert utspørring beskriver Grønmo slik:

Forskeren innhenter den ønskede informasjon fra de ulike respondentene ved hjelp av spørreskjema med faste spørsmål og for det meste faste svaralternativer. (Grønmo 2004, s. 127).

Jeg så det også slik at mange av de spørsmålene jeg ønsket å få besvart så ut til å være enkle å svare på gjennom spørreskjema. For eksempel spørsmål 16 (se vedlegg 10.1): ”Er friluftsliv en aktivitet du ønsker eller ikke ønsker å lære barna dine selv?” Kvantitativ metode med strukturert utspørring er en metode som er kjent i forhold til undersøkelser av levekår i Norge (SSB 2009a) og friluftslivsrelaterte undersøkelser (blant annet SSB 2009b, Emilsen 2005, Odden 2008). Disse typer av undersøkelser vil det være relevant å sammenligne resultater med i analysen av mine data.

Tove L. Mordal (1989) skriver om strukturert utspørring i sin bok ”Som man spør får man svar”. Ut i fra denne boka mener jeg at min metode også kan kalles en sosial survey. ”Når vi snakker om å gjennomføre en sosial survey, betyr det at vi har som mål å skaffe oss et overblikk over sosiale forhold i en befolkning eller befolkningsgruppe.” (Mordal 1989, s. 15)

En annen grunn til at jeg ønsket å benytte strukturert utspørring som metode på masteroppgaven var at jeg brukte uformell intervjuing som metode på bacheloroppgaven. Jeg tror det er lærerikt å prøve ut forskjellige metoder gjennom studietiden slik at man bedre kan danne seg et bilde av hva som egner seg til ulike typer undersøkelser.

Noen av spørsmålene mine var holdnings- og meningsrelaterte. For eksempel spørsmål 19 ”Hvordan tror du valget av denne barnehagen vil påvirke ditt/deres barn?” (Vedlegg 10.1) Svarene på denne typen spørsmål vil karakteriseres som kvalitative og egner seg ikke like godt i et kvantitativt undersøkelsesopplegg, men som Grønmo skriver (2004, s. 124): ”I praksis vil mange kvalitative forskningsopplegg også ha innslag av kvantitative elementer. Omvendt vil kvantitative analyser også berøre kvalitative forhold i større eller mindre grad.” Så selv om jeg har valgt å ta med holdnings- og meningsrelaterte spørsmål i et kvantitativt undersøkelsesopplegg betyr det ikke dermed at dataene er dårlige. Det å kombinere kvalitativ og kvantitativ tilnærming etter hvor det passer best er også et spørsmål om ressurser. Her så

jeg det derfor som mest hensiktsmessig i forhold til oppgavens rammer å benytte meg hovedsakelig av kvantitativ tilnærming, men med innslag av kvalitative elementer.

Et annet moment ved min oppgave var representativitet. Jeg ønsket å gjøre en undersøkelse som skulle være preget av å være representativ, gi et bilde av det gjennomsnittlige og at svarene skulle kunne generaliseres. Dette er en typisk egenskap ved kvantitativ metode mot den kvalitative som karakteriseres av relevans og spesialisering (Grønmo 2004, Holme og Solvang 1996).

Selv om jeg ikke ønsket å bruke uformell intervjuing som min hovedmetode har jeg vært innom tanken på å bruke den uformelle samtalen som metode for å sette meg grundigere inn i feltet. Jeg ønsket dersom det lot seg gjøre å prate uformelt med foreldre som har eller ønsker å ha barna sine i barnehage for å bli litt mer kjent med hva som kan være relevant å spørre om i en strukturert utspørring. Dette for å få et videre syn på temaet slik at spørreskjemaet forhåpentligvis ble best mulig. Jeg pratet noe med kolleger på arbeidsstedet mitt og familie som har eller har hatt barn i barnehage. Et par av dem leste gjennom spørreskjemaet. De kom med god kritikk som jeg tok med meg i revideringsprosessen av spørreskjemaet. Jeg fikk også innspill fra disse i forhold til innsendingsmetode.

4.1 Utvalg – hvem skal jeg undersøke?

Et annet viktig moment når det gjaldt metode var i hvilke barnehager jeg skulle finne respondenter. Jeg hadde allerede i prosjektplanen bestemt meg for å konsentrere meg om et fylke. Hele landet ville bli for stort for en masteroppgave, slik jeg så det. Jeg kunne tenkt meg et fylke med både by og bygd for å få med spekteret av ulike bosteder. Buskerud fylke oppfylte disse kravene. I tillegg er Buskerud mitt hjemfylke og derfor ekstra interessant å undersøke for meg. Dette skapte en slags nærhet til feltet.

Jeg tok kontakt med fylkeskommunen, men de hadde ingen fullstendig oversikt over barnehagene i fylket. Derimot kom internett og kommunenes hjemmesider til sin rett. Jeg søkte opp barnehager i hver kommune, både kommunale og private. Jeg noterte ned navn på barnehagen, kommunen, adresse, postnr., postadresse, telefonnummer, privat/kommunal barnehage, nettside, e-post-adresse, antall avdelinger. Deretter gikk jeg inn på de hjemmesidene jeg fant for å kategorisere barnehagene som enten en natur- og

friluftsbarnhage, eller ikke. Dersom de falt under min definisjon²⁴ søkte jeg videre informasjon om alder på barna i friluftsavdelingen(e), om det var en friluftsavdeling eller en ren natur- og friluftsbarnhage, hvilket type innested de benyttet (Inne, Hytte, Lavvo, Gapahuk, Telt eller Gamme) og antall barn i friluftslivsavdelingen. De som falt klart inn under definisjonen ble merket med grønt. Mange av barnehagenes hjemmesider var noe sparsommelige på informasjon og en rekke barnehager hadde ikke hjemmeside. De barnehagene jeg var usikker på merket jeg med gult som betød ”må ringes”.

Før jeg ringte barnehagene søkte jeg dem opp på www.google.com Dette var svært nyttig, noen barnehager hadde faktisk hjemmesider som det ikke var lenket til fra kommunenes hjemmesider. Flere barnehager ble merket med grønt. Jeg gikk så gjennom de grønne for å finne ca. antall timer hvert barn var ute hver uke for å bedre kunne lage en definisjon av natur og friluftslivsbarnhager. Der det var oppgitt at ungene var ”ute hele dagen” regnet jeg en vanlig 8-timers arbeidsdag dersom ikke annet var oppgitt. De natur- og friluftsbarnhagene jeg manglet noe informasjon om sendte jeg først en e-post. Dersom jeg ikke fikk svar, fulgte jeg opp med en telefonsamtale. Deretter ringte jeg alle barnehagene som var merket med gult. De ble spurt om de hadde en natur-, friluftslivs- eller uteavdeling. Dersom de svarte ja stilte jeg spørsmål om hvordan dette fungerte hos dem. Antall utetimer i snitt per barn, antall barn, type utebase, antall utedager, om hele barnehagen eller kun noen avdelinger var ute og aldersgruppe på utebarna.

4.2 Undersøkellesdesign

Å velge et undersøkelsesdesign er like viktig som å velge kvantitativ eller kvalitativ metode. Det finnes i hovedsak to ulike undersøkelsesdesign eller undersøkelsesopplegg: Deduktivt og induktivt design/opplegg. Deduktivt design går ut på at man har laget en teori eller hypotese ut i fra tidligere skrevet teori. Denne hypotesen eller teorien ønsker man så å teste ut empirisk for å se om den holder.

Studier med hovedvekt på problemformulering og teoritesting kan sies å være basert på deduktive opplegg, fordi de går ut på å dedusere eller avlede bestemte problemstillinger fra den teorien som skal testes. (Grønmo 2004, s. 37).

²⁴ Se kap. 1.2

Induktivt design handler om å undersøke et relativt utforsket fenomen, for så å utlede nye teorier gjennom fortolkning av empirien.

Studier med særlig vekt på fortolkning og teorigenerering bygger derimot på induktive opplegg, fordi de tar sikte på å indukere eller bygge opp en bestemt teoretisk forståelse ut fra de empiriske analysene som gjennomføres. (Grønmo 2004, s.38).

Feltet natur- og friluftsbarnhage er et relativt nytt fenomen. Feltet er dermed også relativt utforsket, noe som gjør at det er store kunnskapshull. Derfor er det fortsatt behov for flere undersøkelser som tar for seg grunnleggende problemstillinger som hvem, hvor mange og hvorfor. På grunnlag av dette er det derfor vanskelig å finne et godt nok kunnskapsgrunnlag til å stille deduktive hypoteser. For denne oppgaven ble det dermed det induktive designet som vant fram. Jeg ønsket å undersøke feltet ”foreldre i natur- og friluftsbarnhager”, for så å fortolke det opp mot annen forskning på feltet og deretter drøfte det opp mot etablerte teorier.

Videre i dette underkapittelet finner man mer om hva slags konkrete metodevalg jeg gjorde i forbindelse med denne oppgaven.

Innsendingsmetode

Et viktig valg innenfor det induktive designet og den kvantitative metoden var innsendingsmetode. Det måtte bestemmes hvordan jeg ønsket å få ut og få tilbake spørreskjemaene. Slik jeg så det hadde jeg to valg da det kom til innsendingsmetode. Jeg kunne sende det ut til barnhagene og få dem til å samle dem inn igjen for så å sende de besvarte spørreskjemaene samlet tilbake til meg. En annen metode var å sende dem ut til barnhagene, men at hver svarkonvolutt var ferdig frankert slik at foreldrene selv kunne sende dem tilbake til meg. De jeg forhørte meg med som hadde barnhagebarn selv mente det ville være langt større mulighet for at folk svarte dersom de skulle levere det tilbake i barnhagen. Da ville man føle mer plikt til å svare fordi barnhagepersonalet ville kunne se om du hadde levert eller ikke. Dersom du skulle sende det inn selv, ville ”ingen merke det” dersom du glemte det eller valgte ikke å svare. På bakgrunn av dette valgte jeg å sende ut spørreskjemaene samlet til hver barnhage. I hver ”stor-konvolutt” lå det da et følgebrev til barnhagen og like mange ”små-konvolutter” som det var barn i natur-, ute- eller friluftsavdelinga. Hver ”små-konvolutt” var merket med ”svarskjema” og inneholdt spørreskjemaet i tillegg til et følgebrev til foreldrene²⁵. Barnhagen delte da ut en ”små-

²⁵ Se vedlegg 10.2

konvolutt” til hvert barn. Foreldrene som ønsket å delta svarte og returnerte ”*små-konvoluttene*” til barnehagen. Barnehagen sendte deretter ”*små-konvoluttene*” samlet tilbake til Høgskolen i Telemark. Dette fungerte veldig bra for denne oppgaven. I etterkant så jeg også at den måten jeg valgte å gjøre det på er brukt av flere²⁶ når respondentene er foreldre i barnehager.

Telefonering

I forbindelse med utvelgning av barnehagene måtte jeg ringe rundt til ca. halvparten av barnehagene i Buskerud. Da jeg ringte hadde jeg et dokument foran meg som het ”Telefonpresentasjon”²⁷ der jeg hadde en mini-intervjuguide med stikkord for hva jeg ønsket svar på. Jeg prøvde å få dem til å fortelle om organiseringen av barnehagen for så å stille spørsmål om det de ikke sa noe om. Dette fungerte bedre enn å bare å stille enkelt-spørsmål. Samtalen fløt bedre og den barnehageansatte snakket mer fritt og virket mer avslappet enn de som kun fikk spørsmål.

Jeg valgte også å ringe barnehagene for å spørre om de ville hjelpe meg med datainnsamlingen. Alle jeg ringte svarte ja og virket positive. Jeg fikk kommentarer som

- ”Så bra at noen forsker på det! Skal skrive det opp på tavla og oppfordre alle foreldrene til å delta. Jeg vil gjerne ha en kopi av oppgaven når den er ferdig.”
- ”Så spennende, det er da så lite” (svar på spørsmålet om de kunne tenke seg å hjelpe til)
- ”Artig å bidra! Vi har ikke så mange flinke svarere her.... Men vi skal gjøre så godt vi kan.”

Som man kan se endte jeg ikke opp med en helt rendyrket kvantitativ undersøkelse, men hadde små innslag av kvalitativ metode også.

Natur- og friluftsbarnhagene i Buskerud – min populasjon

I 2008 fantes det i Buskerud 333 barnehager fordelt på fylkets 21 kommuner. Barnehagene er fordelt slik:

²⁶ Metoden er for eksempel brukt av Bakke og Moen 2004 og Emilsen 2004

²⁷ Se vedlegg 10.3

Tabell 1 - Barnehager i Buskerud

Av 333 barnehager er det 33 som går inn under min definisjon av natur- og friluftsbarnhage.

I denne tabellen ser man hvordan barnehagene er fordelt på kommunene i fylket.

Kommune	Antall barnehager	Antall natur- og friluftsbarnhager
Drammen	64	6
Ringerike	31	5
Røyken	32	4
Øvre Eiker	18	4
Lier	33	3
Hemsedal	2	2
Hole	11	2
Modum	20	2
Gol	7	1
Hurum	11	1
Kongsberg	31	1
Nedre Eiker	30	1
Ål	6	1
Flesberg	7	
Flå	1	
Hol	9	
Krødsherad	3	
Nes	5	
Nore og Uvdal	4	
Rollag	2	
Sigdal	5	

Av tabellen ser vi at det er 33 natur- og friluftsbarnhager i Buskerud. 15 av disse er private og 18 er kommunale barnehager.

- 19 barnehager har en natur-, ute eller friluftsavdeling - 58 %
- 9 barnehager har en natur-, ute- eller friluftsguppe - 27 %
- 5 barnehager er natur-, ute- eller friluftsbarnhager - 15 %

Det er flest natur- og friluftsbarnhager i Drammen - 6 stykker. Mens det er størst tetthet av natur- og friluftsbarnhager i Hemsedal der samtlige barnehager kommer inn under

definisjonen. I Flesberg, Flå, Hol, Krødsherad, Nes, Nore og Uvdal, Rollag og Sigdal finnes det ingen natur- og friluftsbarnehager.

Foreldrene i natur- og friluftsbarnehager i Buskerud var min populasjon. I de 33 barnehagene som gikk inn under min definisjon var det 836 barn som fikk spørreskjema tilsendt gjennom barnehagene. Jeg spurte dermed alle i populasjonen, og kan derfor kalle dette mitt bruttoutvalg. Nettoutvalget mitt blir de som faktisk svarte.

I spørreskjemaet har jeg lagt opp til at kun en av foreldrene skal besvare undersøkelsen, men at opplysninger om respondentens samboer/ektefelle også skal fylles inn. Dette for å få et bilde av begge foreldrene uten av begge trenger å fylle ut hvert sitt skjema.

Til sammen kom det inn 309 skjemaer, hvorav 294 var helt eller delvis besvart og 15 var blanke. Det har kommet besvarelser fra samtlige barnehager, men det varierer i antall svar fra hver barnehage. Fra barnehagen med færrest svar kom det bare to besvarelser – noe som tilsvarer at bare foreldrene til 9 % av barna svarte. Fra barnehagen med flest svar kom det 26 besvarelser. Dette tilsvarer at foreldrene til 49 % av barna i den barnehagen svarte. Barnehagen som hadde høyest svarprosent i forhold til antall barn i barnehagen kom opp i 75 %. 21 av skjemaene er det uvisst hvilken barnehage de kommer fra da de har sendt dem inn på egen hånd, og ikke gjennom barnehagen.

Det er totalt svart for 346 barn. Her regnes ikke de blanke skjemaene med. Hvorfor tallet er høyere enn antall besvarte skjemaer er på grunn av spørsmål 4 (se vedlegg 10.1) om antall barn i natur-, ute eller friluftsavdeling i den aktuelle barnehagen. Noen foreldre svarte dermed for flere barn på samme skjema. Dette var gjort med hensikt slik at foreldre som hadde flere barn i samme barnehage eller på samme avdeling skulle slippe å fylle ut mer enn et skjema.

Svarprosent i forhold til antall barn undersøkelsen er sendt ut til blir derfor ca. 41 %. Frafallsprosenten blir dermed 59 %. Det vil si at foreldrene til 59 % av barna i natur- og friluftsbarnehager i Buskerud har ikke besvart denne undersøkelsen.

Hvis man regner svarprosenten ut i antall besvarte skjemaer i forhold til antall utsendte skjemaer kommer vi ned i ca. 35 %. Videre i oppgaven er prosentandeler beregnet ut i fra antall skjemaer der det er svart på det aktuelle spørsmålet.

Foreldrene til barn i natur- og friluftsbarnhagene som svarte på undersøkelsen – mitt utvalg

Utvalgsmetoden min kalles ”utvelgning ved selvseleksjon”. Grønmo (2004) skriver om denne utvalgsmetoden:

Utgangspunktet er at ulike aktører får informasjon om studien som skal gjennomføres, og at de blir invitert til å delta i studien. Utvalget etableres på grunnlag av de aktørene som selv melder seg og sier seg villige til å være med. (s. 101)

For denne oppgaven vil det si at det er kun de foreldrene i populasjonen som valgte å svare, som er mitt utvalg – dvs. de som danner datagrunnlaget mitt. ”Ved denne utvelgingsmetoden har forskeren liten kontroll med hvem som blir med i utvalget og liten oversikt over hvem som ikke velger å delta i studien.” (Grønmo 2004, s. 102)

Man vet lite om hvem de foreldrene som ikke svarte er og hva som er typisk for dem. Det ville være naturlig å tro at de som ikke interesserer seg for feltet (natur og friluftsliv i dette tilfellet) ville være mer tilbøyelige til ikke å svare. Samtidig kan jeg vanskelig se at foreldrene kan være uinteressert ettersom de har barn i en slik barnehage. I Sverige pågår det et forskningsprosjekt om friluftsliv som også inkluderer en frafallsstudie. Forskningsprosjektet ”Friluftsliv i förändring” har allerede fått flere delrapporter og i disse skriver forskerne noe om hvem som ikke svarte på spørreundersøkelsen. De fant ut at den vanligste årsaken til at folk ikke svarte på undersøkelsen var fordi de ikke hadde tid (ca. 30 %) eller fordi de ikke hadde lyst (ca. 20 %). ”Sammantaget innebär detta att ointresse för friluftsliv sannolikt inte utgör ett huvudargument för att inte medverka, vilket är positivt för undersökningens tillförlitlighet.” (Fredman et. al. 2008, s.14) Bare 4 % av de som ikke hadde svart på undersøkelsen oppga at de ikke hadde svart fordi de ikke var interessert i friluftsliv (Ibid). Gjennom frafallsstudien viste det seg også at de som ikke svarte på undersøkelsen ikke drev mindre eller annerledes friluftsliv enn de som svarte (Ibid).

Uansett hvordan man vrir og vender på det er det slik at stort frafall skaper usikkerhet om nettoutvalget gjenspeiler populasjonen. Siden det i denne masteroppgaven ikke er gjennomført en frafallstudie kan det ikke sies noe sikkert om de som ikke har svart. Resultatene fra Sverige tyder imidlertid på at det ikke er sikkert at de som faller fra er nevneverdig annerledes enn de som svarte.

Kritikk av utvalgsmetode

En svakhet ved denne måten å foreta utvalget på er at det ligger mye i hvordan barnehagen har reklamert for seg selv på nett. Jeg kunne i stedet ha valgt å ringe hver enkelt, men dette ville vært adskillig mer tidkrevende og ressurskrevende i form av penger. Dessuten hadde det da vært opp til barnehagen å definere seg selv som det ene eller det andre. Jeg må i alle fall ha klare kriterier når jeg ringer rundt til de jeg er usikker på. Jeg kunne også valgt å besøke hver enkelt barnehage for selv å bedømme ved observasjon om det er eller ikke er en natur- og friluftsbarnhage. Dette ville vært desto mer tidkrevende og ressurskrevende enn telefonkontakt med hver enkelt og jeg ser ikke at jeg kan få ut så mye mer av det. Det ville også sprengt alle ressursgrenser for en masteroppgave. Jeg regner med at dersom barnehagen har en natur- eller friluftsavdeling så profilerer de seg med det siden den type barnehage har blitt mye omtalt i media og antallet natur- og friluftsbarnhager har økt de siste årene (Lysklett 2005a) og dermed ser ut til å være ”i vinden”.

Gjennom ringerunden kan det hende noen svarte ”nei” på spørsmål om de hadde en natur-, friluftsbarnhage eller uteavdeling fordi de var redd for å måtte svare på en lang rekke spørsmål da jeg ringte. Mange som svarte nei unnskyldte seg ala ”nei, dessverre, det har vi ikke”, ”nei, men vi har planer om det” eller ”nei, men vi skulle gjerne hatt det”. Disse utsagnene tyder ikke på ”telefonskrek” og redsel for flere spørsmål, noe som kunne påvirket svaret.

Et annet punkt som kan nevnes er faren for over- og underestimering. Det er naturlig at en ønsker å framstå bedre enn man kanskje er ved for eksempel å overdrive eller underdrive svarene sine på en spørreundersøkelse. I denne undersøkelsen kan det for eksempel hende at foreldrene oppga at de drev med flere friluftslivsaktiviteter enn de egentlig gjør. Dette vil gi resultater der foreldrene ser ut til å drive mer med friluftsliv enn de faktisk gjør. Et annet eksempel er at foreldrene som har ”se på TV” som en av sine viktigste fritidsinteresser, ikke krysser av for dette fordi det lett kan anses som en negativ interesse når undersøkelsen fokuserer på natur- og friluftsliv. Uten å diskutere dette nøyere mener jeg at denne undersøkelsen ikke er spesiell i dette tilfellet. Over- og underestimering i denne spørreundersøkelsen må antas å kunne være feilkilde i like stor grad som ved de undersøkelsene jeg sammenligner mitt materiale med. Siden det er forskjellene mellom befolkningen ellers og foreldrene jeg belyser, har det mindre betydning med over- og underestimering dersom vi forutsetter at dette er en feilkilde i alle spørreundersøkelser.

Spørreskjemaet

Spørreskjemaet er utformet etter å ha studert Emilsen og Lysklett (2003) sitt skjema i tillegg til Oddens skjema om Ungdom og friluftsliv (Odden 2002). Det er utformet med tanke på å kunne være sammenlignbart med Emilsen og Lysklett sin undersøkelse om samme tema og Oddens undersøkelser om deltakelse i friluftsliv og Levekårsundersøkelser utført av SSB. Jeg har også brukt tid på å lage det til mitt eget ved å ha fokus på det jeg selv ønsket å finne ut av.

Fordi jeg skulle spørre folk om personlige forhold som samlivsform, utdanning, inntekt etc. undersøkte jeg ”Personvernombudet for forskning” sine hjemmesider. Både jeg og veileder leste meldepliktreglene nøye og veileder har sjekket opp praksisen ved andre friluftslivsundersøkelser. Vi fant ut at dette prosjektet ikke trengte å meldes inn for personvernombudet. Dette sparte meg for mye tid og frustrasjon.

Spørsmålet om åpne eller lukkede svar er et vanskelig spørsmål når det gjelder postale surveyer. Mange spørsmål i undersøkelsen er det lett å svare på ved å krysse av for det ene eller det andre. Dette gjelder både faktaspørsmål (for eksempel om kjønn eller antall kroner inntekt) og spørsmål om adferd (for eksempel hvilke av disse friluftslivsaktivitetene en har utført minst en gang siste 12 måneder – avkrysning for ja eller nei ved hver aktivitet). Motivspørsmål er en vanskeligere kategori.

Motivspørsmål blir ofte utformet for å gi svar på viktigste grunn til en handling eller holdning hos respondenten. Slike spørsmål bør normalt stilles uten å angi alternative grunner som respondentene kan velge mellom. (Mordal 1989, s. 46-47)

På mitt motivspørsmål om hvorfor de valgte denne barnehagen valgte jeg tross i sitatet over, å gi svaralternativer. Dette er i tråd med andre norske motivundersøkelser²⁸. Jeg valgte dette fordi jeg vil holde svarprosenten oppe. Det er langt enklere å krysse av på noe, enn å formulere noe selv. Jeg har heller ikke satt svaralternativene på måfå, men tatt utgangspunkt i et annet spørreskjema som er brukt på en tilsvarende studie (Emilsen og Lysklett 2003) og med bakgrunn i det jeg visste om natur- og friluftsbarnhager på den tida da spørreskjemaet ble utforma.

²⁸ se Vaagbø 1993, Gåsdal 1995, Kaltenborn 1998, Odden og Aas 2002, Vaage 2004, Odden 2008

Databehandling

Spørreskjemaene ble sendt inn til Høgskolen i Telemark ved min veileder Alf Odden. Jeg foretok selv registreringen av hvert skjema i SPSS. SPSS er et dataprogram som brukes til statistiske analyser av den typen data jeg samlet inn²⁹. Hvert skjema fikk sitt nummer, som ble skrevet på selve skjemaet og i første kolonne i SPSS. Hvert skjema fikk dermed også sin rad i SPSS.

Da alle skjemaene var registrert i SPSS foretok veileder og jeg en gjennomgang av datafilen der vi rettet opp i feilregistreringer og ble enige om hvordan ”tvilstilfeller” skulle registreres. Den gjennomarbeidede datafilen ble deretter brukt som grunnlag for analyser kjørt gjennom samme dataprogram. Her tok jeg for det meste ut frekvenstabeller, men også noen krysstabeller. Jeg har, med et unntak³⁰, ikke foretatt statistiske sammenlikninger av ulike grupper. Dette er begrunnet i oppgavens fokus som er å gi en grunnleggende beskrivelse av fenomenet og ikke en dypere analyse av forskjellene mellom grupper innenfor fenomenet. SPSS har vært et særdeles nyttig verktøy i arbeidet med oppgaven.

4.3 Metodens konklusjon

Representativitet

Utvalget som er valgt i denne undersøkelsen kan sies å være representativ for populasjonen. Når jeg har fått inn såpass mange skjemaer og til sammen har en svarprosent på over 35 % vil jeg karakterisere datagrunnlaget for å være representativt i en masteroppgave. Det kan knyttes usikkerhet til frafallet da man umulig kan vite om det er noe spesielt som karakteriserer disse foreldrene i nettopp denne oppgaven. Som før sagt velger jeg likevel å stole på den svenske friluftslivsundersøkelsens frafallsstudie – der det å ikke ha tid var hovedgrunnen til frafall. Jeg ser også dette som en meget sannsynlig frafallsårsak for småbarnsforeldre i vår tid. ”Tidsklemma” er et kjent begrep. Hvis vi i tillegg slutter oss til Stefansen og Farstads (2008) antakelser om at middelklasseforeldre ofte legger opp til et ”ordnet løp” for barna sine kan vi godt forstå at ikke alle tar seg tid til å svare på en slik undersøkelse.

²⁹ For de som ikke er kjent med SPSS kan det forklares som et litt avansert excel-ark

³⁰ Forskjeller i begrunnelser for valg av barnehage i forhold til yrkeskategori.

Jeg vurderer det dermed dit hen at nettoutvalget er representativt i forhold til populasjonen. Undersøkelsen mener jeg derfor gir et riktig bilde av foreldre i natur- og friluftsbarnehager i Buskerud.

Relabilitet

”Relabilitet refererer til datamaterialets pålitelighet” (Grønmo 2004, s. 240). Om det respondentene i denne undersøkelsen har svart er sant i forhold til virkeligheten kan nok variere noe. Jeg vil anta at de fleste svarer sannferdig på konkrete ting som alder, kjønn, inntekt og så videre. Det ville være naturlig å anta at mer holdningsrelaterte spørsmål om fritidsinteresser og friluftslivsutøvelse lettere kan friste til over- eller underestimering. Å krysse av for at en av dine tre viktigste fritidsinteresser er ”Se på TV” er nok vanskeligere enn å krysse av på ”Mosjon/trim”, selv om det første alternativet egentlig er det riktige. Det var også en tendens til at de som hadde krysset av for ”Nei” på ”Har du i løpet av de siste 12 måneder... .. solt deg?” i litt større grad var menn enn kvinner³¹. Muligens er det færre menn som soler seg, men det er også mulig at menn ikke vil bli oppfattet som feminine og derfor krysser av på ”Nei”.

På en oppgave som denne er det ikke utført noen relabilitetstest, men videre har jeg tatt utgangspunkt i at de faktaorienterte svarene som kjønn, alder, bosted, sivilstand, utdanning, beskjeftigelse og inntekt har høy relabilitet, mens jeg har tatt høyde for at svarene som omhandler friluftsliv og fritid kan være påvirket. Svarene her kan være påvirket av at undersøkelsen omhandler natur- og friluftsbarnehager – og at jeg ifølg brevet avslørte at jeg skrev masteroppgave i friluftsliv. Relabiliteten her kan derfor være noe svekket. Hvor mye er det vanskelig å si. Jeg tror likevel at denne studien ikke er mer spesiell enn at den kan sammenlignes med tilsvarende studier uten problemer.

Validitet

”Validitet refererer [...] til datamaterialets gyldighet i forhold til de problemstillingene som skal belyses.” (Grønmo 2004, s. 231). I forhold til min problemstilling ” **Hva karakteriserer foreldre til barn i natur- og friluftsbarnehager i Buskerud, og hvorfor har de valgt denne typen barnehage?**” mener jeg at datamaterialet kan deles i to når det kommer til validitet. Problemstillingen kan deles i to spørsmål:

³¹ Av kvinnene som hadde svart på spørsmålet om soling svarte 5 % ”Nei”. Av mennene som svarte på det samme spørsmålet svarte 8 % ”Nei”.

1. Hva karakteriserer foreldre til barn i natur- og friluftsbarnehager i Buskerud?
2. Hvorfor har de valgt denne typen barnehage?

Det første spørsmålet kan besvares vel så godt kvantitativt som kvalitativt. Hva som karakteriserer foreldrene mener jeg at mitt datamateriale kan gi et gyldig svar på. Altså er datamaterialet valid i forhold til første del av problemstillingen. Den andre delen av problemstillingen som går på hvorfor de har valgt som de har valgt kunne muligens blitt besvart bedre gjennom uformell intervjuing for å bedre få fram holdnings- og verdinyanser. Dette var ikke min hensikt med denne delen av problemstillingen. Min hensikt var å forklare hvorfor de har valgt som de har valgt med bakgrunn i svarene fra første del av problemstillingen – nemlig hva som karakteriserer foreldrene. Hvis man da legger min hensikt med andre del av problemstillingen til grunn for vurdering av validitet av datamaterialet i forhold til problemstillingen, tør jeg påstå at datamaterialet har relativt god validitet også. Jeg påstår ikke at den er optimal, da jeg ser fordelene av å både ha hatt strukturert utspørring og uformell intervjuing som komplimenterende metoder. Som før skrevet så jeg ikke dette som mulig innenfor rammen for denne masteroppgaven og vurderer det dit hen at datamaterialet er valid nok i forhold til rammene. Et annet forhold som gjør at jeg har kontroll med validiteten er at jeg kan sammenlikne med Emilsen og Lysklett (Emilsen 2005) sin undersøkelse som er tilnærmet lik denne masteroppgaven. På den måten vil jeg lettere kunne oppdage metodefeil dersom mine resultater avviker mye i forhold til deres. Det som likevel ikke er så lett å oppdage ved en slik sammenligning er eventuelle feil som følger med kvantitative spørreskjemaer generelt.

5 Resultater

Resultatene er kanskje det en ser mest fram til ved å jobbe med en masteroppgave. En har fundert på en problemstilling, satt seg inn i teorien, funnet en passende metode og gjort undersøkelsene. Så kommer resultatene.

I dette kapittelet vil jeg legge fram det jeg fant ut gjennom spørreundersøkelsen min. Kapittelet er delt opp i temaer etter hvordan spørreskjemaet ble lagt opp. Resultatene fra hvert tema presenteres punktvis, med tabeller og gjennom diagrammer. Prosenttall er avrundet og oppgis i hele tall så langt det er mulig. I tillegg til presentasjon av resultatene vil du også her finne sammenligninger med relevante studier, undersøkelser og nasjonal statistikk³². Resultatene vil ikke bli drøftet, men der det er avvik undersøkelsene i mellom, vil dette bli tatt opp til forklaring.

I problemstillingen min nevner jeg ikke klasser og klasseforskjeller. Litteraturen jeg legger til grunn for analysen bærer likevel til tider preg av sammenligning mellom ulike samfunnsklasser. På grunn av dette har jeg valgt å ta med noen resultater der klasse kobles sammen med begrunnelser for valg av barnehage.

5.1 Hvem har svart

I oppgaven min er det sentralt å finne ut *hvem* foreldrene til barn i natur- og friluftsbarnehager er. Store deler av spørreskjemaet var lagt opp for å finne ut av nettopp dette. I tillegg er det nyttig å vite hvem som har svart på undersøkelsen, for å kunne drøfte hvorfor utvalget mitt har svart slik de gjør. Var det for det meste kvinner eller menn som svarte? Var de unge eller gamle? Var de enslige eller samboende/gift? Hva slags utdanning har de? Hva driver de med til daglig? Hva slags yrker har de? Og hvor høy eller lav inntekt har de?

I dette avsnittet vil jeg legge fram resultater om kjønn, alder, sivilstatus, utdanning, beskjeftigelse, yrker og inntekt.

³² herunder for eksempel Levekårsundersøkelser

Kjønn

Det er 231 kvinner (79 %) som har svart, mot bare 63 menn (21 %). I denne undersøkelsen er det klart flere kvinner enn menn som har svart. I Emilsen og Lysklett sin undersøkelse var det 76 % kvinner som svarte, mens 24 % av respondentene var menn (Emilsen 2005). Det var altså noen flere menn som besvarte Emilsen og Lysklett sin undersøkelse enn min.

Alder

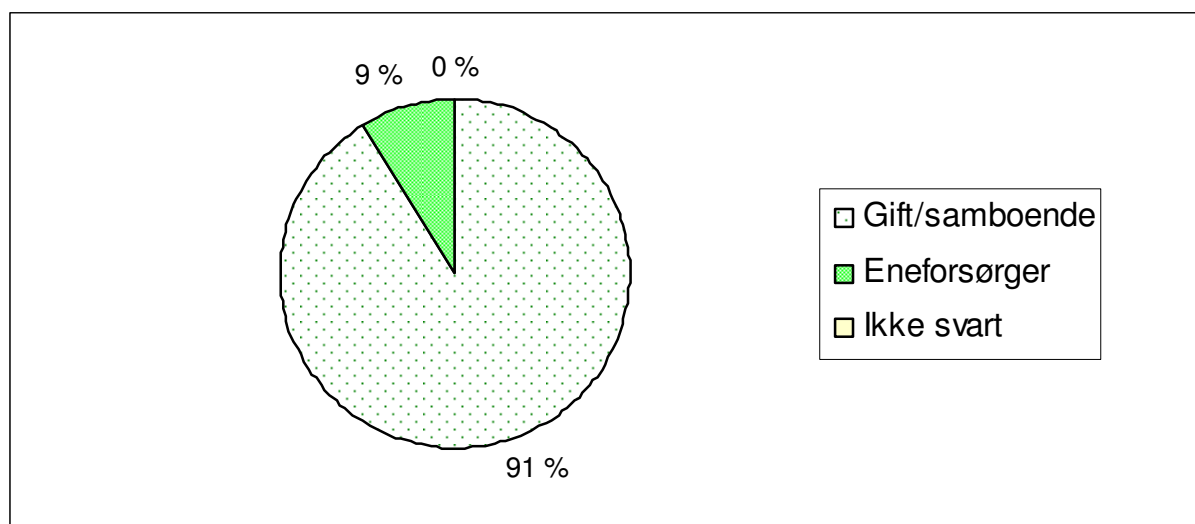
De som har svart på undersøkelsen er fra 24-51 år. Dersom vi ser alle under ett, er gjennomsnittsalderen på de som har svart 36 år. Gjennomsnittsalderen for kvinnene som svarte er 35 år og for menn 37 år. Dette stemmer også godt over ens med Emilsen og Lysklett sin undersøkelse (Emilsen 2005). Der var også foreldrene i aldersgruppen 30-40 år mest representert.

Barn som går i natur- og friluftsbarnehager i Buskerud er stort sett 3-5 år. Det vil si at mødrene deres var ca. 31-33 år da de ble født. I 2007 var kvinners alder ved førstefødsel ca. 28 år (SSB 2008a). Dette betyr at mødrene i undersøkelsen var noe eldre når de fikk barna som nå går i natur- og friluftsbarnehage, enn hva den gjennomsnittelige førstegangsfødende er.

Sivilstatus

Samtlige foreldre som besvarte undersøkelsen, svarte på spørsmålet om sivilstatus. De fleste foreldrene i undersøkelsen er gift eller samboende (91 % av utvalget).

Figur 1 – Sivil status blant foreldre med barn i natur- og friluftsbarnehager (N=294).

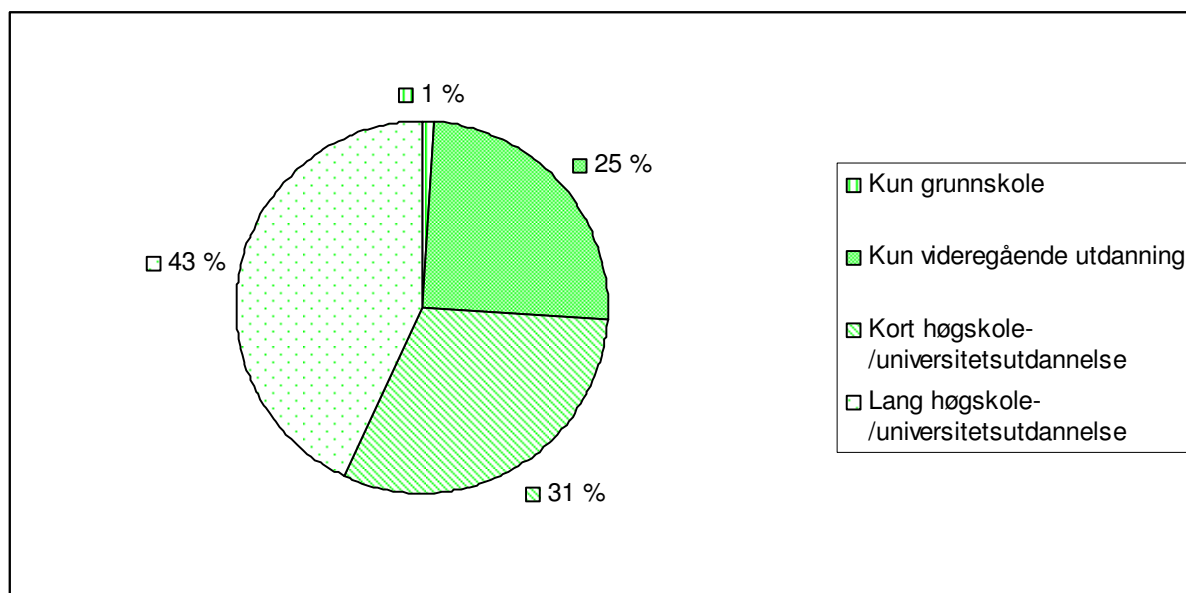

Utfallet på spørsmålet om sivilstatus i denne oppgaven stemmer godt overens med Emilsen og Lysklett sine resultater (Emilsen 2005)³³. Tall fra Befolkningsstatistikken, i 2008, viser at blant barn i alderen 3-5 år er det 83,5 % som bor sammen med begge foreldrene og 16,5 % som bor sammen med en av foreldrene (SSB 2008b). I mitt materiale har de ikke svart på om de er gift/samboende med barnets andre forelder eller med en annen. Det er derfor vanskelig å si noe annet enn at foreldrene i utvalget er ”normale” på dette området.

Utdanning

Det tydelig at foreldrene som svarte på undersøkelsen er høyt utdannet. Hele $\frac{3}{4}$ av foreldrene har høgskole-/universitetsutdannelse, mens $\frac{1}{4}$ har kun videregående utdannelse.

Figur 2 – Utdanningsnivå blant respondentene (N=291)³⁴.

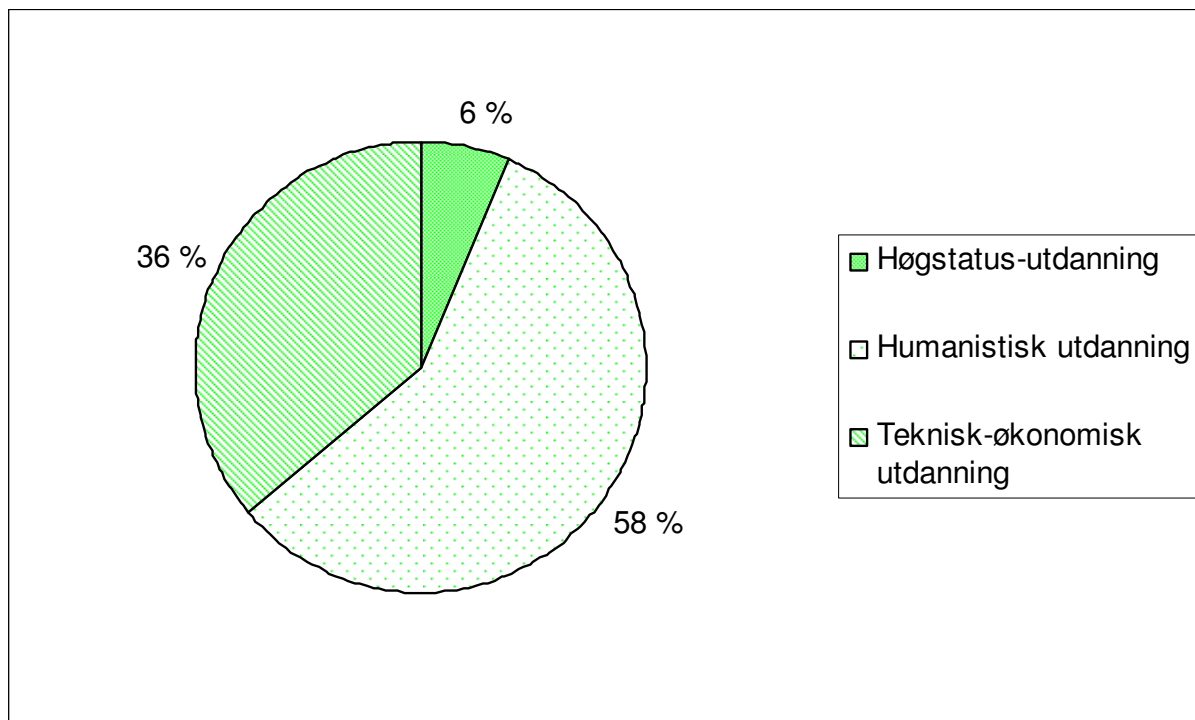
Datamaterialet viser at foreldrene har studert mye forskjellig. De ulike studiene ble fordelt i tre kategorier: Høgstatus-utdanning, Humanistisk utdanning, Teknisk-økonomisk-utdanning. Høgstatus-utdanning er definert som lange, krevende og prestisjefylte utdanninger som for eksempel lege, jurist og sivilingeniør. Humanistisk utdanning er her definert som lærer-/pedagogisk utdanning, utdanning innen sykepleie/helse, journalistutdanning, kulturutdanning og lignende. Teknisk-økonomisk utdanning er definert som utdanning innen blant annet

³³ Emilsen og Lysklett fant at 92 % av deres respondenter var gift eller samboende, men 8 % var enslige forsørgere (Emilsen 2005).

³⁴ Kort høgskole-/universitetsutdannelse vil si inntil 3 år. Lang høgskole-/universitetsutdannelse vil si 4 år eller lenger.

økonomi og markedsføring, i tillegg til ingeniøruddanning. For de som har svart at de har studert ved høyskole eller universitet fordeler studiekategoriene seg slik:

Figur 3 – Studiekategori blant respondenter med høyere utdanning (N= 189).

Figur tre viser at flest foreldre har Humanistisk utdanning, mens teknisk-økonomisk utdanning kommer på annen plass. Det er flest kvinner som har svart på undersøkelsen og det kan ha noe å si for utfallet på dette spørsmålet. Tradisjonelt sett velger kvinner oftere humanistisk utdanning og menn teknisk-økonomisk utdanning (SSB 2007).

Mors og fars utdanning

Dersom vi antar at alle i materialet har samboer/ektefelle av motsatt kjønn blir ”samboer/ektefelles kjønn” motsatt av ”eget kjønn”. Dermed kan vi finne ut utdanningsnivået til mødrene og fedrene i utvalget.

Tabell 2 - Foreldrenes utdanningsnivå (N=588).

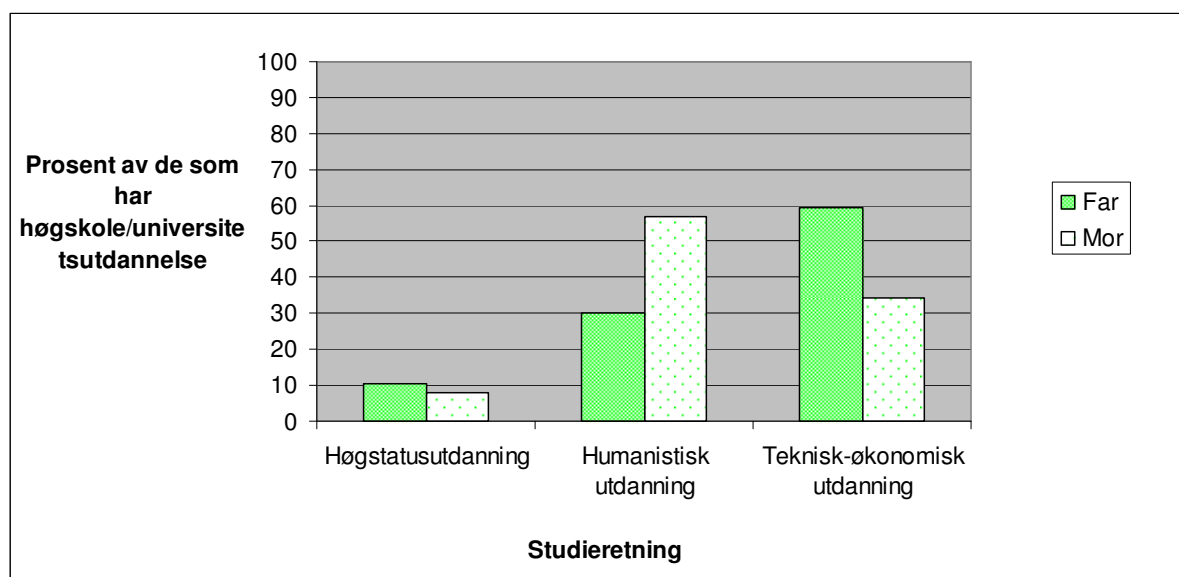
Resultatene er presentert i prosent – kun tallene i parentes er frekvens

	Grunn- skole	Videregående skole	Kort høgskole/ universitets utdannelse (1-3år)	Lang høgskole/ universitetsut- dannelse (4 år og lenger)	Totalt besvart	Ikke oppgitt utdanning	Totalt
Mor	1,5	25	30	42	98,5 (291)	1,5 (4)	100 (294)
Far	3,5	36	23,5	27	90 (264)	10 (29)	100 (294)

Av dette kan vi blant annet lese at fedrene ser ut til å være relativt jevnt fordelt på videregående utdanning, kort høgskole/universitetsutdannelse og lang høgskole/universitetsutdannelse. Mødrene ser vi at utmerker seg ved at klart flest har høgskole/universitetsutdannelse. I tillegg ser vi at hele 42 % av mødrene har fire år eller lengre høgskole/universitetsutdannelse.

Hvis vi går videre inn på de som har studert på høgskole eller universitet, kan vi se på hva slags studieretninger mor og far har valgt.

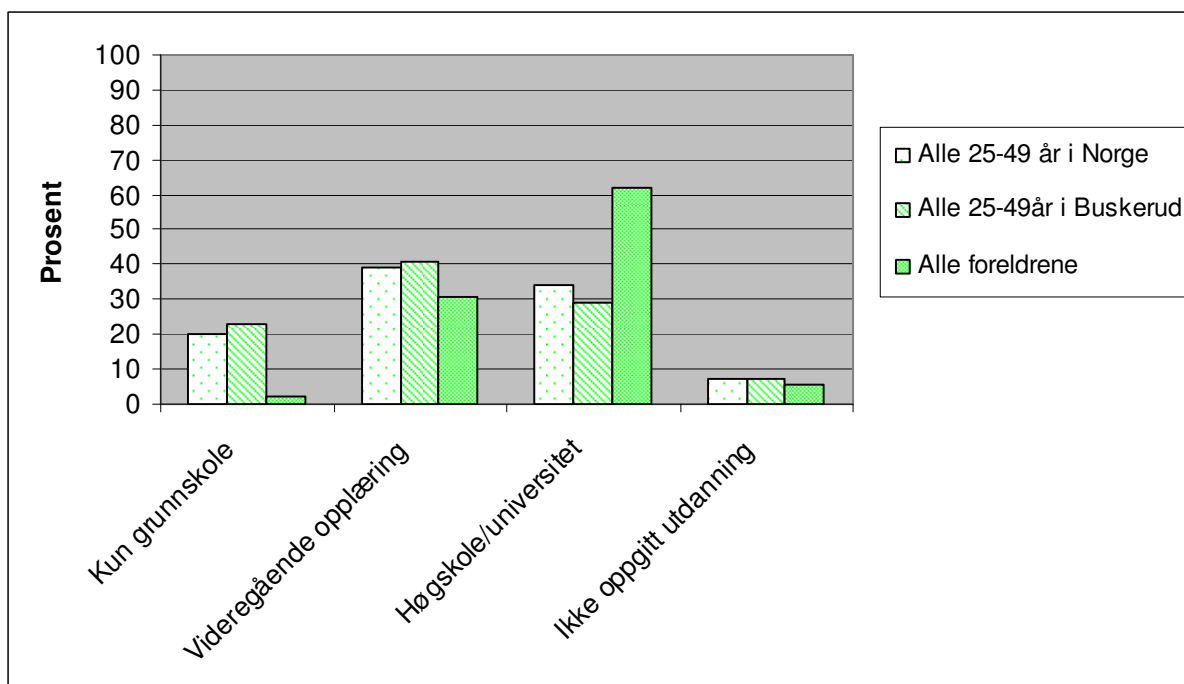
Figur 4 – Studiekategorien til mødrene og fedrene i natur- og friluftsbarnehager (N=321).

Ikke overraskende er det flere mødre enn fedre som har humanistisk utdanning og flere fedre enn mødre som har teknisk-økonomisk utdanning.

Vi kan se av resultatene at blant foreldrene i utvalget hadde mange høyere utdanning. Dersom vi sammenligner dette med nasjonale tall fra Levekårsundersøkelsen (SSB 2009c) ser vi at dette er langt over snittet både i Norge generelt, og i Buskerud spesielt. I Levekårsundersøkelsen finner vi tre aldersgrupper³⁵ som kan slås sammen til omtrent foreldrenes aldersgruppe (24-51 år).

Figur 5 – Utdanningsnivå blant Norges befolkning, Buskerud og foreldrene (N= 1647914, 200952³⁶ og 588).

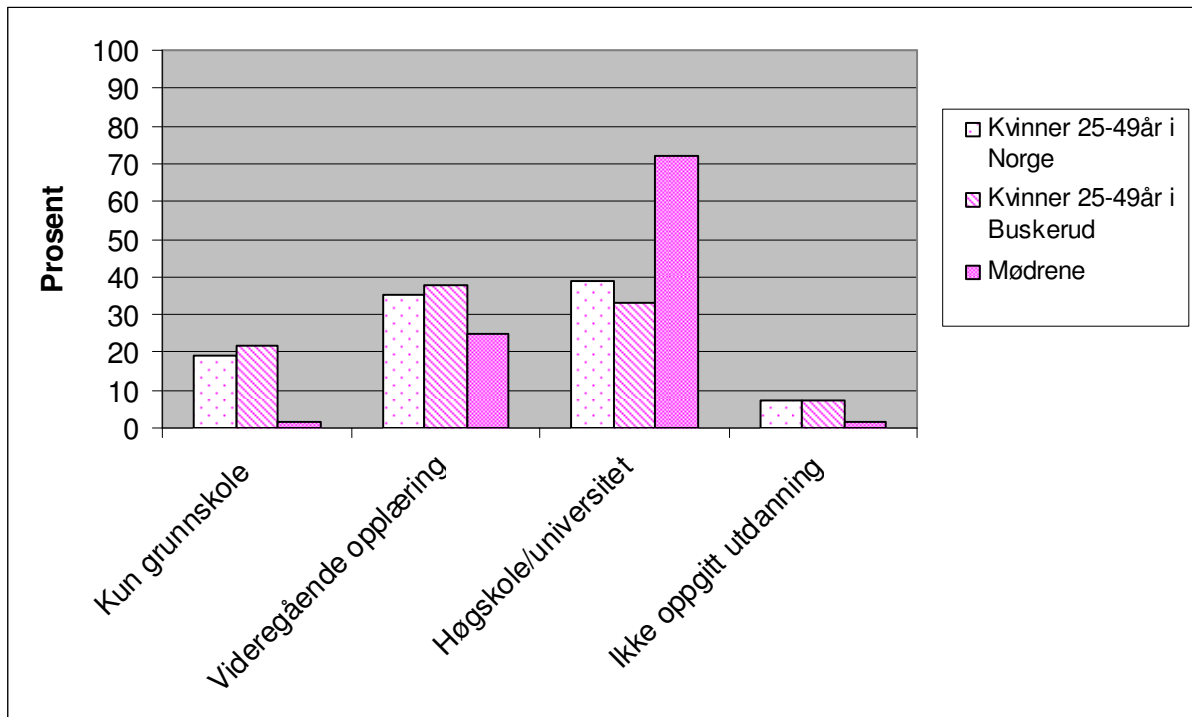
Som vi kan se av figuren over er det tydelig at foreldrene i undersøkelsen er godt representert blant dem med høyere utdanning i forhold til resten av befolkningen i den aktuelle aldersgruppa – både i Norge generelt og i Buskerud. Det er svært få av foreldrene som kun har grunnskoleutdanning, sammenlignet med tilsvarende aldersgruppe i Norge generelt og i Buskerud.

Figur seks og sju viser at forskjellene i utdanning også er betydelige når vi deler opp i kvinner/mødre og menn/fedre. Særlig mødrene i undersøkelsen er høyere utdannet enn kvinner mellom 25 og 49 år i Norge og i Buskerud.

³⁵ 25-29 år, 30-39 år og 40-49 år

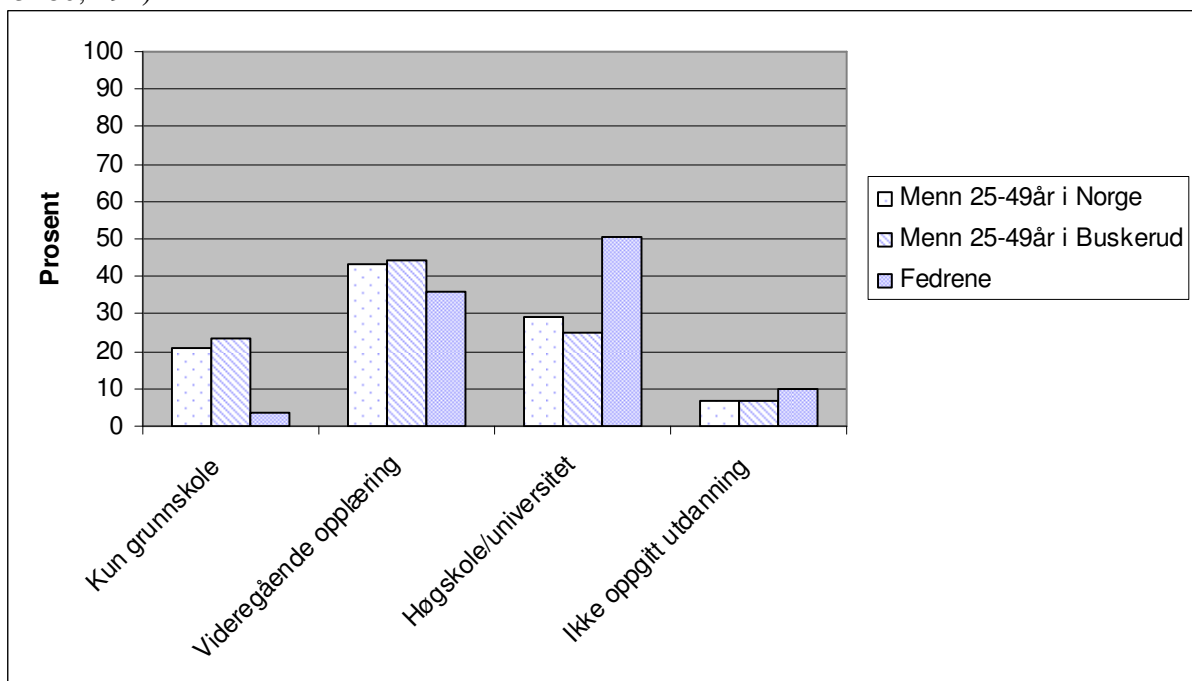
³⁶ Tallene for Norge og Buskerud er fra 2007

Figur 6 – Utdanningsnivå blant kvinner i Norge, kvinner i Buskerud og mødrene (N= 808362, 42150, 294)

Fedrene er også bedre utdannet enn menn mellom 25 og 49 år i Buskerud og i Norge, men her er forskjellene noe mindre markante enn hos mødrene/kvinnene.

Figur 7 – Utdanningsnivå blant menn i Norge, menn i Buskerud og fedrene (N= 839562, 43480, 294)

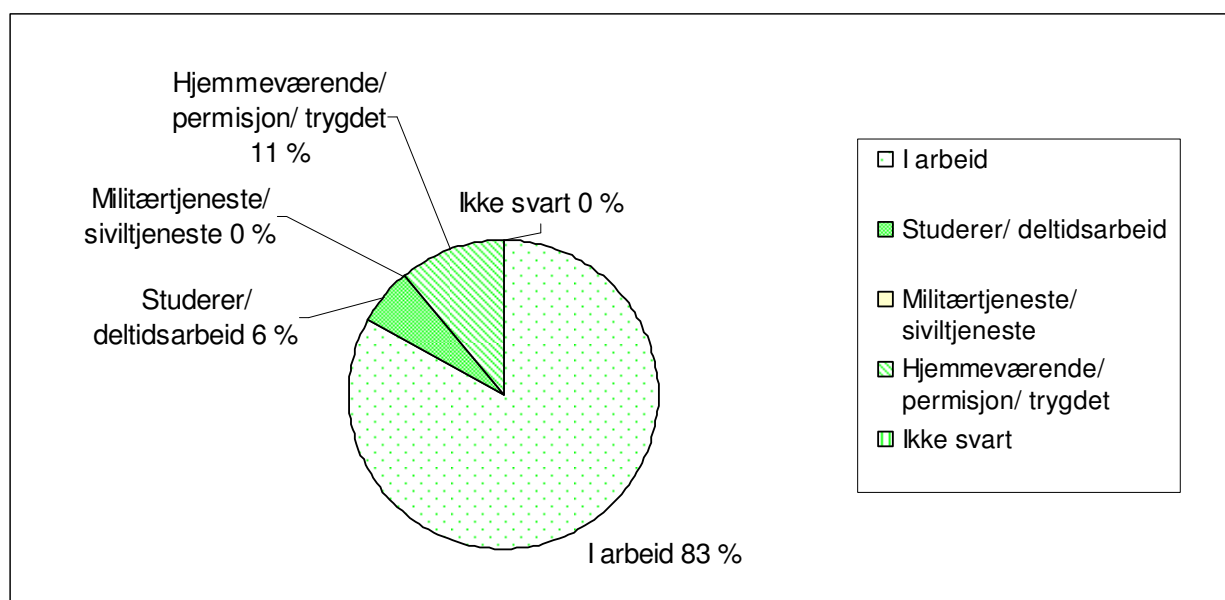

Beskjeftigelse

De som fikk tilsendt undersøkelsen skulle også svare på hva deres hovedbeskjeftigelse var. Her kunne de velge mellom "I arbeid", "Skole/studier", "Militærtjeneste/siviltjeneste", "Hjemmeværende", "Arbeidsledig/trygdet" og "Annet". På bakgrunn av svarene dannet jeg fire nye kategorier: "I arbeid", "Studerer eller deltidsarbeid", "Militærtjeneste/siviltjeneste" og "Hjemmeværende, permisjon, trygdet". De som svarte fordelte seg dermed slik:

Figur 8 – Foreldrenes hovedbeskjeftigelse (N=294).

Denne figuren viser prosentvis hvordan respondentene fordelte seg på de ulike typene hovedbeskjeftigelser.³⁷

Vi ser av dette at de aller fleste av de som har svart er i arbeid, mens et fåtall er "hjemmeværende, i permisjon eller trygdet" eller "studerer og/eller jobber deltid".

Yrker

Foreldrene svarte på hvilke yrker de har. Til sammen registrerte jeg 152 ulike yrker. Disse kategoriserte jeg i 5 kategorier: "Høyere administrative stillinger" (ledere i det private og det offentlige), "Teknisk-økonomisk mellomlag" (ingeniører, økonomer, markedsføringsfolk), "Humanistisk-sosiale mellomlag" (leger, lærere, sosialarbeidere, samfunnsforskere etc.), "Lavere funksjonærer og primærnæringsyrker" og "Arbeidere". Av de som hadde ført opp sitt

³⁷ Når det gjelder Militærtjeneste/siviltjeneste er det ingen som krysset av for dette. Derimot var det en forelder som ikke oppga beskjeftigelse. Dette utgjør 0,3 %, men grunnet avrunding ser vi 0 % på figuren.

eget yrke ble resultatet slik det er presentert i tabellen under. Inndelingen er hovedsakelig basert på Ketil Skogens inndeling av sosiale klasser i Norge (Skogen 1999).

Tabell 3 – Yrkeskategorier blant foreldrene (N=294).

Yrkeskategorier	Frekvens	Prosent
Høyere administrative stillinger	5	2
Teknisk-økonomisk mellomlag	48	16
Humanistisk-sosiale mellomlag	108	37
Lavere funksjonærer og primærnæringsyrker	48	16
Arbeidere	65	22
Ikke svart	20	7
Totalt	294	100

I tabell 3 kan vi lese at ca. 1/3 av foreldrene har yrker som sorterer under definisjonen på det ”humanistisk-sosiale mellomlag”. Ca. 1/5 av foreldrene sorterer under definisjonen ”arbeider” når det gjelder yrker, mens 16 % defineres som yrker i det ”teknisk-økonomiske mellomlag” og 17,5 % defineres i kategorien ”lavere funksjonærer og primærnæringsyrker”. Slår vi sammen de to fraksjonene av mellomlag, får vi at 53 % av foreldrene har mellomlagsyrker.

Inntekt

Egen inntekt var også et av de generelle spørsmålene. Her kan vi se at gjennomsnittsinntekten blant de som svarte var 344.277 kr for 2007. Det er flest som kommer inn under inntektsgruppen 300.000-399.000 kr.

Tabell 4 – Foreldrenes inntekt (N=281)

Tabellen viser respondentenes egen inntekt fordelt i inntektsgrupper.

Inntekt	Frekvens	Prosent av utvalget	Gyldig prosent
0-299.999 kr	37	13	13
200.000-299.999 kr	52	18	18,5
300.000-399.999 kr	103	35	37
400.000-499.999 kr	52	18	18,5
500.000-2.000.000 kr	37	13	13
Totalt av de besvarte	281	97	100

Hvis vi skal sammenligne dette med tall for Norges befolkning finnes statistikk for Buskerud – personer i alderen 17-34 år og 35-66år. For personer i alderen 17-34 år oppga de i selvangivelsen for 2007 at de hadde ei bruttoinntekt på gjennomsnittlig 219.600 kr. For aldersgruppa 35-66 år var tallet 388.400 kr (SSB 2009d). Slår vi sammen disse får vi at bruttoinntekten for personer fra 17 til 66 år i 2007 gjennomsnittelig var 304.000 kr. Av disse tallene ser det ut til at egen inntekt for foreldrene er noe over gjennomsnittet for befolkningen i Buskerud, selv om tallene for sammenligning er noe dårlige.

Gjennomsnittsinntekten for husholdningene som har besvart undersøkelsen er 753.856 kr. Gjennomsnittelig utlignet skatt i 2007 var 25,3 % (SSB 2009e). Dersom vi trekker fra dette vil gjennomsnittlig netto husholdningsinntekt, altså etter skatt, ligge på 563.131 kr. Husholdningens bruttoinntekt blant foreldrene i undersøkelsen for 2007 fordelte seg slik:

Tabell 5 – Husholdningens bruttoinntekt for 2007 (N= 272).

Tabellen viser brutto husholdningsinntekt for utvalget. Husholdningsinntekten er kategorisert i ulike inntektsgrupper for å lettere se ulikhetene.

	Frekvens	Prosent	Gyldig prosent	Kumulativ prosent
0-399.999kr	22	7,5	8	8
400.000-599.999kr	43	15	16	24
600.000-699.999kr	39	13	14	38
700.000-799.999kr	55	19	20	58
800.000-899.999kr	46	15	17	75
900.000-999.999kr	24	8	9	84
1.000.000-3.000.000kr	43	15	16	100
Totalt av de besvarte	272	92,5	100	
Ikke svart	22	7,5		
Totalt	294	100		

De fleste (67 %) av husholdningene hadde en bruttoinntekt på 400.000-899.999 kr.

Ser vi på ”Inntektsstatistikken for husholdninger” fra SSB (2008c) ser vi at ”par med barn 0-6år”, som det vil være naturlig å sammenligne med, i 2006 hadde 518.200 kr i gjennomsnittelig husholdningsinntekt etter skatt. Foreldrene hadde dermed ca. 9 % høyere husstandsinnkomst enn befolkningen generelt med barn i aldersgruppen 0-6 år.

I mitt materiale er det jo også noen enslige³⁸ som har lavere husholdningsinntekt enn de gifte og samboende. Dersom vi trekker ut disse får vi at foreldrepårene i utvalget har en gjennomsnittelig husholdningsinntekt etter skatt på 579.918 kr. Trekket de enslige ut blir altså forskjellene mellom foreldrene og befolkningen generelt, desto større.

³⁸ 19 foreldre har oppgitt at de er eneforsørgere

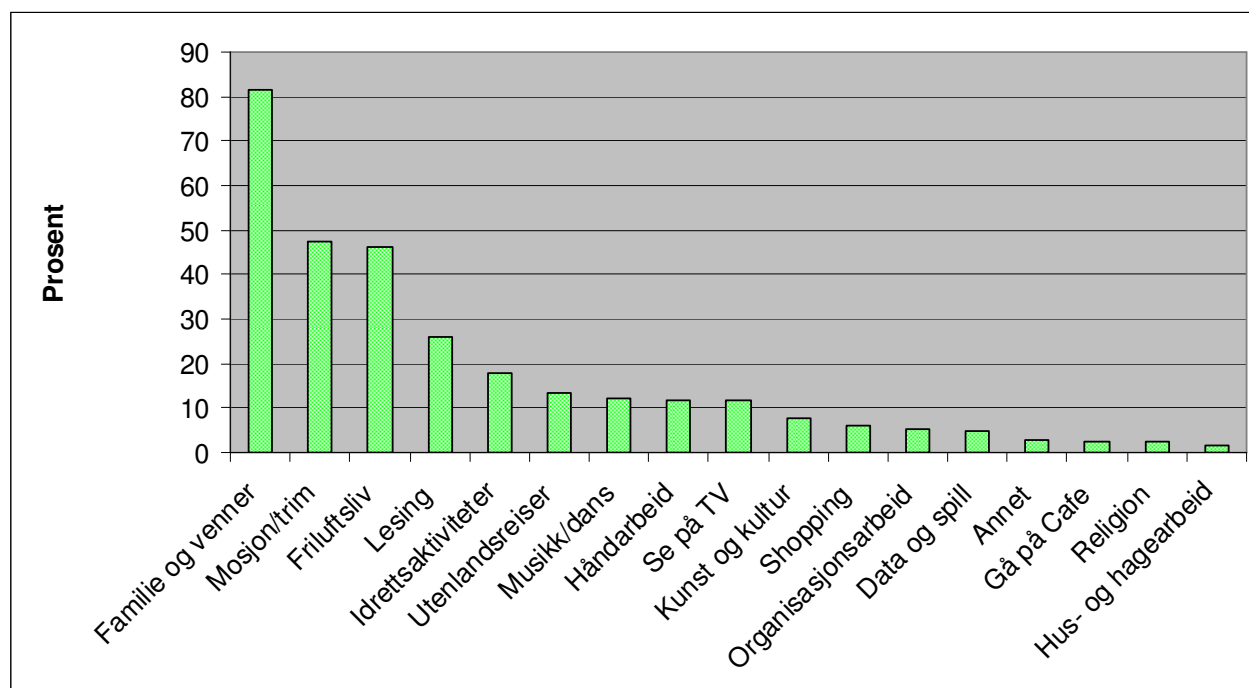
5.2 Foreldre og fritid

Fritidsinteresser

I undersøkelsen skulle foreldrene sette opp hvilke tre fritidsinteresser som var viktigst for dem. Noen satte opp færre, noen flere, men de fleste hadde valgt tre interesser.

Figur 9 – Fritidsinteresser blant foreldrene (N= 888³⁹).

Tabellen er oppgitt i prosent i forhold til antall respondenter.

Tre interesser skiller seg ut. Hele 82 % har satt opp "Familie og venner" som en av sine viktigste fritidsinteresser. På andre plass kommer "Mosjon og trim" med 48 %, mens 46 % har valgt "Friluftsliv" som en av sine viktigste fritidsinteresser.

Medlem i organisasjoner

Det var også interessant å finne ut om foreldrene i undersøkelsen var medlem av friluftsliv-, miljø-, og/eller idrettsorganisasjoner. Av tabellen under kan vi se hvordan det fordelte seg:

³⁹ Hver respondent kunne nevne tre fritidsinteresser. Noen nevnte riktig antall mens andre nevnte færre eller flere. Alle avkryssninger ble registrert. Antall avkryssninger er derfor 888.

Tabell 6 – Medlemskap i organisasjoner blant foreldrene (N=294).

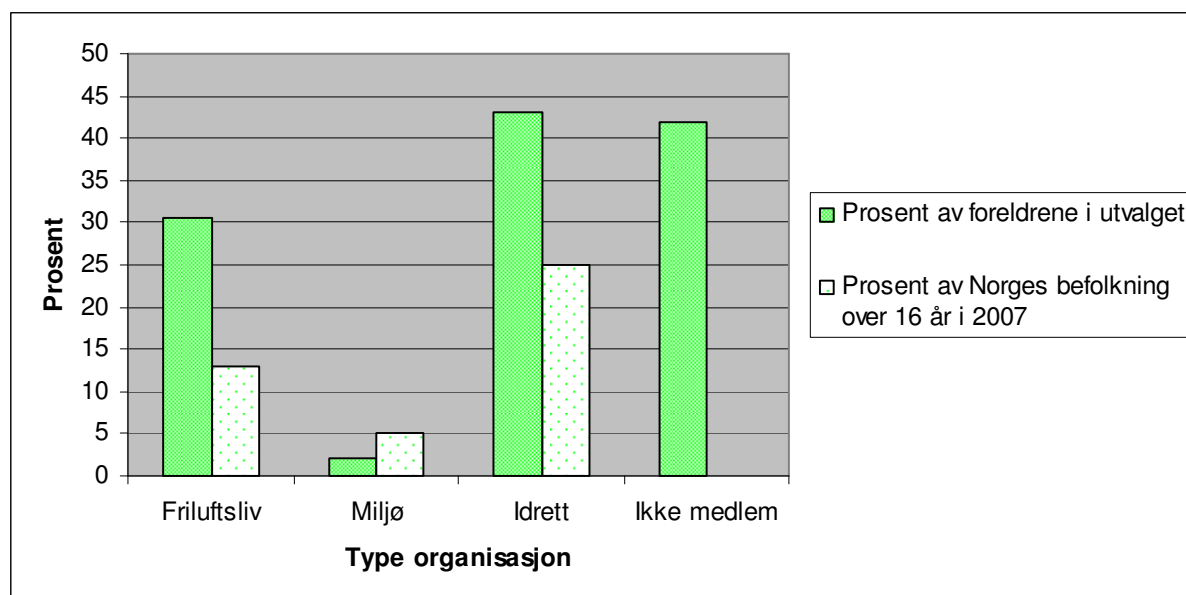
Organisasjon	Medlemmer	Prosent av utvalget
NJFF eller annen jakt-, og fiskeforening	34	12
Norges Naturvernforbund eller annen naturvernorganisasjon	5	2
DNT eller annen turistforening	53	18
Idrettslag	124	42
Speiderorganisasjon	12	4
Annen friluftslivsorganisasjon	17	6
Ikke medlem i noen av disse	123	42

Foreldrene i utvalget ser ut til å være meget aktive i ulike organisasjoner selv om 42 % av de spurte ikke var medlem i noen av organisasjonene som var listet opp.

Under variabelen "Annen friluftslivsorganisasjon" fant vi "Hundeklubb", "Skiforeningen", "Knesvikten Telemarksklubb", "Røde Kors", "4H", "Seilforening", "Syklistenes landsforbund" og "Gamlere lar pølse- og utmarkslag". Dersom man slår sammen disse og de originale variablene til tre nye kategorier: "Medlem i en eller flere friluftslivsorganisasjoner", "Medlem i en eller annen idrettsforening", "Medlem i en naturvernorganisasjon" og "Ikke medlem i noen friluftslivs-, miljø- eller idrettsorganisasjon" får vi en enklere fordeling.

43 % av foreldrene var medlem i en idrettsforening eller et idrettslag. 31 % var medlem i en friluftslivsorganisasjon, mens 2 % var medlem i en miljøvernorganisasjon. SSB har også undersøkt medlemskap i ulike organisasjoner, men da i hele Norges befolkning. Her finner vi at 25 % av Norges befolkning over 16 år i 2007 var medlem av en idrettsforening/-lag. 13 % var medlem av en eller annen friluftslivsorganisasjon, mens 5 % var medlem av en miljøvernorganisasjon, et historielag eller en fortidsminneforening (SSB 2008d). Det må påpekes at det å være medlem i en organisasjon ikke er til hinder for å være med i en annen type organisasjon.

Figur 10 – Medlemskap i organisasjoner – foreldrene kontra nordmenn generelt over 16 år (N=294)⁴⁰.

Det er langt flere av foreldrene fra undersøkelsen som er med i dretts- eller friluftslivsorganisasjoner enn resten av befolkningen. Dette kan tyde på at foreldrene er mer engasjerte i idrett og friluftsliv enn generelt i befolkningen. Det er for få medlemmer av natur- og miljøvernorganisasjoner i utvalget til at vi kan si noe sikkert om dem⁴¹.

5.3 Foreldre og friluftsliv

Friluftslivsutøvelse

På spørreskjemaet skulle også foreldrene svare ja eller nei på om de hadde gjort en rekke friluftslivsaktiviteter i løpet av de siste 12 måneder. Dette er tilsvarende det SSB har gjort i sine Levekårsundersøkelser og det var derfor lett å sammenligne med resten av befolkningen.

⁴⁰ For kategorien "ikke medlem" er det kun tall fra denne masteroppgaven som er tatt med. I den aktuelle tabellen fra SSB 2008d finnes ikke tilsvarende tall.

⁴¹ Kun 5 foreldre har krysset av for at de er medlemmer i Norges naturvernforbund eller en annen naturvernorganisasjon.

Tabell 7 – Friluftslivsutøvelse – en sammenligning mellom foreldrene og Norges befolkning 25-51 år (Foreldrene N=294, Norges befolkning 25-51år N= 2382).

Aktivitet	Deltakelse blant foreldrene	Deltakelse blant Norges befolkning mellom 25-51 år i 2007 ⁴²	
Spasertur	98	87	
Utendørs bading	98	74	
Fotturer i skog og fjell	97	84	
Solet seg	94	67	
Skitur i skog og fjell	75	51	
Sykkeltur i naturomgivelser	69	50	
Bær eller sopptur	63	32	
Seilbåt-/motorbåttur	61	43	
Fisketur	56	48	
Terrengsykling	46	10	
Kjørt i alpinanlegg	41	25	
Kano-, kajakk-, seilbrett-, robåttur	39	19	
Overnettingstur til fots eller på ski	32	15 ⁴³	
Skøytetur på islagt vann eller vassdrag	25	6	
Rideturer	11	6	
Offpiste utenfor alpinanlegg	10	3	
Jakttur	9	10	
Kjørt snøscooter eller ATV på fritiden	7	8 ⁴⁴	
Brevandring/isklatring	7	1 ⁴⁵	3 ⁴⁶
Kjørt hundespann/skiseiling	5	2 ⁴⁷	0,4 ⁴⁸
Rafting/elvepadling	3	1 ⁴⁹	1 ⁵⁰
Annet	3		

Med unntak av jakturer og snøscooter/ATV-kjøring på fritida, deltar en større andel av foreldrene i friluftslivsaktiviteter enn resten av befolkningen i tilsvarende aldersgruppe gjør. Det som er spesielt med disse tallene er at foreldrene deltar såpass mye når det gjelder terrengsykling, bær- og soppturer, soling, utendørs bading og skiturer i forhold til resten av

⁴² Tall hentet fra Levekårsundersøkelsen 2007 Alf Odden personlig meddelelse 1.6.2009

⁴³ Tallet gjelder "overnattingsturer i skog og fjell"

⁴⁴ Tallet gjelder "snøscooter"

⁴⁵ Tallet gjelder "brevandring"

⁴⁶ Tallet gjelder "fjelklatring"

⁴⁷ Tallet gjelder "hundespann"

⁴⁸ Tallet gjelder "skiseiling"

⁴⁹ Tallet gjelder "rafting"

⁵⁰ Tallet gjelder "elvepadling"

befolkningen. Når det gjelder terrengsykling skiller det hele 36 prosentpoeng mellom foreldrene og befolkningen ellers i alderen 24-51 år. For bær- og soppturer er det 31 prosentpoeng som skiller, for soling 27 prosentpoeng og 24 prosentpoeng for både skiturer og utendørs bading.

Friluftsliv i oppveksten

Når vi ser på hva foreldrene oppga om friluftsliv i oppveksten ser vi at de fleste (87 %) drev med friluftsliv i oppveksten – men det ga dem noe varierende erfaringer. 3 % av foreldrene oppga at friluftsliv i oppveksten hadde gitt dem dårlige erfaringer med aktiviteten. Derimot oppga 84 % av foreldrene at friluftsliv i oppveksten hadde gitt dem gode erfaringer. Ca. 10 % av foreldrene drev ikke med friluftsliv i oppveksten, men ca. 1/3 av disse ønsket å gjøre det.

Tabell 8 – Forhold til friluftsliv i oppveksten blant foreldrene (N=286).

Forhold til friluftsliv i oppveksten	Frekvens	Prosent	Gyldig prosent
Drev ikke med friluftsliv, og hadde derfor ikke noe forhold til det	19	6	7
Drev ikke med friluftsliv i oppveksten, men ønsket å gjøre det	10	3	3
Drev med friluftsliv i oppveksten og det ga dårlige erfaringer	9	3	3
Drev med friluftsliv i oppveksten og det ga gode erfaringer	248	84	87
Totalt av de som svarte	286	97	100
Ikke svart	8	3	
Totalt	294	100	

Friluftslivets betydning

Videre ønsket jeg å se på hvor viktig friluftsliv er som fritidsaktivitet for foreldrene. 22,5 % av de som svarte oppga at friluftsliv var deres viktigste fritidsaktivitet. I tillegg svarte 71 % at friluftsliv var en viktig fritidsaktivitet, men ikke den viktigste. Av dette kan man lese at hele 92,5 % av foreldrene som svarte på spørsmålet mener at friluftsliv er en viktig fritidsaktivitet.

Tabell 9 – Friluftslivets betydning for foreldrene og for Norges befolkning mellom 25 og 51 år (N=294, N=2534).

Friluftslivets betydning	Foreldrene		Norges befolkning 25-51 år ⁵¹	
	Prosent	Gyldig prosent	Prosent	Gyldig prosent
Viktigste fritidsaktivitet	22,5	22,5	24,5	33
Viktig fritidsaktivitet, men ikke den viktigste	70	71	38	51
Ikke viktig i forhold til andre fritidsaktiviteter	6,5	6,5	12	16
Totalt av de som svarte	99	100	74,5	100
Ikke svart	1		25,5	
Totalt	100		100	

I forhold til Norges befolkning på omtrent samme alder som foreldrene i undersøkelsen, ser vi at det er noen færre av foreldrene som mener friluftsliv er deres viktigste fritidsaktivitet. Vi kan derimot også se av tabellen at foreldrene i langt større grad oppgir friluftsliv som en viktig, om enn ikke den viktigste fritidsaktiviteten. I studien fra SSB er det et langt større frafall på dette spørsmålet enn i min undersøkelse, noe som kan påvirke forskjellene. Det som derfor kan sies, er at foreldrene i alle fall ikke tillegger friluftsliv noe mindre betydning enn befolkningen ellers. Vi kan heller ane tendensen til at foreldrene tillegger friluftslivet mer betydning.

Ønske om å lære barna friluftsliv selv

Jeg ønsket også å finne ut om friluftsliv var en aktivitet som foreldrene selv ønsket å lære sine barn, eller om valget av natur- og friluftsbarnhage kunne sees på som en slags ansvarsfraskrivelse på dette området. Av de 283 foreldrene som svarte på dette spørsmålet var det kun 3 som oppga at de ikke ønsket å lære barna sine friluftsliv selv. Det vil si at 99 % av foreldrene (som svarte på dette spørsmålet) ønsket å lære sine barn friluftsliv selv.

⁵¹ Tallene er hentet fra SSB Levekårsundersøkelse 2001 Alf Odden personlig meddelelse 1.3.2009

Utetid sammen med barna

Hvor mye tid man bruker sammen med barna ute kan si oss noe om hvordan friluftsliv blir prioritert, selv om utetid ikke nødvendigvis betyr friluftsliv. Jeg har satt opp resultatene i en tabell.

Tabell 10 – Utetid med barna blant foreldrene (N= 281-285⁵²).

Tallene i tabellen er prosentverdier for hvor stor andel av foreldrene som er ute med barna sine innen det gitte tidsintervallet i den gitte årstiden.

Tid per uke	Høst	Vinter	Vår	Sommer
0-4 timer	10	17	5	1
5-9 timer	52	51	28	9
10-15 timer	25	22	39	23
Mer enn 15 timer	13	11	28	67
Totalt	100	101	100	100
Antall som svarte på spørsmålet	284	283	281	285

Av dette kan vi lese at de fleste foreldrene er ute 5-9 timer med barna på høsten og vinteren, mens de er ute 10-15 timer om våren og over 15 timer på sommeren.

5.4 Valg av natur- og friluftsbarnehage

Hvorfor velger disse foreldrene akkurat en natur- og friluftsbarnehage? Dette er et annet av de mest sentrale spørsmålene jeg stilte meg selv før jeg tok til med selve datainnsamlingen. Ved å sette opp prosentfordeling på hvor stor andel som har svart slik eller sånn, kan man ane noen tendenser. I undersøkelsen skulle foreldrene rangere en rekke påstander om valg av natur- og friluftsbarnehagen fra 1 til 5. 1 var ”ikke viktig”, mens 5 var ”svært viktig”. De opprinnelige fem kategoriene for viktighet ble slått sammen til tre for å få en enklere oversikt her i resultatkapittelet.

⁵² Det varierte noe på om foreldrene svarte for alle årstidene eller bare for noen, derfor er totalfrekvensen litt ulik for de ulike årstidene.

Tabell 11 – Foreldrenes begrunnelser for valg av barnehagen.

Tallene er oppgitt i prosent (frekvensene er oppgitt i parentes).

Grunn for valg	Ikke viktig	Lite og noe viktig	Viktig og svært viktig	Totalt	Ikke svart
Jeg/vi ønsker å gi barna positive holdninger til naturen	0	6	95	100 (286)	(8)
Jeg/vi vil at barna skal få kjennskap til naturen	2	3	95	100 (285)	(9)
Jeg/vi mener at barna får god motorikk av å være mye ute i naturen.	2	4	94	100 (285)	(9)
Jeg/vi syns det er viktig at barn er mye ute	2	7	91	100 (289)	(5)
Jeg/vi ønsker å legge et godt grunnlag for at barna skal få gode turvaner	2	10	88	100 (285)	(9)
Denne barnehagen har målsetninger i tråd med mine/våre idealer	4,5	26,5	69	100 (283)	(11)
Denne barnehagen har et godt rykte	7,5	23,5	69	100 (282)	(12)
Annet	16	21	63	100 (19)	(275)
Det var viktig for meg/oss å velge en natur- og friluftsbarnehage	12	34	54	100 (282)	(12)
Denne barnehagen lå nærmest vår bolig	27	30	43	100 (286)	(8)
Barnehagen er i nærheten av min/vår arbeidsplass	32	33	35	100 (284)	(10)
Barna i nabolaget går i denne barnehagen	35	34	31	100 (281)	(13)
Det var det eneste tilbudet om barnehageplass	55	20,5	24,5	100 (272)	(22)
Familien har ikke så mye tid til være ute i fritida	34	49	17	100 (277)	(17)
Det var det rimeligste tilbudet om barnehageplass	81	18	1	100 (283)	(11)

På enkelte av grunnene for valg er det et tydelig flertall i en av viktighetskategoriene. På bakgrunn av dette kan vi si at foreldrene som svarte på denne undersøkelsen generelt:

- Ønsker å gi barna positive holdninger til naturen
- Vil at barna skal få kjennskap til naturen
- Mener barna får bedre motorikk av å være mye ute i naturen
- Syns det er viktig at barna deres er mye ute
- Ønsker å legge grunnlaget for at barna skal få gode turvaner
- Mener barnehagen har målsetninger i tråd med deres idealer
- Valgte barnehagen fordi den har et godt rykte
- Hadde flere barnehager å velge i

- Mener de har tid til å være ute med ungene på fritida
- Ikke mener pris har noe å si for valg av barnehage⁵³

Selv om jeg har valgt å ikke gå noe nærmere inn på forskjeller mellom klasser i mitt datamateriale er det likevel fristende å ta med en tabell i forhold til begrunnelser for valg. Som et mål på klassetilhørighet har jeg valgt yrkeskategori. Jeg har sett på hva foreldrene i de ulike yrkeskategoriene har rangert som viktige eller svært viktige begrunnelser for valg av barnehage.

⁵³ Staten bestemte i 2005 (BFD 2005b og KD 2008) at det skal være maxpris på fulltids barnehageplass i Norge. For 2008 er maxprisen satt til 2330kr. Dette virker nok inn på svarene her. (Kostpenger kan komme i tillegg, men variasjonen i kostpengene er så liten, at det mest sannsynlig ikke vil gi utslag på dette spørsmålet.)

Tabell 12 – Grunn for valg av barnehage – variablene viktig og svært viktig i forhold til yrkeskategori⁵⁴.

Tallene er oppgitt i prosent, frekvenser i parentes.

Grunn for valg – rangert som viktig og svært viktig	Foreldrene totalt	Teknisk-økonomisk	Humanistisk-sosial	Lavere funk. og primærnæring	Arbeidere
Jeg/vi ønsker å gi barna positive holdninger til naturen	95 (286)	91 (43)	96 (101)	94 (44)	97 (61)
Jeg/vi vil at barna skal få kjennskap til naturen	95 (285)	87 (40)	94 (101)	96 (45)	98 (60)
Jeg/vi mener at barna får god motorikk av å være mye ute i naturen.	94 (285)	89 (41)	97 (103)	94 (44)	90 (56)
Jeg/vi synes det er viktig at barn er mye ute	91 (289)	91 (43)	90 (97)	89 (42)	92 (58)
Jeg/vi ønsker å legge et godt grunnlag for at barna skal få gode turvaner	88 (285)	74 (34)	92 (98)	83 (38)	94 (58)
Denne barnehagen har målsetninger i tråd med mine/våre idealer	69 (283)	62 (28)	67 (72)	62 (29)	78 (47)
Denne barnehagen har et godt rykte	69 (282)	72 (33)	69 (72)	64 (29)	69 (43)
Annet	63 (19)	67 (2)	77 (7)	0 (0)	40 (2)
Det var viktig for meg/oss å velge en natur- og friluftsbarnehage	54 (282)	49 (22)	62 (66)	55 (26)	41 (24)
Denne barnehagen lå nærmest vår bolig	43 (286)	40 (19)	40 (43)	48 (22)	60 (29)
Barnehagen er i nærheten av min/vår arbeidsplass	35 (284)	33 (15)	35 (37)	35 (16)	46 (28)
Barna i nabolaget går i denne barnehagen	31 (281)	33 (15)	35 (37)	20 (9)	30 (18)
Det var det eneste tilbudet om barnehageplass	24,5 (272)	18 (8)	25 (25)	22 (10)	32 (18)
Familien har ikke så mye tid til være ute i fritida	17 (277)	13 (6)	16 (16)	19 (9)	22 (13)
Det var det rimeligste tilbudet om barnehageplass	1 (283)	11 (5)	7 (8)	7 (3)	8 (5)

Tabell 12 viser at foreldrene generelt er relativt enige om de fem første begrunnelsene for valg av natur- og friluftsbarnehage. De fem første begrunnelsene vil jeg karakterisere som tilknyttet til natur- og friluftslivsinteresse. Vi kan videre se at foreldre med arbeideryrker, i større grad enn de andre, mener nærhet til bolig, nærhet til arbeidsplass og at ”dette var det eneste tilbudet de hadde til barnehageplass” var viktig eller svært viktig for deres valg av

⁵⁴ Jeg har valgt å ikke ta med kategorien Høyere administrative stillinger, da denne kategorien er for liten til å kunne sies noe om. Kun 5 foreldre gikk innunder denne yrkeskategorien.

barnehage. Disse begrunnelsene vil jeg karakterisere som praktiske begrunnelser. I tillegg kan man se at foreldre med arbeideryrker i minst grad valgte barnehagen fordi den var en natur- og friluftsbarnhage, samtidig som de i større grad mener barnehage er i tråd med deres idealer.

5.5 Påvirkning i natur- og friluftsbarnhager

Spørsmålet som dukket opp når det gjaldt påvirkning var om foreldrene trodde at barna deres ble påvirket i en eller annen retning ved å gå i en natur- og friluftsbarnhage.

Tabell 13 – Forventet påvirkning ved å gå i natur- og friluftsbarnhage (N= 720⁵⁵).

Type påvirkning	Frekvens	Prosent
Ikke påvirket i særlig grad	7	2
Blir påvirket til å drive med friluftslivsaktiviteter seinere i livet	228	78
Blir påvirket til å bli mer miljøbevisst	135	46
Blir påvirket til å bli mer fysisk aktiv	254	86
Blir påvirket på andre måter	96	33

Som vi ser av tabellen under er det særdeles få som mener at barna ikke blir påvirket av å gå i en slik type barnhage. Kun 2 % svarte dette. Hvordan mener foreldrene at barna blir påvirket? De fleste har svart at de mener barna blir påvirket til å bli mer fysisk aktive (86 %). Like etter kommer påvirkning til å drive med friluftslivsaktiviteter seinere i livet (78 %). På tredjeplass kommer det at barna blir påvirket til å bli mer miljøbevisste (46 %) før andre påvirkninger kommer til slutt (33 %).

De som hadde krysset av for at barna blir påvirket på andre måter, eller hadde skrevet en kommentar på dette, har jeg prøvd å kategorisere ut fra hva de skrev i kommentarene. Noen av kommentarene var sammensatte og krevde registrering i flere kategorier. Av de 96 foreldrene som hadde skrevet kommentarer og / eller krysset av for ”annen påvirkning”, ble det til slutt 124 registreringer under de ulike ”annet”-kategoriene. Disse andre påvirkningene fordeler seg slik:

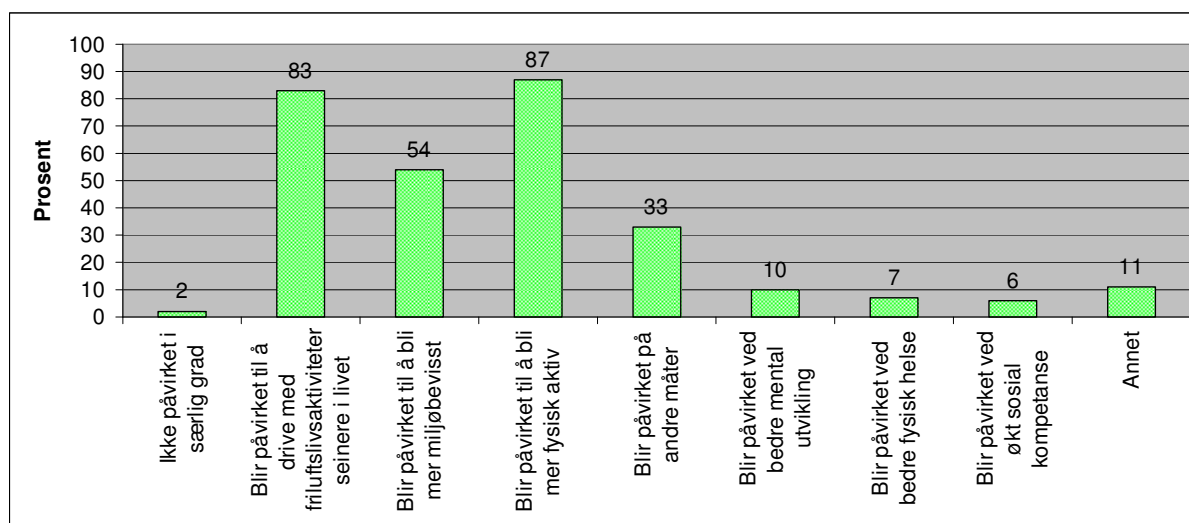
⁵⁵ Antall avkryssninger

Tabell 14 – Annen påvirkning ved å gå i natur- og friluftsbarnehage (N = 96).

Type annen påvirkning	Frekvens
Blir påvirket til bedre mental utvikling	29
Blir påvirket til bedre fysisk helse	21
Blir påvirket til økt sosial kompetanse	19
Annet friluftsliv	15
Annet fysisk aktivitet	3
Annet miljø	24
Annet-annet	13

Under ”Annet” er det flere som har kommentarer som kan knyttes til de originale kategoriene. Dersom vi slår sammen ”annet-kategoriene” med de originale kategoriene, vil fordelingen totalt se slik ut:

Figur 11 – Påvirkning ved å gå i natur- og friluftsbarnehage - totalsum av svar (N=294).

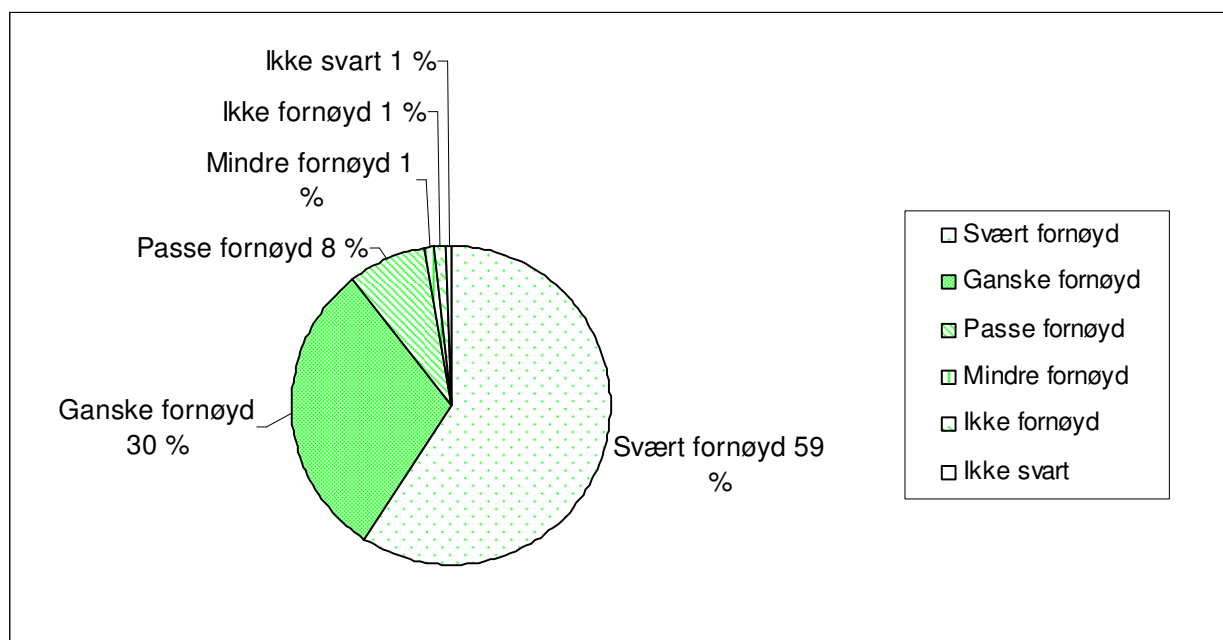
Denne fordelingen kan se noe skjev ut, siden ”annet”-variablene ikke var tilgjengelige for de som svarte. Dersom de hadde stått der opprinnelig hadde kanskje flere krysset av for noen av disse.

5.6 Fornøyde foreldre?

Til slutt ønsket jeg å finne ut om foreldrene var fornøyde med barnehagen i forhold til dens profil som natur- og friluftsbarnehage. 174 foreldre svarte at de var ”svært fornøyde” og 89 av

foreldrene var ”ganske fornøyde”. Slår vi disse sammen får vi at 89 % av foreldrene var ganske eller svært fornøyde med barnehagen i forhold til natur- og friluftprofilen.

Figur 12 – Foreldrenes tilfredshet med barnehagen (N=294).

5.7 Resultatoppsummering

Som en avslutning på resultatkapittelet skal jeg her oppsummere funnene mine.

Foreldrene som deltok i undersøkelsen var i snitt 36 år gamle. De var stort sett gift eller samboende, men det er uvisst om det var med barnets andre forelder. $\frac{3}{4}$ av foreldrene hadde høgskole og universitetsutdanning, hvorav 58 % hadde studert i humanistisk retning, mens 36 % hadde studert i teknisk-økonomisk retning. Foreldrene viste seg å være høyere utdannet enn befolkningen ellers – flere hadde høgskole/universitetsutdanning, og færre av foreldrene hadde kun grunnskoleutdanning enn resten av befolkningen. Særlig var mødrene høyere utdannet enn kvinner på samme alder.

Over 80 % av foreldrene var i arbeid. 53 % av foreldrene hadde mellomlagsyrker og både egen inntekt og husholdningsinntekten så ut til å ligge over gjennomsnittet i befolkningen.

På fritida ble familie og venner prioritert øverst, før mosjon og friluftsliv. Langt flere foreldre var med i idretts- eller friluftslivsorganisasjoner, enn i resten av befolkningen. Flere av foreldrene var også delaktige i friluftslivsaktiviteter enn befolkningen ellers. Særlig utmerket de seg ved høy deltakelse i aktiviteter som terrengsykling, bær- og sopplukking, soling, utendørs bading og skiturer. Friluftsliv ble rangert som en viktig fritidsaktivitet for de aller fleste foreldrene.

Svært mange foreldre hadde drevet med friluftsliv i oppveksten, noe som hadde gitt de fleste gode erfaringer. Så å si nesten alle foreldrene oppga at de ønsket å lære bort friluftsliv til sine egne barn. Foreldrene i undersøkelsen var relativt mye ute med barna sine, særlig om sommeren.

Foreldrene begrunner valg av barnehage i stor grad med forhold knyttet til natur, friluftsliv og fysisk aktivitet. De fleste oppgir også at de er ganske eller svært fornøyd med barnehagen i forhold til dens natur- og friluftslivsprofil.

6 Analyse av resultatene

Ved analysen av datamaterialet ønsker man å sette resultatene inn i "et kart" over emnet. En må prøve å plassere resultatene i forhold til annen forskning. Med utgangspunkt i hovedproblemstillingen og underproblemstillingene mine vil jeg plassere mine funn i forhold til annen forskning selv om det dessverre finnes lite forskning på området. Min hovedproblemstilling er: **"Hva karakteriserer foreldre til barn i natur- og friluftsbarnehager i Buskerud, og hvorfor har de valgt denne typen barnehage?"** Denne problemstillingen er todelt, noe jeg benytter meg av i analysen. Selv om analysen setter opp alle resultatene i forhold til annen forskning, er hovedmålet med analysen i denne oppgaven å finne svar på første del av problemstillingen. Andre del vil bli grundigere diskutert i drøftingen.

6.1 Hva karakteriserer foreldrene?

For å finne ut av hvem foreldrene er og hva som karakteriserer dem bruker jeg underproblemstillingene som strukturerende punkter.

Eldre foreldre

Den første underproblemstillingen går på foreldrenes alder. Jeg ønsket å få svar på om foreldrene var unge eller gamle i forhold til foreldre generelt. Jeg fant at mødrene var noe eldre enn gjennomsnittet for førstgangsfødende da de fikk barnet som nå gikk i natur- og friluftsbarnehage. Eldre mødre er trolig mer bevisste, i og med at de har levd lenger, enn yngre mødre. På den annen side er det ikke sikkert at barnet som nå går i natur- og friluftsbarnehage er deres førstefødte. Likevel kan alderen deres si oss noe om at dette er litt "eldre" mødre. Dersom barnet ikke er deres førstefødte, er det rimelig å anta at de har mer livserfaring og erfaring med barn. Gjennom dette kan vi derfor ane en tendens til at valg av barnehage ikke er tilfeldig – men et bevisst valg. Emilsen antyder noe av det samme som meg i sin artikkel: *"Mer livserfaring og større bevissthet i forhold til egne holdninger, verdier og valg kommer med årene og kan derfor ha betydning for valg av type barnehage."* (Emilsen 2005, s. 32). Konklusjonen på første underproblemstilling blir derfor at foreldrene er noe eldre enn gjennomsnittet i Norge og at dette kan virke inn på graden av bevissthet i forhold til valg av barnehage.

Høy utdanning

Hva slags utdanning foreldrene til barn i natur- og friluftsbarnehage har, var neste underproblemstilling. Foreldrene viste seg å ha høyere utdannelse enn befolkningen ellers.

Emilsen (Ibid) skriver i sin artikkel at 54 % av foreldrene i deres materiale (de som besvarte undersøkelsen) hadde 3-4 års studie eller mer. I min undersøkelse er det hele 74 % som har studert på høgskole eller universitet. Siden definisjonene på variabelen er noe ulik⁵⁶ kan vi ikke sammenligne dem direkte, men vi kan bekrefte det Emilsen og Lysklett (Ibid) fant i sin undersøkelse – nemlig at foreldre i natur- og friluftsbarnehager er høyt utdannet.

Barn i barnehager generelt har ofte foreldre med høy utdannelse. Dette skriver Tove L. Mordal og Kristin Sander om: *”... småbarnsforeldre med høy utdanning er en sentral gruppe av potensielle brukere av barnehagetilbud.”* (Mordal og Sander 1992, s. 64). Mordal stadfester dette igjen fem år seinere: *”Blant kvinner med utdanning på universitetsnivå hadde 42 prosent barnehagetilsyn for ett eller flere barn, mot 14 prosent av kvinner med grunnskoleutdanning.”* (Mordal 1997, s. 155-156).

Det som da er interessant er om natur- og friluftsbarnehager skiller seg ut fra vanlige barnehager i forhold til utdanning. Bakke og Moen (2005) har undersøkt utdanningsnivået til foreldre i natur- og friluftsbarnehager, kontra vanlige barnehager, i forbindelse med helseaspektet ved natur- og friluftsbarnehager. De skriver: *”Vi finner ingen klare forskjeller i det samlede utdanningsnivået til foreldre i natur- og friluftsbarnehager og andre barnehager.”* (Bakke og Moen, s. 75).

Vi kan konkludere med at foreldrene i natur- og friluftsbarnehager har høyere utdannelse enn resten av befolkningen både når det gjelder i forhold til Norges befolkning generelt, Buskeruds befolkning generelt og tilsvarende aldersgruppe i Norges befolkning. I forhold til foreldre i tradisjonelle barnehager finnes det lite forskning, men det som finnes tilsier at foreldre som har barn i barnehage er generelt høyt utdannet. Når det likevel viser seg at foreldrene i min undersøkelse er såpass mye høyere utdannet enn resten av befolkningen er det mulig at denne undersøkelsen vil bryte med Bakke og Moen sin konklusjon. Dette får vi

⁵⁶ Emilsen opererer med ”3-4års studie eller mer”, mens i de 74 % fra denne undersøkelsen inngår de med ”1-3års studium” og de med ”4 års og lengre studie”.

derimot ikke noe klart svar på da denne masteroppgaven ikke har undersøkt foreldre i tradisjonelle barnehager.

Foreldre i mellomlaget

Den tredje underproblemstillingen går på hvilken yrkesgruppe som dominerer blant foreldrene. Resultatene viste at 37 % av foreldrene som besvarte spørreskjemaet har yrker som tilsier at de er i det humanistisk-sosiale mellomlag. Dette kan forklares ved at det er betydelig flere kvinner enn menn som har besvart undersøkelsen. At ca halvparten (53 %) av foreldrene hadde yrker som kommer inn under definisjonen mellomlag stemmer med foreldre i barnehager generelt dersom vi ser på hva Mordal (1997) skriver: *”Høyere funksjonærer har i langt større utstrekning barnehagetilbud enn ufaglærte arbeidere – hhv. 49 i forhold til 28 prosent. De har også oftere flere barn med barnehageplass.”* (Mordal 1997, s. 155). Vi kan med dette se at foreldrenes yrkeskategorier støtter tendensen vi så på utdanning – nemlig at foreldrene ser ut til å tilhøre de litt mer ressurssterke enn gjennomsnittet i befolkningen.

Godt bemidlet

I innledningen henviste jeg til barnehagen jeg hadde hatt praksis i og at jeg der fikk inntrykk av at foreldrene var ”godt bemidlet”. Resultatene fra min egen undersøkelse bekreftet antakelsen om foreldre i natur- og friluftsbarnhager. Foreldrene hadde i gjennomsnitt høyere inntekt enn befolkningen ellers. Dette samsvarer med Emilsen og Lysklett sine funn (Emilsen 2005). ”Deres foreldre” hadde også høyere inntekt enn resten av befolkningen.

Emilsen antydte at prisen på natur- og friluftsbarnhageplassene kunne ha noe å si for hvem som valgte denne typen barnehager. De mente at høy pris på en barnhageplass muligens kunne utelukke de familiene som hadde lav husholdningsinntekt (Ibid). Siden det nå er innført maxpris på barnhageplasser (BFD 2005b, KD 2008) er det lite trolig at månedsprisen utelukker familier med lav husholdningsinntekt. Det som likevel kan påvirke disse familiene til å ikke velge natur- og friluftsbarnhager, er kostnadene til ekstra utstyr i form av spesielt egnede klær og evt. friluftsutstyr. Dette er også noe som Emilsen trekker frem (Ibid).

Hittil kan vi se at foreldrene i undersøkelsen som gruppe ser ut til å kunne sortere under middelklassen i Norge. Jeg velger likevel å ta med noen flere perspektiver før jeg kommer med en konklusjon.

Familie – mosjon - friluftsliv

Fritidsaktivitetene dine kan si noe om deg. Hva du velger å gjøre når du har fri speiler dine holdninger og verdier. En av underproblemstillingene mine var om hvilke fritidsinteresser foreldrene i natur- og friluftsbarnehage prioriterer. Foreldre i natur- og friluftsbarnehager i Buskerud prioriterte familie og venner øverst, før trim/mosjon og deretter friluftsliv. Fordi de er småbarnsfamilier er det selvsagt at de er interessert i tid med familie og venner. Det er naturlig å tro at de fleste setter familien høyt, særlig i småbarnsperioden. Ser vi på den nasjonale Levekårsundersøkelsen fra 2001 er det også slik at familie og venner blir prioritert høyest av befolkningen generelt.

På spørsmål om hvilke forhold som er viktig for dem i fritiden, svarte hele 90 prosent at det er svært viktig eller viktig for dem å være sammen med familie og venner. 78 prosent la vekt på å få avveksling fra hverdagens stress og mas. (Vaage 2004, s. 31).

Som vi ser kom det ”å få avkobling fra hverdagens stress og mas” på andre plass. Mosjon og trim kommer lenger ned på lista i Levekårsundersøkelsen fra 2001, men likevel hele 60 % oppgir ”Trimme og holde meg i fysisk form” som svært viktig eller viktig (Ibid).

Det at foreldrene i undersøkelsen prioriterer trening/mosjon og friluftsliv såpass høyt, kan si oss noe om at foreldrene er opptatt av det å holde seg i fysisk aktivitet og å bruke naturen. Mosjon og trening som en viktig fritidsinteresse kan kobles til utdanningsnivå. ”Utdanning har positiv betydning for mosjonsaktiviteten. I alle aldersgrupper er de med høy utdanning mer aktive enn de med lav utdanning.” (Vaage 2004, s. 7). Fordi foreldrene har høy utdanning er det derfor ikke overraskende at de prioriterer mosjon og trim såpass høyt.

Min undersøkelse bekrefter dermed det Emilsen og Lysklett (Emilsen 2005) fant i sin undersøkelse – at familie og venner kommer først. Emilsen og Lysklett fant derimot at friluftsliv ble prioritert over mosjon (Ibid). I mitt materiale har disse to variablene fått relativt likt score, selv om mosjon kommer litt høyere enn friluftsliv. Det viktigste er at det er disse aktivitetene som er rangert som de tre viktigste i begge undersøkelsene.

Siden spørsmålet i denne masteroppgaven ble stilt på en noe annerledes måte enn i Levekårsundersøkelsen, kan ikke resultatene sammenlignes direkte med denne. Likevel er det særlig en ting som skiller våre foreldre fra befolkningen generelt: 70 % av befolkningen oppgir at de mener det er svært viktig eller viktig å ”slappe av hjemme” (Vaage 2004). Dette

var ikke et alternativ i min masteroppgave, men det er heller ingen som har skrevet det opp under ”annet”.

Vi kan med dette konkludere med at foreldrene prioriterer familie og venner, mosjon og friluftsliv, og at det er sannsynlig at dette har en sammenheng med at de har høy utdannelse.

Terrengsykling og bærplukking

Hva slags friluftsliv foreldrene drev med var også en av underproblemstillingene. Generelt var foreldrene mer delaktige i de fleste friluftslivsaktivitetene enn resten av befolkningen på deres alder. Dette er nok et funn som kan kobles til høy utdanning. I år 2000 hadde Østlandsforskning et prosjekt om endringsprosesser i friluftsliv. De skriver: ”*Jo høyere utdanning folk har, jo større andel er det som utøver friluftsliv*” (Vorkinn et.al. 2000, s. 32). Odd Frank Vaage (2004) sier det samme om turaktivitet:

Utdanning har betydning for turaktiviteten. Mens gjennomsnittlig antall fotturer per år er 34,9 for befolkningen som helhet, er antallet 41,5 for dem med høy universitets eller høgskoleutdanning. (Vaage 2004, s. 8).

Alf Odden (2008) har også funnet tilsvarende resultater. Han har forsket på friluftslivsdeltakelse blant nordmenn fra 1970 til 2004 basert på nasjonale undersøkelser i den samme tidsperioden. I et av kapitlene i doktoravhandlingen hans har han sett nærmere på deltakelse i forhold til noen få variabler, deriblant utdanning. ”*Innen alle aktivitetene øker oppslutningen signifikant med økende utdanning, og forskjellene i deltakelsen mellom de med lite og de med mye utdanning er til dels store.*” (Odden 2008, s. 123). Foreldrenes høye utdanning kan dermed være en forklaring på den relativt høye deltakelsen i de nevnte friluftslivsaktivitetene.

Det var særlig fem friluftslivsaktiviteter som utpekte seg blant foreldrene. Jeg velger derfor å utdype disse resultatene ytterligere ved å sammenligne dem med svar fra befolkningen generelt og befolkningen på Østlandet i 2004.

Terrengsykling var den aktiviteten der foreldrene utpekte seg mest ved å være langt flere deltakere i prosent enn resten av befolkningen på samme alder. I Oddens doktoravhandling

(Ibid) skriver han om terrengsykling som en av de moderne friluftslivsaktivitetene. De andre aktivitetene han sorterer i denne kategorien⁵⁷ viser tendenser til vekst i antall deltakere.

Terrengsykling er imidlertid et unntak fra dette mønsteret. Her reduseres oppslutningen mellom 2001 og 2004 betydelig fra 13 % til 7 %. Dette stemmer svært dårlig med andre indikasjoner på interessen for aktiviteten. For eksempel har deltakelsen i Birkebeinerrittet økt formidabelt i denne perioden. Det er derfor fristende å tro at deltakelsen er overestimert i 2001-undersøkelsen, men vi må nok vente til neste undersøkelse i 2007 før vi kan få en kontroll på resultatene. (Odden 2008, s. 93).

I 2007 viser det seg at i aldersgruppa 25-51 år er det 10 % som har terrengsykklet det siste året. Enten har Odden (Ibid) rett i sin antakelse om at 13 % er overestimert. Da kan det hende at mitt resultat også er en overestimering med sine 46 %. Foreldrene kan også ha misforstått spørsmålet og regnet med sykling på grusveier som terrengsykling. Et annet alternativ er at foreldrene i min undersøkelse støtter opp om den generelle utviklingen innen moderne aktiviteter. Som før vist kan utdanninga til foreldrene være en indikator på at de er opptatt av mosjon/trim og at de deltar oftere i friluftsliv. Dette kan derfor vise seg her gjennom terrengsykling. Odden (Ibid) viser til utdanningens betydning for vanlige sykkelturer: *”For sykkelturene er det tydelig forskjeller mellom utdanningsgruppene, og deltakelsen øker signifikant med økende utdanningsnivå.”* (Odden 2008, s. 105). Vi kan derfor anta at dette også kan gjelde terrengsykling.

Terrengsykling er kanskje ikke en typisk familieaktivitet for småbarnsfamilier, men mosjon er også høyt prioritert blant foreldrene, noe man kan anta at terrengsykling kan gi. Dermed kan prioriteringen av mosjon gi seg utslag i denne aktiviteten.

For skiturer rapporterer Odden (Ibid) at befolkningen på Østlandet har gått merkbart mindre på ski de siste 30-40 åra. På 70-tallet gikk ca. 60 % av Østlendingene på ski, mens det i 2004 var nede i 50 % (Ibid). Emilsen (2005) viste at de i sin undersøkelse også fant at foreldre i natur- og friluftsbarnhager i større grad dro på skiturer enn resten av befolkningen. 68 % av ”deres foreldre” oppga å ha vært på skitur de siste 12 månedene (Emilsen Ibid). Blant foreldrene i natur- og friluftsbarnhager i Buskerud er det hele 75 % som deltar på skiurer. Foreldrene viser her at de går mot strømmen ellers i befolkningen.

⁵⁷ Dette gjelder frikjøring, skiseiling, rafting, elvepadling, fjellklatring og juvvandring

Bær- og sopplukking er også mye mer populært blant foreldrene enn blant Østlendingene generelt. Odden (Ibid) skriver at det i 2004 var 36 % som dro på slike turer og da er det tydelig at foreldrene også her går motstrøms med 63 % deltakelse. Disse resultatene finner vi igjen hos Emilsen og Lysklett (2004 og Emilsen 2005). I deres forstudie var det hele 39 prosentpoeng flere foreldre som hadde vært på bær- og sopptur enn personer i tilsvarende aldergruppe i resten av befolkningen (Emilsen og Lysklett 2004). Både skiturer og bær- og sopplukking er aktiviteter som går under definisjonen av tradisjonelt friluftsliv. Begge aktivitetene er også enkle aktiviteter som det lett går an å ta med hele familien på. I og med at foreldrene prioriterer familie høyt når det gjelder bruk av fritid, kan dette være en faktor som gjør at disse aktivitetene scorer høyt prosentvis blant foreldrene. I tillegg er det aktiviteter som de fleste foreldrene muligens har erfaring med fra barndommen, og som de fleste derfor ønsker å videreføre til egne barn.

Soling og utendørs bading er også adskillig større blant foreldrene. Dette samsvarer også med resultatene til Emilsen og Lysklett (Emilsen 2005). På Østlandet har utendørs bading vært mer populært enn ellers i Norge, skal vi tro Odden (Ibid). Så selv om tallene for Norge generelt viser at foreldrene i undersøkelsen ser ut til å være særdeles glad i utendørs bading, er det ikke så stor forskjell dersom vi sammenligner kun med Østlendinger. I 2004 badet 81 % av Østlendingene utendørs (Ibid), mot 98 % av foreldrene i 2007. Utendørs bading og soling (som for øvrig ofte henger sammen) er enkle aktiviteter som også er familievennlige. Dette har trolig effekt på den høye prosentandelen på disse aktivitetene.

Friluftsliv i oppveksten og friluftslivets betydning

Den sjuende underproblemstillingen handler om foreldrenes forhold til friluftsliv i barndommen. Som vi ser av resultatene hadde mange av foreldrene drevet med friluftsliv i oppveksten selv. Nesten alle hadde gode erfaringer fra dette. Det man har gode erfaringer med og som man opplevde som positivt i sin egen barndom er det logisk at man ønsker å videreføre til sine egne barn. Dette fikk vi bekreftet gjennom å spørre om de ønsket å lære bort friluftsliv til barna sine selv. Man kan derfor ikke si at foreldrene valgte denne typen barnehage som en erstatning for noe de ikke ville lære barna selv, men heller som et valg for å underbygge det de allerede synes er en viktig del av oppdragelsen. I Østlandsforsknings rapport "Norsk friluftsliv – på randen av modernisering?" ble respondentene spurt om de var enige eller uenige i flere utsagn. Et av utsagnene var "Friluftsliv er en viktig del av

barneoppdragelsen”. Her svarte over 80 % at de var enige i utsagnet (Vorkinn et al. 2000). Om det norske friluftslivets fellesverdier skriver de:

”Det er svært stor samstemmighet blant de spurte om at friluftsliv fører til at folk får positive verdier, og at friluftsliv er en naturlig del av barneoppdragelsen. En betydelig andel mener også at friluftsliv er en viktig del av det å være norsk, og at friluftsliv hører med til allmenndannelsen.”

(Vorkinn et. al. 2000, s. 42)

I innledninga hadde jeg med et sitat av Vorkinn et. al. (2000) der de tenker seg at økt satsing på friluftsliv i blant annet barnehager vil kunne ha positiv virkning i forhold til rekruttering til friluftsliv. De tenker seg at det særlig er positivt for barn som har foreldre/familie som selv ikke er aktive i friluftsliv. Mine resultater støtter dessverre ikke deres tanker. Foreldre som ikke er interessert i natur- og friluftsliv ser ut til å være nærmest fraværende i natur- og friluftsbarnhager. Dette kan man se gjennom foreldrenes generelle høye deltakelse i friluftslivsaktiviteter, foreldrenes prioritering av friluftsliv som fritidsinteresse og foreldrenes nesten enstemmige ønske om å lære friluftsliv til egne barn. Det ser dermed heller ut til at foreldre som allerede er friluftsfolk benytter seg av dette barnehagetilbudet. Om natur- og friluftsbarnhagen har en rekrutterende effekt på sikt, for samtlige barn kan ikke denne masteroppgaven gi noe svar på.

Utetid

Jeg ønsket også å se på om foreldrene prioriterte tid ute med barna sine. Var de selv lite ute, kunne kanskje valg av natur- og friluftsbarnehage være en måte å i alle fall få barna ut på. De fleste foreldrene i undersøkelsen oppga å være ute relativt mye ute med ungene sine. I begrepet utetid kan det legges så mangt, så vi kan ikke kalle alt her friluftsliv, men det kan likevel gi oss en pekepinn om hvorvidt foreldrene har et aktivt eller passivt forhold til friluftsliv. Jeg mener at dette bekrefter at foreldrene har et aktivt forhold til friluftsliv. De er relativt mye ute med ungene sine til alle årstider, noe jeg tolker som interesse for natur- og friluftsliv. Vi kan derfor ikke begrunne valg av natur- og friluftsbarnehage med at foreldrene selv ikke har tid til å være ute med barna. Vi kan heller tolke funnene dit hen at foreldrene ønsker at barna skal få ytterligere erfaringer med det å være ute gjennom nettopp denne typen barnehager. Tallene kan sammenlignes med Emilsen og Lysklett (Emilsen 2005) sine resultater på et tilsvarende spørsmål. De har omtrent de samme resultatene og skriver: “[...]/vi

mener at disse tallene bekrefter at foreldrene har et aktivt forhold til natur og friluftsliv” (Emilsen 2005, s. 38).

Medlemskap i organisasjoner

En annen underproblemstilling stilte spørsmålet om foreldrene var medlem i naturvern-, idretts- eller friluftslivsorganisasjoner. Foreldrene viste seg å være medlemmer i både idretts- og friluftslivsorganisasjoner i mye større grad enn resten av befolkningen. Vaage (2004) kobler slike medlemskap opp mot utdanning og inntekt.

Det er en nokså klar sammenheng mellom utdanningsnivå, husholdningsinntekt og medlemskap i friluftslivsorganisasjoner. I aldersgruppen 25-44 år er medlemsandelen 11 prosent blant dem med utdanning på ungdomsskolenivå, mens den er 31 prosent blant dem som har lang universitet- eller høyskoleutdanning. (Vaage 2004, s. 21).

Med det høye utdanningsnivået til foreldrene er det heller ikke på dette punktet overraskende resultater.

Delkonklusjon - foreldrene er...

Til sammen kan vi, om ikke konkludere, så i alle fall komme med en sterk antakelse om at foreldrene tilhører middelklassen i Norge. Som vi har sett av resultatene gjelder ikke dette samtlige foreldre, men det gjelder en såpass stor andel at man kan si at gruppa som helhet i stor grad er representert av middelklasseforeldre. Så å si alle de foregående punktene peker i denne retningen. Jeg vil derfor i den videre analysen og drøftingen legg til grunn at foreldrene er fra middelklassen.

6.2 Hvorfor har de valgt denne typen barnehage?

Den andre delen av hovedproblemstillingen handler om hvorfor foreldrene har valgt denne typen barnehage. I dette avsnittet vil jeg belyse noen mulige alternativer før jeg i neste kapittel vil drøfte valget av natur- og friluftsbarnhage grundigere i lys av Bourdieu og Giddens sine teorier.

Begrunnelser for valg

Som vi ser av tabell 11 er det tydelig at foreldrene har reflektert over hvorfor de valgte en natur- og friluftsbarnhage. De vil påvirke ungene i en spesiell retning. De begrunner valget av barnhage med at de vil at barna skal lære om natur- og friluftsliv, og at de skal utvikle

ferdigheter i forhold til dette. Tar vi med variabelen yrkeskategorier⁵⁸ ser vi at dette gjelder uansett klasses tilhørighet. Dette kan tolkes dit hen at nordmenn generelt er opptatt av natur og fysisk aktivitet. Hele ca. 70 % av foreldrene svarer også at barnehagen sine målsetninger er i tråd med deres idealer. Jeg velger å tolke dette, sammen med den høye deltakelsen i friluftsliv, dit hen at foreldrene ønsker å videreføre sine interesser og verdier til barna sine. Dette er i samsvar med Emilsen og Lysklett (Emilsen 2005): ”Flere av [...] utsagnene vitner om at foreldrene har et aktivt forhold til, og klare meninger om, valg av barnehage.” (Emilsen 2005, s. 35).

Stefansen og Farstad (2008) mente å se forskjellen på middelklassens kontra arbeiderklassens omsorgsprosjekter⁵⁹. De forklarte dette blant annet gjennom mulighetene de ulike yrkene gir for realisering av forskjellige omsorgsprosjekter.

Dersom vi forstår omsorgsorganisering som uløselig sammenvevd med slike mer grunnleggende forestillinger om hva barn trenger, blir det også tydelig at omsorgsorganisering har med sosial reproduksjon å gjøre. (Stefansen og Farstad 2008, s. 367).

Jeg synes det er påfallende at foreldrene i undersøkelsen både selv er meget aktive i friluftslivsaktiviteter og har barna sine i en slik barnehage. Det ser ut til at natur- og friluftsbarnhager er en del av et ”ordnet løp”. De er selv aktive i en aktivitet og ønsker å videreføre denne til neste generasjon uten selv å miste verdifull tid i karriereløpet. Begrunnelser for valg av natur- og friluftsbarnhage som ble rangert som viktig eller svært viktig av de fleste foreldrene underbygger dette. For eksempel: 95 % av foreldrene mente at det var viktig eller svært viktig ”å ønske å gi barna positive holdninger til naturen”. Like mange mente det samme om at de ville at ”barna skal få kjennskap til naturen”. Det er ikke sikkert de gjør det bevisst for å distansere seg fra andre, men de vil muligens videreføre en spesiell interesse, eller livsstil. Dette vil bli drøftet videre i kapittel sju.

Borge, Nordhagen og Lie (2003) har skrevet en artikkel om natur- og friluftsbarnhager i Norge der de har sammenfattet informasjon fra flere hold. De sammenligner 1800-tallets barnhager for de velstående med dagens natur- og friluftsbarnhage. På den tiden fantes det barne-hager der de velståendes barn fikk vokse og gro i takt med vekstene de var med å dyrke

⁵⁸ Se tabell 12

⁵⁹ Se kapittel 1.3. Annen forskning

i hagen. Som motsetning hadde man barne-asyl som var mer en oppbevaringsplass for barn mens foreldre jobba på fabrikk om dagen (Ibid)⁶⁰.

Stemmer dette med mine funn? I denne undersøkelsen får man jo ikke svar på hva andre foreldre velger. Foreldrene i denne undersøkelsen har valgt en natur- og friluftsbarnhage, men det er ikke sikkert at det er fordi de fleste av dem er fra middelklassen, selv om mye kan tyde på dette.

Begrunnelser med røtter i friluftslivets historie?

På bakgrunn av funnene kan vi se likheter natur- og friluftsbarnhagenes- og friluftslivets historie. Odden (2008) skrev i sin doktoravhandling et kapittel om sosial og geografisk differensiering i norsk friluftsliv. Der skriver han:

Akkurat som fotturer og skiturer for hundre år siden var dominert av unge urbane menn fra de øvre sosiale lag, finner vi i dag de samme skillelinjene innenfor bruk av alpinanlegg og de ulike moderne aktivitetene. Trolig vil også disse nye skillene bli mindre med tiden, men det er likevel mye som tyder på at friluftslivet inneholder en dynamikk der nye aktiviteter først får fotfeste blant de gruppene som har vært de dominerende gjennom hele friluftslivets historie. (Odden 2008, s. 125)

Kan dette overføres til natur- og friluftsbarnhagene? Kan det hende at de gruppene som har vært dominerende gjennom friluftslivets historie også er de som først sender barna sine i natur- og friluftsbarnhager? Denne masteroppgaven kan tyde på nettopp dette. Per nå i Buskerud er det hovedsakelig foreldre fra det øvre sosiale lag som sender barna sine i natur- og friluftsbarnhage. Kanskje vil denne trenden endre seg med årene? Det er det vanskelig å spå noe om, siden fenomenet natur- og friluftsbarnhage er relativt nytt. Dersom man ser på valg av natur- og friluftsbarnhage som en "friluftslivsaktivitet" vil mine resultater passe inn i sitatet til Odden. Først vil altså folk fra de øvre sosiale lag velge natur- og friluftsbarnhage, før den "gemene hop" følger etter og gjør det samme for sine barn.

Valg i forhold til klasse

Selv om klasseforskjeller ikke er en del av oppgaven tar jeg med en analyse av den ene tabellen der jeg ser på dette i mitt datamateriale⁶¹. Under dette punktet i analysen vil jeg bruke begrepet klasse og yrkeskategori om det samme - nemlig foreldrenes klasses tilhørighet. Det første som kom til syne er allerede nevnt i analysen – foreldre, uansett klasse, begrunner

⁶⁰ Se også kapittel 2.1.

⁶¹ Se tabell 12

valget i forhold som har med viktigheten av natur og fysisk aktivitet å gjøre. Det som kommer fram når det gjelder ulikheter er at foreldrene med arbeideryrker ser ut til å prioritere praktiske begrunnelser høyere enn foreldre i de andre yrkeskategoriene. Dette understrekes av at arbeiderklasseforeldrene mener det er mindre viktig at barnehagen må være en natur- og friluftsbarnehage. Samtidig svarer de samme foreldrene at de valgte barnehagen fordi den handler i tråd med deres idealer. Dette kan tolkes dit hen at arbeidere i utgangspunktet er mindre positive til barnehager generelt (jamfør Stefansen og Farstad 2008), og at natur- og friluftsbarnehage derfor kan oppfattes som et bedre alternativ enn tradisjonelle barnehager. På den annen side er kanskje ikke arbeiderne så opptatt av hva slags barnehage barna deres går i, bare det er praktisk. Samtidig har de sansen for denne barnehagetypen og ser fordelene ved den.

Påvirkning – hva tror foreldrene

Foreldre i natur- og friluftsbarnehager ser ut til å være relativt enige om at natur- og friluftsbarnehager påvirker deres unger i en eller annen form. Først og fremst til å bli mer fysisk aktive, men også til å drive med friluftsliv seinere i livet. Ca. halvparten av foreldrene mener at de vil bli mer miljøbevisste av å gå i en slik barnehage. Med dette kan vi si at foreldrene også velger en slik type barnehage fordi de forventer at ungene deres vil bli påvirket av det – i tråd med foreldrenes idealer. Stefansen og Farstad (2008) mener at valg av barnehage ikke er tilfeldig, men en del av et større omsorgsprosjekt. Valg av omsorgsprosjekt kobler de til klasse og kulturell forståelse⁶².

Et viktig poeng, for eksempel hos Vincent og Ball (2006) som blant annet har studert middelklasseforeldres valg av barnehage, er at slike konkrete valg inngår i en helhet som viser til en bestemt kulturell forståelse av barns rettigheter og foreldrenes plikter. Å velge riktig barnehage til riktig tid er et prosjekt for foreldrene fordi det er koblet til en idé om barns utvikling som noe foreldrene er ansvarlige for. (Stefansen og Farstad 2008, s. 367-368).

Videre skriver de:

Valg av omsorgsform er dermed knyttet til et helt sett av praksiser, som blant annet omfatter hvordan foreldrene snakker om og til barna sine på (Gillies 2005), og hva slags og hvor mange "utviklende" aktiviteter de driver med på fritida (Vincent og Ball 2007). Et gjennomgående funn i disse studiene er at middelklasseforeldreskapet er betinget at et helt sett av ressurser som arbeiderklasseforeldre ikke har tilgang til. Middelklasseforeldre anvender både økonomisk, kulturell og sosial kapital for at barna skal få de beste muligheter i framtida. Særlig viktig er den kulturelle kapitalen

⁶² Se kapittel 1.3. Annen forskning

foreldrene besitter, som ikke minst viser seg gjennom deres "awareness of how the system works" (Devine 2004:69) enten det er snakk om barnehage, skole eller andre arenaer barna ferdes på. (Stefansen og Farstad 2008, s. 368).

Stefansen og Farstad (Ibid) sine sitater kan sees på som støtte til påstanden om at valg av natur- og friluftsbarnehage muligens er et tidlig "utdanningsvalg" foreldrene gjør for barna sine. Det kan i alle fall være slik foreldrene oppfatter det. I Stefansen og Farstad sin artikkel beskrives foreldrerollen i middelklassen som noe krevende – det forventes at du som forelder skal gjøre alt i din makt for å legge til rette for den riktige utviklingen for barnet ditt. Dersom deres påstander stemmer kan man se på natur- og friluftsbarnehage som en del av "den riktige måten" å legge til rette for utvikling på.

Bevisste og fornøyde

Det ser dermed ut til at foreldrene har gjort et bevisst valg. Både fordi mødrene er noe eldre enn gjennomsnittet, men også gjennom sammenhengen mellom foreldrenes verdier, det foreldrene oppgir som grunner for valg av barnehage, og foreldrenes forventninger i forhold til påvirkning. Da er det bra å se at foreldrene ser ut til å være fornøyde med barnehagen i forhold til dens profil som natur- og friluftsbarnehage. Kanskje kan vi antyde at foreldrene oppfatter at barnehagen gir den påvirkninga de ønsker å gi barna sine? Og dermed forsterker den barneoppdragelsen de selv fører? Dette kan ikke denne masteroppgaven gi et klart svar på, men jeg vil anta at det er sannsynlig at det stemmer.

7 – Å se, å se... Det er drøfting det!

Mange husker kanskje "Stian med sekken" og sangen: "Du bare tar på deg briller, eventyrbriller, - Å se, å se..." Å skulle drøfte funnene i en masteroppgave kan sammenlignes litt med å ta på seg "eventyrbriller". Man må prøve å se funnene gjennom teoriene og derigjennom prøve å forklare funnene med teoriene. I teorikapittelet har jeg begrunnet hvorfor jeg har valgt å se på funnene mine gjennom nettopp Bourdieu og Giddens sine "briller" eller teorier, og nå skal det settes ut i live. Jeg vil i dette kapittelet derfor "ha begge brillene lett tilgjengelig" når jeg drøfter.

Hovedproblemstillingen min er: **"Hva karakteriserer foreldre til barn i natur- og friluftsbarnehager i Buskerud, og hvorfor har de valgt denne typen barnehage?"** Den første delen av problemstillingen er besvart i analysen, mens den andre delen skal gjennomgås videre her. For å finne ut av dette ved hjelp av teoriene stilte jeg i teorikapittelet et spørsmål til hver av de to teoretikerne som om det var til dem personlig. Dette var tenkt som underproblemstillinger som kunne være veiledende i mine drøftinger av funn opp mot teoriene. Spørsmålet til Pierre Bourdieu var: "Er det noe i samfunnsstrukturene som kan forklare hvorfor foreldrene har valgt som de har gjort? Og i tilfelle hva?" Spørsmålet til Anthony Giddens lød som følger: "Er det noe i modernitetsteorien som kan forklare hvorfor foreldre i natur- og friluftsbarnehager har valgt nettopp denne typen barnehage og i tilfelle hva?" Disse spørsmålene blir derfor utgangspunktet for hvordan jeg bruker teoriene i drøftinga.

I drøftinga begynner jeg med å se på valg av natur- og friluftsbarnehage i forhold til de to ulike teoriene på et overordnet nivå. Deretter går jeg punktvis gjennom ulike perspektiver ved dagens samfunn og resultatene. Hvert punkt belyser jeg med teoriene til Bourdieu og/eller Giddens. De siste to punktene er mer generelle betraktninger i forhold til valg av natur- og friluftsbarnehage og kan kun løselig kobles til teoriene. Til slutt prøver jeg å tråkle det hele sammen til en samlende konklusjon.

Natur- og friluftsbarnehage som inngang til kulturell kapital

I teorikapittelets del om Bourdieu skrev jeg om sammenhengen mellom friluftsliv og kulturell kapital i Norge. Jeg påstod der at friluftsliv var en del av den norske kulturens felt. Det å

beherske en eller annen form for friluftsliv ga deg kulturell, nasjonal kapital. Friluftsliv er stort, et større fenomen enn natur- og friluftsbarnehager. Likevel tror jeg at natur- og friluftsbarnehager kan betraktes som en del av friluftslivsfenomenet. Jeg mener at det å gå i en natur- og friluftsbarnehage kan gi barna noe kulturell kapital i form av grunnleggende friluftslivskompetanse. I en barnehage er det leiken som står i sentrum. I en natur- og friluftsbarnehage er det naturlig å tenke at uteleiken står i fokus. Tora Korsvold (1998) har koblet uteleiken til kulturell kapital. Hun skriver at uteleiken først og fremst gir barna utendørskompetanse, men *”Uteleiken har også vært en opplæring til kjærlighet til den norske naturen, en viktig del av en nasjonal, kulturell identitet.”* (Korsvold 1998, s. 209). Med dette sitatet mener jeg å kunne finne støtte for mine antakelser om at natur- og friluftsbarnehager kan være en del av det nasjonale, kulturelle feltet.

Ettersom friluftslivet når stadig nye grupper av befolkningen ligger det i den dominerende klassens kultur at de må endre kodene for det legitime, slik jeg viste i teorikapittelet. Kanskje rett og slett natur- og friluftsbarnehage kan karakteriseres som en ny friluftslivsaktivitet for middelklassen slik at de kan opprettholde distinksjonen til de andre, dominerte klassene? I tilfelle vil man da kunne anta at det å ha egne barn i natur- og friluftsbarnehage kan gi foreldrene kulturell, nasjonal kapital. Dersom man ser på natur- og friluftsbarnehage som en ”ny” friluftslivsaktivitet kan man også anta at foreldrene velger denne typen barnehage på bakgrunn av middelklassens historie i forhold til friluftsliv. Vi kan dermed si at samfunnet gjennom sitt hierarki og ubalanse mellom de dominerende (middelklassen her i Norge) og de dominerte (arbeiderklassen) kan forklare valg av natur- og friluftsbarnehage. Middelklassen velger natur- og friluftsbarnehage for å erverve seg ytterligere kulturell kapital for å distansere seg fra arbeiderklassen. Dette støttes av funnene jeg gjorde i forhold til foreldrenes relasjon til friluftsliv i oppveksten og deres ønske om å lære det bort videre til egne barn.

Ikke tradisjon, men valg

Ser vi natur- og friluftsbarnehager gjennom Giddens kan vi se et annet bilde. Giddens er som nevnt opptatt av tidsepoken vi lever i – senmoderniteten – og at denne tida påvirker oss. Giddens mener at vi nå er tvunget til å ta valg, vi kan ikke lenger støtte oss på tradisjoner og samfunnets strukturer. Giddens mener at dagens samfunn forandrer seg for hurtig til det. Vi må reflektere mer enn før på hvorfor vi ønsker å gjøre som vi gjør, og hvem vi ønsker å være. Valg og refleksivitet har erstattet tradisjon, mener Giddens (Aakvaag 2008a).

Det posttradisjonelle samfunn er rett nok ikke et samfunn uten tradisjoner, men et samfunn hvor endring, refleksivitet og overskuddet på tradisjoner gjør at vi tvinges til å forholde oss til stadig mer aktivt og refleksivt hvorvidt vi vil videreføre dem, og i så fall hvordan. (Aakvaag 2008a, s. 275)

Natur- og friluftsbarnhager er ikke et gammelt fenomen. Ser vi fenomenet gjennom Giddens "briller" kan vi derfor ikke si at foreldre valgte natur- og friluftsbarnhage på grunnlag av at "det var tradisjon for det i tidligere generasjoner". Til det er denne typen barnhage fortsatt for "ung". Ser vi på valg av natur- og friluftsbarnhage fra Giddens synsvinkel må det være en god grunn til at de velger det. Det må være et reflektert valg. Men hva kan begrunnelsene deres være for det? De har jo svart på dette rent konkret – de vil lære barna sine friluftsliv og de mener barna får et godt grunnlag for dette i natur- og friluftsbarnhagen. Dersom vi skal se på dette valget på et mer overordnet nivå – hvorfor velger de denne retningen for barna sine? Giddens ville nok lagt historien til side og sagt at foreldrene nå må velge natur- og friluftsbarnhage på bakgrunn av egen refleksjon. Natur- og friluftsbarnhage velges bare dersom det kan vise verden hvem man ønsker å være, eller hvem man ønsker at barna skal bli. Man kan si at det blir en del av et identitetsvalg.

De to foregående punktene var om valg av natur- og friluftsbarnhage sett med henholdsvis Bourdieu og Giddens teorier på et overordnet nivå. I det videre velger jeg å ta for meg noen sentrale perspektiver i forhold til de to teoriene og mine resultater.

Identitetsvalg

En grunn til at småbarnsforeldre velger natur- og friluftsbarnhager kan forklares gjennom Giddens teori om at vi i det senmoderne samfunnet må velge oss en identitet gjennom det vi gjør. "Det vi gjør" kan leses som "valg av barnhage for ungene våre". Med resultatene fra undersøkelsen kan man anta at noen høyst sannsynlig sender barna sine i natur- og friluftsbarnhager for å uttrykke sin identitet overfor omverden. De vil vise verden at "vi er friluftsmennesker og det ønsker vi at barna våre skal være også!" Men hvorfor er dette så viktig å fronte? Gjennom hele 1900-tallet har sammenhengen mellom friluftsliv og helse vært godt synlig. I dag ser vi dette gjennom at det å være sunn og sporty er et ideal. Inn under uttrykket "sporty" kan man også putte det å "delta i friluftsliv". Kanskje kan det å ha barna dine i en natur- og friluftsbarnhage underbygge historien om deg selv som sunn og sporty? Jeg er av denne oppfatningen og støttes av mine resultater der hele 48 % av foreldrene oppgir mosjon/trim, og 46 % oppgir friluftsliv som en av sine tre viktigste fritidsaktiviteter. I tillegg er en mye større andel av foreldrene medlem av idretts- og friluftslivsorganisasjoner enn

resten av befolkningen, noe som tyder på at de er aktive innenfor disse aktivitetene. Ifølge Giddens handler jo valg nettopp om å kunne ”*holde en bestemt fortelling om deg selv gående*” (Fauske 1998b, s. 206). Om foreldrene er sunne og friske er det vanskelig å måle på et spørreskjema, men at foreldrene i stor grad er friluftsfolk viser resultatene tydelig. De deltar i alle fall mer aktivt i friluftslivet enn befolkningen generelt. Vi kan dermed si at tidsepoken vår – som fordrer at alle må velge en identitet, en livsstil og en kontinuerlig, individuell historie – kan være en grunn til at foreldrene velger en natur- og friluftsbarnehage til barna sine.

Valg av natur- og friluftsbarnehage som symbol på middelklasseidentitet?

Bourdieu er opptatt av at individene styres av samfunnsstrukturene, mens Giddens er opptatt av at samfunnsstrukturene dannes av individene. Begge er de derimot enige om at når det gjelder valg er ikke alltid alle valgmuligheter åpne for alle. Noen valgmuligheter utelukkes av materielle grunner, mens andre utelukkes fordi de oppleves som utenkelige eller upassende (Rosenlund og Prieur 2006). Dette ligger i menneskenes habitus som Bourdieu ville sagt, mens Giddens heller ville brukt begrepet ”det refleksive individet”. Til enhver sosial praksis finnes det altså et stort utvalg av aktiviteter, merker, ting, steder eller annet som er puslespillbrikker i det å danne seg en livsstil. Giddens sier at livsstilen skal uttrykke din identitet, mens Bourdieu mener livsstilen først og fremst skal uttrykke din sosiale posisjon. Gjennom alt man foretar seg, hvordan man kler seg, ter seg, hvilke verdier og holdninger man fronter sier man noe om hvem man er eller hvem man ønsker å være (Rosenlund og Prieur 2006). Dersom vi skal se gjennom ”Bourdieu-brillene” en liten stund ser vi, som før nevnt, at foreldrene i undersøkelsen i stor grad sorterer under det vi kan kalle middelklassen. I flere undersøkelser (Levekårsundersøkelsen, Tidsbrukundersøkelsen, DNTs medlemsundersøkelse etc.) kan vi se at middelklassen i større grad enn resten av befolkningen deltar i friluftslivet – muligens for å synliggjøre en klassespesifikk identitet. Kanskje kan en barnehageplass i en natur- og friluftsbarnehage til egne barn også være en måte å signalisere til verden at man tilhører middelklassen, eller i alle fall ønsker å gjøre det? At man ønsker å distansere seg fra ”den gemene hop” ved å velge noe spesielt for barna sine. Fordi antallet natur- og friluftsbarnehager stadig øker er det jo ikke så spesielt lenger, vil noen kanskje hevde. Likevel ser det ut til at det er overvekt av ressurssterke foreldre som velger natur- og friluftsbarnehage. Derfor skiller jo denne typen barnehage seg ut. Et flertall av foreldrene som velger denne barnehagen kan defineres som middelklasseforeldre.

Hvis det faktisk er at middelklasseforeldre er overrepresentert i natur- og friluftsbarnehager er allment kjent blant småbarnsforeldre, kan man stille spørsmål ved om denne typen barnehage har fått status som ”middelklasse-symbol”. Er det så i tilfelle et symbol for den akademiske middelklassen? Krange og Skogens (2007) funn om arbeiderklassens forhold til den akademiske middelklassen kan eventuelt forklare resultatene. Dersom man antar at natur- og friluftsbarnehage er et symbol for den akademiske middelklassen, vil det med Krange og Skogens (2007) perspektiv være naturlig å tro at arbeiderklassen ikke ønsker å ha barna sine i en slik type barnehage for å markere at de ikke lar seg styre av den akademiske middelklassen. Denne undersøkelsen kan tyde på dette, men den kan ikke gi noe klart svar. Et svar på dette trenger grundigere undersøkelser og muligens intervjuer av foreldre i både natur- og friluftsbarnehager og foreldre i tradisjonelle barnehager. Det vi derimot kan si noe om er at vi kan ane en tendens til at valg av natur- og friluftsbarnehage følger sosiale strukturer.

Videreføring av identitet

Av undersøkelsen ser vi at foreldrene til barn i natur- og friluftsbarnehager i Buskerud er generelt interessert i friluftsliv. Kanskje velger de nettopp denne type barnehage for å videreføre noe av sin identitet til barna? Det er hevet over tvil at foreldres verdier og holdninger påvirker barna deres, noe ordtaket ”Eplet faller ikke langt fra stammen” bekrefter. Så og si alle foreldrene i undersøkelsen oppga at de ønsker å lære ungene sine friluftsliv selv og som nevnt deltar flere foreldre på ulike friluftslivsaktiviteter enn Norges befolkning generelt. De fleste svarer også at de har gode erfaringer med friluftsliv fra egen barndom. I tillegg tror mange av foreldrene (hele 83 %) at barna blir påvirket til å drive med friluftslivsaktiviteter seinere i livet ved å gå i natur- og friluftsbarnehage. Dette kan passe inn i både Bourdieu sine teorier om at valg følger sosiale strukturer, men også gjennom Giddens teorier om at valg er å synliggjøre sin identitet. Bourdieu skriver om sosial reproduksjon som et resultat av at vi blir født med en spesifikk habitus. Allerede fra vi ”får tildelt foreldre” og ”sted å vokse opp” er det lagt en ramme for hvordan vi velger resten av livet. Nettopp derfor er det ikke uvanlig at ”eple ikke faller langt fra stammen”. Giddens er mer av den oppfatning at vi er frie til å velge om vi ønsker å videreføre foreldrenes livsstil, eller vi ønsker å skape vår egen. At noen velger å ”ikke falle langt fra stammen” er da mer et resultat av at vi har valgt å ”falle der”, ifølge Giddens.

Globalisering og nasjonal kultur

Verden blir stadig mindre. Fly har gjort tidligere enorme distanser overkommelige. Media flytter hele verden hjem til deg. Nyheter fra fjerne strøk kommer like fort til oss som lokalnyhetene. Kanskje bidrar dette til at vi får et behov for å vise nasjonal tilhørighet? Norge forbindes ofte med natur og friluftsliv – men på grunn av blant annet økt innvandring og økende påvirkning utenfra blir ikke lenger alle nordmenn født med ski på beina. Kanskje er det nettopp derfor foreldre velger å sende barna sine i en friluftsbarnehage? Fordi de ønsker at barna deres skal få opplæring i det særnorske som friluftsliv er. At de ønsker at barna deres skal ha en nasjonal tilhørighet i et stadig mer globalisert samfunn? Å velge en natur- og friluftsbarnehage framfor en ”vanlig” barnehage kan også være en måte å distansere seg fra andre på innenfor det norske samfunn. En kan gjøre seg og sine barn litt eksklusive i form av at barna går i en annerledes barnehage enn barn flest. Friluftsliv som tradisjon kan man ikke lenger støtte seg til hvis vi skal tenke i Giddens baner, men man kan velge det aktivt som en del av sin refleksive identitet. Vi kan si at senmodernitetens innvirkning på verdenssamfunnet har gjort at kulturer blandes raskere enn før. Dette kan føre til at noen mennesker ønsker å framheve sin nasjons særegenheter for å bremse globaliseringen. For eksempel kan man synliggjøre at nordmenn og friluftsliv skal være tilhørende begreper slik de var moderniteten med symboler som Fridtjof Nansen og Roald Amundsen.

Miljøfokus

Miljø og klima er en viktig del av vår tid. Kanskje også på grunn av økt globalisering. Vi reiser mer og får dermed også se mer av verden. Menneskene blir etter hvert nødt til å se på hele kloden som viktig for vår eksistens, og ikke bare lokalsamfunnet der vi bor. Det er for meg naturlig å tro at miljøfokus kan inspirere en del foreldre til å velge natur- og friluftsbarnehager. Dette støttes av at hele 46 % av foreldrene oppga at de trodde barna deres ble påvirket til å bli mer miljøbevisste ved å gå i natur- og friluftsbarnehage. En natur- og friluftsbarnehage gir ikke nødvendigvis barna en rekke naturvitenskapelig fagtermer, begreper og kunnskap, men verdigrunnlaget i en slik barnehage vil antakelig være noe annerledes enn i en tradisjonell barnehage.

Verdier og holdninger er viktig når det gjelder naturen skal man tro ”Kjerringrokktrappa” (MD 2001). Denne trappa er en figur som viser hvordan holdninger og verdier skapes – trinn for trinn - gjennom det å være mye ute, bli glad i naturen, oppdage mangfold, oppdage sammenheng, og å påvirke og medvirke i naturen. Til slutt vil holdningene ifølge

”Kjerringrokktrappa” bli såpass sterke at barnet ønsker å ta ansvar for sin egen og naturens framtid gjennom å ha et miljøbevisst forhold til den. At alle foreldre som sender barna sine i natur- og friluftsbarnehager kjenner til denne trappa er nok lite trolig, men tankegangen om å utvikle holdninger kan være kjent for flere selv om de ikke nødvendigvis setter ord på det. Uansett om man setter opp holdningsutvikling som en trapp eller om man bare har det i tankene i forhold til miljøet kan svarene på hvordan påvirkning foreldrene mener barna får i en natur- og friluftsbarnehage antyde at de har gjort et bevisst valg ut ifra de verdier barnet får med seg gjennom denne typen barnehage.

I forhold til teoriene kan dette plasseres inn under Giddens teori om identitetsvalg. Å være miljøbevisst er et relativt nytt begrep som vi kan koble til senmoderniteten. Verden har gjennom sin institusjonelle refleksivitet revurdert natursynet til å bli et ”miljøsyn” slik jeg ser det. Naturen er ikke lenger noe som ”bare er der”, men noe vi aktivt må jobbe for å ta vare på. Når miljøfokuset kommer fram i vår tid blir det derfor opp til menneskene å enten velge å fronte eller gå i mot den nye oppfattelse av naturen. Man må, som før nevnt, velge hvem man ønsker å framstå som, ifølge Giddens. Foreldrene i denne oppgaven ser ut til å ha tro på at natur- og friluftsbarnehagen påvirker ungene deres til å bli mer miljøbevisste, noe vi må anta at de ønsker for barna sine siden de har valgt denne typen barnehage.

Natur- og friluftsbarnehage som en del av barnas utdanning

Utdanning er viktig i dagens samfunn. Din utdanning kan gi deg muligheter og begrensninger på arbeidsmarkedet og er med på å bestemme din sosiale posisjon i samfunnet. Rosenlund og Prieur (2006) skriver at Bourdieu sitt felt for utdanning kan ses på som et marked der de ulike utdanningene har ulike verdier. Verdiene ser ut til å skifte over tid, men kun de med en viss kulturell kapital har mulighet til å være i forkant av disse verdiendringsprosessene. Dersom man ikke har den kulturelle kapitalens forutsetninger for å se dette i forkant kan man risikere å ”investere feil” i sin egen eller sine barns utdannelse ved at utdannelsen man velger er i ferd med å synke i verdi.

Kan vi med dette se valg av natur- og friluftsbarnehage som et valg av utdanning? Stefansen og Farstad (2008) sier noe om at foreldre i middelklassen ser det som nødvendig at barna kommer i barnehage tidlig fordi de ikke selv strekker til som veiledere for egne barn. I denne masteroppgaven har jeg funnet at ”mine foreldre” velger natur- og friluftsbarnehage som et

supplement til den oppdragelsen de allerede bedriver, ikke fordi de vil gi barna noe de selv ikke kan gi dem.

I 2005 kom den nyeste utgaven av "Lov om barnehager" (KD 2005). Barnehagelovens formålsparagraf sier i første ledd:

§1 Formål

Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem.

(KD 2005, §1, første ledd).

Om man ikke direkte kan kalle barnehagen en tidlig form for utdanning, så er det i alle fall en institusjon som skal fremme utvikling. Barnehagens profil vil derfor påvirke barnas utviklingsmuligheter i den retningen de profilerer seg mot. I tillegg til barnehageloven har barnehagene nå også en rammeplan (KD 2006) som sier noe om hva barna faktisk skal gjennom av temaer i løpet av barnehagetida⁶³. Hvordan den enkelte barnehage velger å vektlegge de ulike temaene kommer igjen an på hva barnehagens profil er. Barnehagen er ikke lenger en oppbevaringsplass for barn slik navnet kanskje kan tilsi. Barnehagene ligner mer og mer på en før-skole-plass der man skal legge til rette for utvikling. Jeg mener da at barnehage kan være en form for tidlig utdanning. Kanskje ikke utdanning i tradisjonell betydning, men utdanning for å fremme enkelte smakspreferanser, som igjen kan virke inn på reproduksjon av sosial klasse. Som før nevnt er friluftsliv en arena der nye aktiviteter først får gjennomslag i middelklassen, for etter hvert å erobres av de lavere klassene. Ettersom friluftsliv generelt bedrives mye av middelklassebefolkningen, er det naturlig at denne samfunnsklassen ønsker å videreføre sine idealer og verdier. "Mine" foreldres foreldre tok med seg sine barn på turer i skog og mark, mens dagens foreldre i tillegg sender ungene sine i natur- og friluftsbarnehage for å sikre seg at de lærer seg friluftsliv. Vi kan med dette si at utdanning er en arena for sosial reproduksjon og at det i vår tid også er naturlig å trekke inn barnehagen som en arena for dette.

Ekspertkompetanse

Som før skrevet mente Stefansen og Farstad (2008) at foreldrene som velger et "ordnet løp" som omsorgsmodell velger å sende barna sine i barnehage fordi de føler at de selv ikke er kompetente nok til å gi barna den oppfølgingen de mener barna trenger. De var på utkikk etter mer ekspertkompetanse. I tillegg mente Stefansen og Farstad (Ibid) at foreldre som valgte "et

⁶³ Se også kap. 2.2

ordnet løp” også ønsket at omsorgen for barna skulle virke minst mulig hemmende på foreldrenes karrierer. De ønsket altså både ekspertkompetanse og et omsorgstilbud utenfor familien. Når vi da i tillegg ser at foreldrene i undersøkelsen i stor grad er friluftsfolk er det naturlig å tro at de ønsker at barnehagen også skal inneha en ekspertkompetanse på friluftslivsfeltet slik at barnas ”ordnede løp” blir en helhetlig omsorgsmodell med tanke på verdigrunnlag.

Som jeg skrev i teorikapittelet er ekspertsystemer et av to punkter Giddens bruker for å begrunne at moderniteten karakteriseres av blant annet utleiring. I dagens samfunn er vi konstant omgitt av ulike ekspertsystemer. Vi stoler på bileksperter når vi kjører til jobben i en bil og vi stoler på mateksperter når vi tillater oss å spise mat vi ikke selv har produsert. Alle må vi stole på eksperter hver dag. Media underbygger dette med overskrifter som ”Vi forteller deg hva slags kjøtt som er trygt” eller ”Lege advarer: Dette øker kreftfaren”. Det er derfor ikke så merkelig at Stefansen og Farstad (2008) har gjort funn som tilsier at foreldre – hovedsakelig i middelklassen – føler at de ikke kan følge opp barna sine tilstrekkelig etter fylte ett år. På bakgrunn av det Stefansen og Farstad (Ibid) har kommet fram til kan man anta at valg av natur- og friluftsbarnehage også kan ses på som en form for ”valgt ekspertinnflytelse” på barna. Kanskje foreldrene velger denne typen barnehage for å få hjelp av eksperter til å legge til rette for ”riktig” utvikling? Dersom friluftsliv ses på som en populær aktivitet og et viktig symbol på en attråverdig identitet kan vi anta at det stemmer. Vi kan si, på en annen måte, at (sen)modernitetens innvirkning på folk via ekspertsystemer gjør at de velger natur- og friluftsbarnehage som en måte å ”sikre” at barna får ”den riktige” kompetansen i forhold til den livsstilen foreldrene selv ønsker å fronte.

De siste to punktene er som nevnt i innledningen til dette kapittelet andre generelle betraktninger i forhold til valg av natur- og friluftsbarnehage i dagens samfunn. Disse to punktene kan kun knyttes løst til teoriene.

Likestilling og menn i natur- og friluftsbarnehage

Et annet moment ved vår tid, som Giddens kaller senmoderniteten, er det økende fokuset på likestilling. Likestillingsombudet er stadig i media, og det fokuseres på likelønn i reklamer etc. Det er et faktum at det i natur- og friluftsbarnehager er større tetthet av menn enn i tradisjonelle barnehager. Hagen (2005) skriver at i natur- og friluftsbarnehager er det ”[...] 19 % menn og 81 % kvinner. Dette er en vesentlig høyere tetthet av menn enn

landsgjennomsnittet for alle barnehager som er 7 %.” (Hagen 2005, s. 23) Jeg tenker meg derfor at foreldrene også kan ha tatt med dette da de reflekterte rundt hvilken barnehage de ønsket til ungene sine. Kanskje ønsket de at barna skulle ha flere mannlige rollemodeller og valgte barnehage deretter? Dette kan jeg kun koble til det reflekterende individ, og ikke til samfunnsstrukturer slik jeg ser det. Giddens måtte i tilfelle ha forklart et slikt funn. Spørreskjemaet i denne masteroppgaven tok ikke opp spørsmålet om høyere tetthet av menn hadde innvirkning på valg av barnehage, men dette er et relevant tips til videre forskning.

Finanskrisen og det enkle liv?

Før jul 2008 kom det som har blitt kjent som ”finanskrisen” verden over. Dette påvirker stadig folks private økonomi gjennom at arbeidsplasser legges ned, eller at lønna blir dårligere. Mange opplever at de har mindre ressurser enn før. I motsetning til mange fritidsaktiviteter skal friluftsliv være enkelt. Som jeg skrev i innledningen kan friluftsliv defineres som ”et rikt liv med enkle midler.” Man trenger altså ikke bruke all verdens med penger eller andre ressurser for å drive med friluftsliv. Kanskje kan finanskrisen føre til at friluftsliv får ”vind i seilene” og at folk satser mer på ”det enkle liv”? I så tilfelle vil man kanskje etter hvert se at natur- og friluftsbarnhager muligens kan bli mer populære. En finanskrisen kan få folk til å se på ”det enkle liv” som en billig fritidsaktivitet når det røyner på med økonomien, og en fritidsaktivitet som man ønsker å lære videre til barna sine fordi det representerer det enkle, men samtidig det vel ansette. I denne sammenhengen vil man da kunne tro at friluftsliv og valg av natur- og friluftsbarnehage kanskje får en ny giv som aktivitet for middelklassen. Dersom man velger å se på finanskrisens eventuelle resultater gjennom Giddens vil man kanskje kunne tolke det dit hen at finanskrisen får individene til å revurdere sitt livsstilsprosjekt. I lys av at det er dårligere økonomi vil friluftsliv som fritidsaktivitet ha en fordel framfor for eksempel lange utenlandsreiser når man blir nødt til å velge på bakgrunn av økonomiske forhold. Likevel kan dette bare tas med som en mulig framtidsspådom da finanskrisen ennå ikke har pågått så lenge at man kan forvente endringer i valg av barnehage riktig enda.

Konklusjon

På bakgrunn av den foregående drøftinga vil jeg nå prøve å komme med en konklusjon på andre del av hovedproblemstillingen - Hvorfor har foreldrene i undersøkelsen valgt natur- og friluftsbarnehage? I forhold til de spørsmålene jeg stilte Bourdieu og Giddens kan man spørre: Er det samfunnsstrukturene eller moderniteten som har gjort at de har valgt som de har gjort?

Med Bourdieu-briller kan vi se på valg av natur- og friluftsbarnhage på følgende måte: Middelklassens valg av natur- og friluftsbarnhage kan sees på som en synliggjøring av livsstil, et symbol på det livet de lever, eller ønsker å leve. Når så natur- og friluftsbarnhage ser ut til å ha blitt en av disse symbolene, kan vi, hvis vi tenker i Bourdieu sine retninger, anta at valg av denne typen barnhage er et uttrykk for habitus. Foreldrene vil derfor føle det naturlig å videreføre friluftsliv til sine barn, hvorpå de da føler det naturlig å velge en natur- og friluftsbarnhage. De vil i tilfelle dette stemmer se på valget som naturlig fordi de vil videreføre denne typen nasjonal, kulturell kapital og natur- og friluftsbarnhage er en måte å gjennomføre dette på. Bourdieu sine teorier om utdanning som sosial reproduksjon kan også forklare valg av natur- og friluftsbarnhage. Natur- og friluftsbarnhagen kan gi barna en utdanning i verdier, grunnholdninger og smakspreferanser som er typiske for middelklassen. Derigjennom vil natur- og friluftsbarnhagen ”utdanne” barn av middelklassen til å opprettholde familiens sosiale posisjon. Vi kan da se at sosial reproduksjon kan realiseres gjennom natur- og friluftsbarnhagen.

Bruker vi derimot Giddens-briller ser vi at friluftslivsfolk velger natur- og friluftsbarnhager til egne barn fordi de ønsker å synliggjøre et spesielt livstilsprosjekt. De som velger natur- og friluftsbarnhage velger dette for å framheve sin egne og barnas nasjonale identitet i et stadig mer globalisert samfunn. Kanskje valg av natur- og friluftsbarnhage *er* et forsøk på å velge noe annerledes enn resten av befolkningen slik jeg antok med Bourdieu sine briller? Men, med den forandringen at man med Giddens teorier må legge teorien om klasser til side og tenke at denne gruppen ønsker å distansere seg fra ”alle andre”. Dette kan man underbygge med at ikke alle foreldrene i undersøkelsen kunne defineres som middelklassen, og at man derfor må se etter andre måter å gruppere dem på. Kanskje kan de ikke deles i klasser, men etter interesser? For eksempel ”friluftsfolk” ser ut til å velge natur- og friluftsbarnhage for å distansere seg fra ”sofasliterne”. Med Bourdieus teorier kan dette forklares med feltspesifikk habitus – friluftslivshabitus. De som har en slik habitus og en sterk posisjon i feltet kan da bruke friluftsliv som en distinksjonsmekanisme. Vi ser med dette eksempelet likheten mellom Giddens og Bourdieu.

Med Giddens kan vi også forklare hvorfor foreldrene velger natur- og friluftsbarnhage på bakgrunn av vår tids fokus på eksperter og miljø. Når omsorgen flyttes ut av familien er det naturlig å velge den omsorgsformen som ligger verdimesig i nærheten av foreldrenes, slik at når foreldrene er friluftsfolk er det naturlig for dem å velge en natur- og friluftsbarnhage. Vår

tids miljøfokus kan også påvirke våre valg ved at man gjennom en større forståelse for verden ønsker å bidra i positiv retning for miljøet. Disse verdiene vil mange naturlig nok føre videre til neste generasjon, noe som igjen gjør natur- og friluftsbarnehagen til et godt alternativ.

I teorikapittelet skrev jeg om Gunnar C. Aakvaag som hadde diskutert Bourdieu og Giddens opp mot hverandre. Det er som jeg ble enig med Aakvaag og meg selv om i teorikapittelet – en syntese av de to vil nok gi det beste bilde av resultatene. Det er tydelig at valget av natur- og friluftsbarnehage følger sosiale strukturer. I større grad enn ellers i samfunnet finner vi blant foreldrene individer fra mellomlaget, også kalt middelklassen. Samtidig ser vi at dette ikke gjelder alle foreldrene. Arbeiderklasseforeldre er også godt representert. Dette kobler jeg til nordmenns generelle oppfatning av natur og friluftsliv som viktig, og at arbeiderne derfor muligens mener natur- og friluftsbarnehage er et bedre alternativ enn tradisjonelle barnehager når de først må benytte seg av et omsorgstilbud utenfor familien.

Vi kan også se at det i stor grad er et bevisst valg foreldrene har tatt i forhold til barnehage. Hvordan kan et reflektert valg med Giddens passe inn i det strukturerte samfunnet til Bourdieu? Jo, man kan som Aakvaag (2008b) anta at foreldrene opplever ulik grad av strukturell frisetting på bakgrunn av hvilket sosialt lag de tilhører. Som Aakvaag (Ibid) velger jeg å se det slik at modernitetens dynamikk og utvikling har gitt de individene med flest ressurser større handlingsrom, mens for de med færrest ressurser virker fortsatt samfunnsstrukturen som begrensende på deres muligheter for valg. Dette viser seg i mine resultater ved spørsmålet om begrunnelser for valg i forhold til yrkeskategori/klasse. Arbeiderne mener at praktiske årsaker er viktige for valg av den aktuelle barnehagen, mens foreldrene fra middelklassen ikke prioriterer disse årsakene like høyt. Jeg har tolket det dit hen at foreldrene fra arbeiderklassen først og fremst ønsker et praktisk omsorgstilbud, de vil ha dekket sine barns behov for omsorg mens de selv er på jobb. Middelklassen ønsker i større grad et ”riktig” omsorgstilbud med tanke på verdigrunnlag. Det ser dermed ut til at middelklassen har større valgfrihet da de begrunner valget i mer overordnede hensyn enn nødvendighet.

Til slutt en oppsummering av drøftingens konklusjon: - Hvorfor har foreldrene i undersøkelsen valgt natur- og friluftsbarnehage? Foreldrene i denne undersøkelsen ser ut til å ha valgt natur- og friluftsbarnehage som en del av et refleksivt prosjekt innenfor rammene av hva deres habitus tillater dem.

8 Avslutning

Denne oppgaven har engasjert meg mye! Jeg har gledet meg til å finne ut av svaret på problemstillingen – noe jeg føler jeg har gjort. Resultatene er ikke sjokkerende, men jeg har fått bekreftet mine antakelser og hypoteser som jeg på forhånd hadde sett for meg.

Metoden jeg valgte – strukturert utspørring – har passet meg ypperlig. Jeg liker å jobbe med tall, systemer og struktur. I ettertid kan jeg se at jeg hadde kommet mer i dybden dersom jeg hadde valgt uformelle intervjuer. Da kunne jeg ha spurt foreldrene videre om ting jeg lurte på utover det de først svarte, kanskje kommet mer til ”bunns” i noen spørsmål. Likevel syns jeg selv at jeg har fått en god oversikt over emnet. Jeg har på en måte lagt et grunnlag for å forske mer på fenomenet. Kanskje noen som leser denne oppgaven kan bli inspirert til å gå mer i dybden og intervju foreldre i natur- og friluftsbarnehage?

Av konkrete ting jeg har kommet på, som jeg burde gjort annerledes er å ta med et spørsmål om de er medlem av 4H, og å ta med om ”mannstettheten” i natur- og friluftsbarnehage var en begrunnelse for valget.

Hadde jeg valgt uformelle intervjuer ville oppgaven sett annerledes ut. Jeg ville hatt færre respondenter, og jeg kunne ikke uttalt meg så generelt om foreldre i natur- og friluftsbarnehager som jeg har gjort i denne oppgaven. I tillegg tror jeg at jeg valgte riktig i forhold til at jeg jobbet ved siden av. Å bearbeide intervjuer krever mer konsentrasjon over tid enn pønsjing av resultater fra spørreundersøkelser. Ved å velge det sistnevnte var det enklere å jobbe med masteroppgaven innimellom jobben – noe som var avgjørende for at jeg skulle få fullført masteroppgaven.

Stort sett har jeg gledet meg til å jobbe med oppgaven. Fordi jeg har hatt ”pauser” fra den, grunnet jobben, har jeg vært desto mer motivert når jeg først jobbet med masteroppgaven. Her tror jeg faktisk kvalitet er vel så bra som kvantitet. Jeg vet med meg selv at de timene jeg har jobbet med masteroppgaven har vært effektive timer, selv om det kanskje er færre timer enn de som skriver masteroppgave på heltid. Jeg har vanskelig for å tro at man kan holde motivasjonen på et toppnivå dersom man kun skriver masteroppgave et helt skoleår.

På grunn av jobben har jeg ikke hatt noen lange perioder der motivasjon og lyst i forhold til oppgaven har vært totalt fraværende. Det har selvfølgelig vært dager som har vært tyngre enn andre, men jevnt over har arbeidet vært lystbetont. Nå når det nærmer seg et år siden jeg startet på oppgaven må jeg likevel si at jeg begynner å se etter lyset i tunnelen. Det har vekslet på å komme nærmere og å flyte lenger unna. De dagene lyset har flyttet seg lenger unna har det vært tungt å jobbe, men når da lyset kommer tydelig nærmere igjen har motivasjonen steget betraktelig. Dagene da lyset nærmer seg har gitt motivasjon til å krumme nakken og stå på også de dagene da lyset nesten har syntes fraværende.

Om oppgaven hadde vært enda bedre om jeg ikke hadde hatt jobben ved siden av er det umulig å finne ut av, jeg tok jo jobben. Det som er sikkert er at en oppgave alltid kan bli bedre og at før eller siden så må man sette en strek – her er den god nok!

Videre forskning

Etter å ha jobbet med feltet et år ser man også hvor det kan være interessant å fortsette å studere. Jeg har sett opptil flere mulige fremtidige studier. I oppgaven har jeg nevnt noen. Det første som kunne være interessant å studere er om mine resultater for foreldre i natur- og friluftsbarnehager vil være like for foreldre i tradisjonelle barnehager. Kanskje er alle foreldre til barn i barnehager opptatt av friluftsliv? Og er andelen middelklasseforeldre like stor i tradisjonelle barnehager? Et annet forslag kan være å gjøre samme studien i et annet fylke for å se om resultatene mine også kan være gjelden i resten av landet.

Tora Korsvold (1998) skriver at ”*Undersøkelser av barns lek over de siste tre generasjonene viser at norske barn leker stadig mer innendørs.*” (s. 209). På bakgrunn av dette kunne det også vært interessant å studere barna som går i natur- og friluftsbarnehage i dag videre i livet – blir de påvirket av å ha gått i en slik barnehage? Har denne typen barnehage noe å si for om de vil drive med friluftsliv seinere i livet? Her må det i tilfelle longitudinalstudier til. En vanlig oppfatning i forhold til sosialisering til friluftsliv er at skoleverket har liten eller ingen innflytelse på barna. Det er gjennom familien, og i ungdomsårene venner, som bidrar til å sosialisere en til friluftsliv (Odden 2008). Det kunne derfor vært meget interessant med forskning på om barnehagen kan ha en innflytelse på folks friluftslivsutøvelse. Vil natur- og friluftsfokus i barnehagen ha bedre effekt enn i skolen? Vil barnehagen ha en ”fordel” når det gjelder sosialisering til friluftsliv fordi barna enda er veldig unge og kanskje mer påvirkelige? Eller er det sånn at barn som har gått i natur- og friluftsbarnehage ikke nødvendigvis

sosialiseres til friluftsliv i barnehagen, men gjennom sine foreldre? Min undersøkelse bekrefter jo at foreldrene i slike barnehager er mer aktive og interessert i friluftsliv enn resten av befolkningen.

Hvis man synes forskjeller i befolkningen er interessant kan man jo også studere foreldre med innvandrerbakgrunn. Bidrar natur- og friluftsbarnhager til økte skiller mellom nordmenn og innvandrere? Eller er natur- og friluftsbarnhager en god arena for integrering i det norske samfunnet?

Et annet moment ved forskjeller er kjønn. Som nevnt i oppgaven er det høyere tetthet av menn i natur- og friluftsbarnhager enn i barnhager generelt. Hvorfor er det slik? Og har dette noen innvirkning på hvilke foreldre som velger en natur- og friluftslivsbarnhage? I hvilken grad er foreldrene opptatt av ”mannstettheten” i barnehagen? Likestillingsforkjemperne ønsker stadig at fars rolle i barneoppdragelsen skal bli likestilt med mors. Hvem av foreldrene har mest påvirkning på familiens valg av barnhage? Hvis far i økende grad påvirker valg av barnhage nå i forhold til før, vil flere familier velge natur- og friluftsbarnhage med bakgrunn i et ønske om å videreføre maskuline verdier som for eksempel friluftsliv?

Forskjeller kunne også studeres i forhold til politisk tilhørighet. Det kunne vært interessant å funnet ut hvordan de ulike politiske partiene stilte seg til natur- og friluftsbarnhager, samtidig som man undersøkte hvilke partier foreldrene søker mot. Er det overvekt av foreldre som tilhører en bestemt politisk retning? Stemmer dette i forhold til hvilke partier som vil jobbe for flere slike barnhager?

En gjest i Næringshagen jeg diskuterte med i lunsjen en dag var opptatt av stjerne-tegn, og han mente at jeg burde sett mer på dette. Han var overbevist om at det helt sikkert var overvekt av foreldre i ett av stjerne-tegnene – hvilket visste han ikke, men han mente det kunne vært interessant å vite.

Et faktum er i alle fall sikkert, feltet natur- og friluftsbarnhager er ikke på langt nær ferdig utforsket! Her trengs det mer kunnskap! Jeg er av den oppfatningen av at jeg tror barn har godt av å være ute og lære om natur og friluftsliv, så for at ikke Tommy og Tigerens oppfatninger om uteliv skal bli allmenngyldig setter jeg min lit til at fremtidige studenter og forskere også blir smittet av engasjementet rundt disse barnhagene!

9 Litteraturliste

- ✿ **Bakke**, Hjørdis og Kari Hoås **Moen (2005)** ”Gjør natur- og friluftsbarnhager barn friskere?” i *Ute hele dagen! Artikkelsamling basert på nasjonal konferanse om natur- og friluftsbarnhager Trondheim, 21.-22. oktober 2004*. DMMHs publikasjonsserie nr. 1/2005. s. 73-78
- ✿ **Balke**, Eva (1995) *Småbarnspedagogikkens historie. Forbilder for vår tids barnehage*. Oslo. Universitetsforlaget AS.
- ✿ **BFD** – Barne- og familieverndepartementet (2005a) *Ot.prp.nr. 72 (2004-2005) Om lov om barnehager (barnehageloven)* Tilgjengelig [28.01.2009]:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/otprp/20042005/Otprp-nr-72-2004-2005-.html?id=399361>
- ✿ **BFD** – Barne- og familieverndepartementet (2005b) *Forskrift om foreldrebetaling i barnehager* Tilgjengelig [23.02.09]:
http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/lover_regler/forskrifter/2005/Forskrift-om-foreldrebetaling-i-barnehager.html?id=92533
- ✿ **Borge**, Anne I.H., Rannveig **Nordhagen** og Kari K. **Lie (2003)** ”Children in the environment: Forrest day-care centers. Modern day care with historical antecedents” i *The History of the Family* vol.8 issue 4. Tilgjengelig [17.03.09]: www.sciencedirect.com (krever innlogging) s. 605-618
- ✿ **Bourdieu**, Pierre (1978) “Sport and social class” i *Social Science Information*. Vol. 17. s. 819-840
- ✿ **Bourdieu**, Pierre (1984) *Distinction : a social critique of the judgement of taste*. Overs. Richard Nice. London. Routledge & Kegan Paul.
- ✿ **Bourdieu**, Pierre (1995) *Distinksjonen - En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Overs. Annick Prieur. Oslo. Pax Forlag A/S.
- ✿ **Breivik**, Gunnar (1979) ”To tradisjoner i Norsk Friluftsliv” I HiT-kompendiet *Friluftsliv, kultur og samfunn I*. Bø. Høgskolen i Telemark.
- ✿ **Danielsen**, Arild (1998) *Kulturell kapital i Norge* i *Sosiologisk tidsskrift* 1/2. Scandinavian University Press. s. 75-106
- ✿ **DNT** – Den norske turistforening (2006) *DNT – Om DNT – Historikk* Tilgjengelig: http://www.turistforeningen.no/index.php?fo_id=127 [2006-04-04]

- **Emilsen, Kari (2005)** ”Bevisste, fornøyde og aktive foreldre i natur- og friluftsbarnhager” i *Ute hele dagen! Artikkelsamling basert på nasjonal konferanse om natur- og friluftsbarnhager Trondheim, 21.-22. oktober 2004*. DMMHs publikasjonsserie nr. 1/2005. s. 31-40
- **Emilsen, Kari og Olav B. Lysklett (2003)** *Spørreundersøkelse hos foreldre med barn i Natur/Friluftsbarnhager i Norge*. Upublisert spørreskjema.
- **Fauske, Halvor (1998a)** ”Anthony Giddens: Refleksiv modernitet. Orden og kaos i det høymoderne samfunn”, E. L. Fürst og Ø. Nilsen (red.): *Modernitet – refleksjoner og idébrytninger*. Oslo, Cappelen Akademiske Forlag as. s. 60-85
- **Fauske, Halvor (1998b)** ”Anthony Giddens: Identitet som selvrefleksjon”, i E. L. Fürst og Ø. Nilsen (red.): *Modernitet – refleksjoner og idébrytninger*. Oslo. Cappelen Akademiske Forlag AS. s. 200-217
- **Flekkøy, Målfrid Grude (1987)** ”Innledning” i i E. R. Tømmerbakke og P. Miljeteig-Olssen (red.) *Fra asyl til barnehage. Barnehager i Norge i 150 år*. Universitetsforlaget AS. 3.opplag 1992.
- **Fredman, Peter, Sven-Erik Karlsson, Ulla Romild og Klas Sandell (2008)** *Vilka er ute i naturen? Delresultat från en nationell enkät om friluftsliv och naturturism i Sverige*. Rapport nr. 1 i forskningsprosjektet ”Friluftsliv i förändring”. Östersund. Tilgjengelig [25.03.09]:
<http://www.friluftsforskning.se/download/18.45b270a411a9ed8e12780003060/Rapport+1+fÅr+webb.pdf>
- **Grude, Tora (1987)** ”Det begynte med barneasylene” i E. R. Tømmerbakke og P. Miljeteig-Olssen (red.) *Fra asyl til barnehage. Barnehager i Norge i 150 år*. Universitetsforlaget AS. 3.opplag 1992.
- **Grønmo, Sigmund (2004)** *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fagbokforlaget, Bergen.
- **Gulbrandsen, Lars og Cathrine Ulstrup Tønnessen (1988)** ”En analyse av fordeling og etterspørsel: Oslo-barnehagene på 1980-tallet” i *Oslobarnehagene 150 år 1838-1988*. Utgitt av Selskabet for Oslo Byes Vel. s. 78-87
- **Gulbrandsen, Lars, Jan-Erik Johansson og Randi Dyblie Nilsen (2002)** *Forskning om barnehager. En kunnskapsstatus*. Oslo. Norges forskningsråd.
- **Gåsdal, O. (1995)**. *Deltakelse i friluftsliv – sosiale mål og fysiske hindringer*. Dr. polit. avhandling. Universitetet i Trondheim.
- **Hagen, Trong Løge (2005)** ”Trauste fjellfolk eller urban knickersadel? – Hva kjennetegner de ansatte i natur- og friluftsbarnhager” i *Ute hele dagen! Artikkelsamling*

basert på nasjonal konferanse om natur- og friluftsbarnhager Trondheim, 21.-22. oktober 2004. DMMHs publikasjonsserie nr. 1/2005. s. 23-29

- **Hansen**, Marianne Nordli og Fredrik **Engelstad** (2005) ”Samfunnsklasser og klasseteori” i I. Frønes og L. Kjølstad (red.): *Det norske samfunn*. 5. utgave, 1.opplag. Oslo. Gyldendal Norsk Forlag AS. s. 154-183
- **Holme**, Idar M. og Bernt K. **Solvang** (1996) *Metodevalg og metodebruk*. 3. utgave, 4. opplag 2004. Tano Aschehoug AS
- **Hovden**, Jan Fredrik (1997) ”Kap. 2 Teoretisk/metodisk rammeverk: Pierre Bourdieu sin feltteori” i *Eit forsøk på å konstruere eit felt for personleg datakommunikasjon ved hjelp av Pierre Bourdieu sin praksisteori*. Hovudfagsoppgave i sosiologi, Sosiologisk Institutt ved Universitetet i Bergen. Tilgjengelig [16.06.2009]:
<http://www.fou.uib.no/fd/1998/h/710001/002.htm>
- **Ingeberg**, Petter (2007) ”Lov- og forvaltningsmessige forutsetninger og betingelser” i T. Moser og M. Röthle (red.) *Ny rammeplan – ny barnehagepedagogikk?* Oslo. Universitetsforlaget. s. 88-101
- **Kaltenborn**, B. P. (1998) “The alternate home – motives of recreation home use.” i *Norsk geografisk Tidsskrift*, 52, s. 121-134.
- **Kaspersen**, Lars Bo (2006) *Antony Giddens –introduktion til en samfundsteoretiker*. København. Hans Reitzels Forlag. 2. reviderede udgave
- **KD** – Kunnskapsdepartementet (2005) *Lov om barnehager* Tilgjengelig [12.03.09]:
<http://www.lovdatab.no/all/hl-20050617-064.html>
- **KD** – Kunnskapsdepartementet (2006) *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Tilgjengelig [12.03.09]:
<http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kd/reg/2006/0001/ddd/pdfv/282023-rammeplanen.pdf>
- **KD** – Kunnskapsdepartementet (2008) ”Fakta om dagens finansieringssystem for barnehager” i *KD-@ktuelt nr 5/08: Barnehagespesial* Tilgjengelig [23.02.09]:
http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/tidsskrift_nyhetsbrev/forsiden-kd-aktuelt2/kd-aktuelt-nr-508-barnehagespesial/fakta-om-dagens-finansieringssystem-for-.html?id=510835
- **Korsvold**, Tora (1998) *For alle barn! Barnehagens fremvekst i velferdsstaten*. Oslo. Abstrakt forlag AS.
- **Krange**, Olve og Ketil **Skogen** (2007) ”Kodebok for den intellektuelle middelklassen” i *Nytt Norsk Tidsskrift* 03/2007. s. 227-240

- ✚ **KUF** - Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (1996) *Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen*. Oslo. Nasjonalt læremiddelsenter.
- ✚ **Lindbekk, Tore** (1996) *Samfunnsteori. Fra Marx til Giddens*. Tapir forlag, Trondheim.
- ✚ **Lysklett, Olav B.** (2005a) "Forord" i *Ute hele dagen! Artikkelsamling basert på nasjonal konferanse om natur- og friluftsbarnhager Trondheim, 21.-22. oktober 2004*. DMMHs publikasjonsserie nr. 1/2005. s. 5-7
- ✚ **Lysklett, Olav B.** (2005b) "Uteleik året rundt i kjente omgivelser" i *Ute hele dagen! Artikkelsamling basert på nasjonal konferanse om natur- og friluftsbarnhager Trondheim, 21.-22. oktober 2004*. DMMHs publikasjonsserie nr. 1/2005. s. 15-22
- ✚ **Lysklett, Olav B. og Kari Emilsen** (2004) "Beviste, fornøyde og aktive foreldre" i *Barnehagefolk* nr 1/2004, s. 88-92
- ✚ **Maanum, Lars** (2005) "Et historisk perspektiv på natur- og friluftsbarnhager. Fra 2 timers lufting til 8 timer i og rundt en lavvo." i *Ute hele dagen! Artikkelsamling basert på nasjonal konferanse om natur- og friluftsbarnhager Trondheim, 21.-22. oktober 2004*. DMMHs publikasjonsserie nr. 1/2005. s. 9-13
- ✚ **MD** – Miljøverndepartementet (2001) *St. mld. nr. 39 (2000-2001) Friluftsliv - Ein veg til høgare livskvalitet*. Det kongelige miljøverndepartement. Oslo.
- ✚ **MD** – Miljøverndepartementet (1987) *Stortingsmelding nr. 40 (1986-87). Om friluftsliv*. Det kongelige miljøverndepartement. Oslo.
- ✚ **Mordal, Tove L.** (1989) *Som man spør, får man svar*. TANO AS.
- ✚ **Mordal, Tove L.** (1997) *Barnehager – Tilbud og brukere*. SIFO – Statens institutt for forbruksforskning. Lysaker.
- ✚ **Mordal, Tove L. og Kristin Sander** (1992) "Offentlige og private barnehager i foreldreperspektiv" Arbeidsrapport nr. 1-1992, SIFO. Lysaker
- ✚ **Odden, Alf** (1999) "Grunnriss over friluftslivets historie i Norge. Notat fra forelesning i Natur- og friluftslivslære 1.studieår og Friluftsliv, kultur og samfunn 2. studieår, Høgskole i Telemark 21.1.1999" i kompendiet *Friluftsliv, kultur og samfunn I*. Bø. Høgskolen i Telemark. s. 12-15
- ✚ **Odden, Alf** (2002) *Spørreundersøkelsen Ungdom og friluftsliv* Upublisert tabellrapport.
- ✚ **Odden, Alf** (2006a) *Teoretiske perspektiver på endringene i norsk friluftsliv – det tradisjonelle friluftslivets framvekst (og fall?)*. Forelesning i Friluftsliv, kultur og samfunn II 20.03.2006

- **Odden, Alf (2006b)** "Norsk friluftsliv ved årtusenskiftet – Status for Nordmenns involvering i friluftsliv i 2001 og 2004." I HiT-kompendiet *Friluftsliv, kultur og samfunn II*. Bø. Høgskolen i Telemark.
- **Odden, Alf (2008)** *Hva skjer med norsk friluftsliv? En studie av utviklingstrekk i norsk friluftsliv*. NTNU (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet). Avhandling for graden philosophiae doctor. Fakultetet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse. Geografisk institutt.
- **Odden, Alf og Aas, Ø. (2002)** "Motiver for friluftslivsutøvelse. Teori, metoder og resultater fra norske undersøkelser i perioden 1974-2001." *Rapport fra konferansen Forsking i friluft*, Øyer 19-20 November 2002. Oslo. Friluftslivets fellesorganisasjon.
- **Richardson, Heidi (1994)** *Kraftanstrengelse og ensomhet: en analyse av det norske friluftslivets kulturelle konstruksjoner*. Hovedoppgave i etnologi, Universitetet i Bergen.
- **Rogg, Elisabeth (1998)** "Pierre Bourdieu: en tidlig brobygger" i E. L. Fürst og Ø. Nilsen (red.): *Modernitet – refleksjoner og idébrytninger*. Oslo. Cappelen Akademiske Forlag as. s. 35-59
- **Rosenlund, Lennart (1998)** "Sosiale strukturer og deres metamorfoser" i *Sosiologisk tidsskrift* nr. 1-2. Årgang 6. Scandinavian University Press. s. 45-74
- **Rosenlund, Lennart og Annick Prieur (2006)** "Det sociale rum, livsstilenes rum – og La Distinction" i A. Prieur og C. Sestoft (red.) *Pierre Bourdieu – En introduktion*. København. Hans Reitzels Forlag. 1.utgave, 1. opplag. s. 115-156
- **SHD - Sosial- og Helsedepartementet (1999)** *Barn i bevegelse 1996-1998 – et informasjonsprosjekt med fokus på barns bevegelsesutvikling og behov for allsidig fysisk aktivitet*. Sosial- og Helsedepartementet. Oslo.
- **Skogen, Ketil (1999)** *Cultures and Natures. Cultural Patterns, Environmental Orientations and Outdoor Recreation Practices among Norwegian Youth*. NOVA Rapport 16/99. Oslo.
- **SSB – Statistisk sentralbyrå (2001)** *Om emnet generelt* Tilgjengelig [05.03.09]: <http://www.ssb.no/emner/00/02/>
- **SSB - Statistisk sentralbyrå ved Odd Frank Vaage (2004)** *Trening, mosjon og friluftsliv. Resultater fra Levekårsundersøkelsen 2001 og Tidsbruksundersøkelsen 2000*. Rapporter 2004/13. Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.
- **SSB – Statistisk sentralbyrå (2006)** *Færre aktive i organisasjonslivet* Tilgjengelig [17.03.09]: <http://www.ssb.no/emner/07/02/10/orgakt/> under "Tidligere publisert"

- **SSB** – Statistisk sentralbyrå (2007) *Personer 16 år og over med høyere utdanning, etter kjønn, fagfelt og andel kvinner*. 2007. Tilgjengelig [06.07.09]: <http://www.ssb.no/emner/04/01/utniv/fig-2008-08-21-01.gif>
- **SSB** – Statistisk sentralbyrå (2008a) *Tabell 1 Befolkning* Tilgjengelig [11.02.09]: <http://www.ssb.no/sosind/tab-2008-12-08-01.html>
- **SSB** – Statistisk sentralbyrå (2008b) *Barn 0-17 år, etter antall foreldre i familien, foreldrenes samlivsform og barnets alder*. 2001, 2005, 2006, 2007 og 2008. Prosent Tilgjengelig [24.02.09]: <http://www.ssb.no/barn/tab-2008-04-29-01.html>
- **SSB** – Statistisk sentralbyrå (2008c) *Tabell 6inntekt, lønn og forbruk* Tilgjengelig [11.02.09]: <http://www.ssb.no/sosind/tab-2008-12-08-06.html>
- **SSB** – Statistisk sentralbyrå (2008d) *Tabell 249 Andel personer 16 år og over med medlemskap i ulike foreninger*. 2007. Prosent. Tilgjengelig [11.02.09]: <http://www.ssb.no/aarbok/tab/tab-249.html>
- **SSB** – Statistisk sentralbyrå (2009a) *Levekår*. Tilgjengelig [17.03.09]: <http://www.ssb.no/emner/00/02/>
- **SSB** – Statistisk sentralbyrå (2009b) *Statistikkbanken - Personer som i løpet av de siste 12 mnd har deltatt på ulike friluftslivsaktiviteter, etter kjønn og alder (prosent)* Tilgjengelig [25.02.09]: http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?PXSid=0&nvl=true&PLanguage=0&tilside=selecttable/hovedtabellHjem.asp&KortnavnWeb=fritid
- **SSB** – Statistisk sentralbyrå (2009c) *Statistikkbanken – Tabell 06217: Personer 16 år og over, etter kjønn, alder og befolkningens utdanningsnivå*. Tilgjengelig [14.05.09]: http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?Productid=04.01&PXSid=0&nvl=true&PLanguage=0&tilside=selecttable/MenuSelP.asp&SubjectCode=04
- **SSB** – Statistisk sentralbyrå (2009d) *Statistikkbanken – Tabell 05854: Inntekt og formue frå sjølvmeldinga for busette personar 17 år og eldre, etter alder*. Tilgjengelig [22.05.09]: http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?PXSid=0&nvl=true&PLanguage=0&tilside=selectvarval/define.asp&Tabellid=06593
- **SSB** – Statistisk sentralbyrå (2009e) *Statistikkbanken – Gjennomsnittleg utlikna skatt i prosent av bruttoinntekt for ulike inntektsgrupper, etter kvartiler, tid og statistikkvariabel* Tilgjengelig [25.02.09]: http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?PXSid=0&nvl=true&PLanguage=0&tilside=selectvarval/define.asp&Tabellid=06593

- **Stefansen, Kari og Gunhild R. Farstad (2008)** ”Småbarnsforeldres omsorgsprosjekter. Betydningen av klasse.” i *Tidsskrift for samfunnsforskning* nr. 3, årgang 49. Tilgjengelig [17.03.09]: http://www.samfunnsforskning.no/files/Tfs_2008_3.pdf s. 343-374
- **Tordsson, Bjørn (2002)** ”Friluftsliv og de store sosiale prosjektene. Innlegg på FRIFO-seminar på Øyer i 2002.” I HiT-kompendiet *Friluftsliv, kultur og samfunn II – 2006*. Bø. Høgskolen i Telemark.
- **UDIR – Utdanningsdirektoratet (2009)** *Læreplan i kroppsøving* Tilgjengelig [06.07.09]: <http://www.udir.no/grep/Lareplan/?laereplanid=131158&visning=2>
- **Vaagbø, O. (1993)** *Den norske turkulturen*. Oslo: Friluftslivets fellesorganisasjon.
- **Vaage, Odd Frank (2004)** *Trening, mosjon og friluftsliv: Resultater fra Levekårsundersøkelsen 2001 og Tidsbruksundersøkelsen 2000*. Rapport 13. Oslo. Statistisk Sentralbyrå.
- **Veblen, T. (1899)**. *The theory of the leisure class*. New York. A. M. Kelley.
- **Vorkinn, M., J. Vittersø og Hanne Riese (2000)** *Norsk friluftsliv – på randen av modernisering?* ØF-rapport nr. 02/2000 (Østlandsforskning)
- **Wilken, Lianne (2006)** *Pierre Bourdieu*. 1. utgave. Roskilde Universitetsforlag. Frediksberg.
- **Østen, Ellinor (1988)** ”Barnehagene i Oslo 150 år: Spennende fremtidsutsikter” i *Oslobarnehagene 150 år 1838-1988*. Utgitt av Selskabet for Oslo Byes Vel. s. 7-11
- **Østerberg, Dag (1999)**. *Det moderne. Et essay om Vestens kultur 1740-2000*. Oslo. Gyldendal Norsk Forlag.
- **Aakvaag, Gunnar C. (2008a)** *Moderne sosiologisk teori*. Oslo. Abstrakt forlag.
- **Aakvaag, Gunnar C. (2008b)** ”Klasseanalyse på hell?” i *Sosiologi i dag* nr. 3/2008. s. 72-103

10 Vedlegg

10.1 Spørreundersøkelsen

Natur- og friluftsbarnehager – foreldrene, hvem er de?

Bakgrunnsopplysninger

- Kjønn og fødselsår
 - Kvinne født i 19_____
 - Mann født i 19_____
- Bosted
Jeg bor i...
 - ... en mellomstor by (20.000-100.000 innbyggere)
 - ... et større tettsted (2.000-20.000 innbyggere)
 - ... et mindre tettsted (<200-2.000 innbyggere)
 - ... spredtbygd strøk eller ei mindre grend
- Sivil status
 - Samboer/ektefelle
 - Eneforsørger
- Antall barn på natur-, ute- eller friluftsavdeling i denne barnehagen:
 - Jeg/vi har _____ barn på natur-, ute- eller friluftsavdeling i denne barnehagen.

Din skolegang

- Hvor lang skolegang har du fullført?
(sett ring rundt det antall år du har gått på skole, sett kryss for folkehøgskole dersom du har fullført dette)

Grunnskole	Videregående skole	Høgskole/universitet	Folkehøgskole
1 2 3 4 5 6 7 8 9 (10)	10 11 12 (13)	13 14 15 16 17 18 19 +	☐
 - Dersom du har studert/studerer på høgskole/universitet, hvilke fag dreier det seg om?
(Her gjelder ikke folkehøgskole som høgskole)
-

Samboers/ektefelles skolegang (Dersom du ikke har samboer/ektefelle går du til spørsmål 9)

- Dersom du har en samboer/ektefelle: Hvor lang skolegang har hun/han fullført?
(sett ring rundt det antall år samboer/ektefelle har gått på skole, sett kryss for folkehøgskole dersom hun/han har fullført dette)

Grunnskole	Videregående skole	Høgskole/universitet	Folkehøgskole
1 2 3 4 5 6 7 8 9 (10)	10 11 12 (13)	13 14 15 16 17 18 19 +	☐
 - Dersom du har en samboer/ektefelle som har studert/studerer på høgskole/universitet, hvilke fag dreier det seg om? (Her gjelder ikke folkehøgskole som høgskole)
-

Skole og arbeid

- Hva er din hovedbeskjeftigelse for tiden?
 - I arbeid
 - Går på skole eller studerer
 - Militærtjeneste/siviltjeneste
 - Hjemmeværende
 - Arbeidsledig/trygdet
 - Annet _____
 - Dersom du er i arbeid, hvilket yrke har du?
(Skriv også ned det yrket du eventuelt hadde før du ble hjemmeværende, arbeidsledig eller trygdet)
-

Inntekt

11. Her kommer spørsmål om din og husholdningens bruttoinntekt (før skatt).

- a. Omtrent hvor stor bruttoinntekt hadde du det siste året?

Min bruttoinntekt det siste året var ca. _____kr.

- b. Omtrent hvor stor bruttoinntekt hadde din husholdning siste året?

Husholdningens bruttoinntekt det siste året var ca. _____kr.

- c. Omtrent hvor mange bøker fantes det i det hjemmet du vokste opp?

Ca. _____bøker

Interesser

12. Kryss av for de 3 viktigste fritidsinteressene dine (*Sett inntil 3 kryss*).

a. Musikk /dans	☐	k. Håndarbeid	☐
b. Mosjon/trim	☐	l. Idrettsaktiviteter	☐
c. Shopping	☐	m. Gå på café	☐
d. Se på tv	☐	n. Organisasjonsarbeid, hvilken organisasjon_____	
e. Familie og venner	☐		
f. Friluftsliv	☐	o. Annet	_____
g. Kunst/kultur	☐		_____
h. Data og spill	☐		_____
i. Utenlandsreiser	☐		
j. Lesing	☐		

Friluftsliv

13. Har du i løpet av de siste 12 måneder...

a. ... vært på tur til fots i skogen eller på fjellet?	Ja ☐	Nei ☐
b. ... vært på tur på ski i skogen eller på fjellet?	Ja ☐	Nei ☐
c. ... vært på overnattingstur til fots eller på ski?	Ja ☐	Nei ☐
d. ... vært på bærtur eller sopptur?	Ja ☐	Nei ☐
e. ... deltatt på jakt?	Ja ☐	Nei ☐
f. ... vært på fisketur?	Ja ☐	Nei ☐
g. ... vært på tur med kano/kajakk/seilbrett/robåt?	Ja ☐	Nei ☐
h. ... vært på tur med seilbåt/motorbåt?	Ja ☐	Nei ☐
i. ... vært på tur med sykkel i naturomgivelser?	Ja ☐	Nei ☐
j. ... vært på tur med hest?	Ja ☐	Nei ☐
k. ... gått på skøyter på islagt vann eller vassdrag?	Ja ☐	Nei ☐
l. ... kjørt ski/snowboard i alpinanlegg?	Ja ☐	Nei ☐
m. ... kjørt ski/snowboard offpiste i fjellet (ikke ved alpinanlegg)?	Ja ☐	Nei ☐
n. ... deltatt på brevandring eller klatring i fjell eller is?	Ja ☐	Nei ☐
o. ... drevet med rafting eller elvepadling i kano eller kajakk?	Ja ☐	Nei ☐
p. ... vært på sykkeltur på sti eller ute i terrenget?	Ja ☐	Nei ☐
q. ... kjørt med hundespann?	Ja ☐	Nei ☐
r. ... kjørt snøscooter i fritiden?	Ja ☐	Nei ☐
s. ... drevet med skiseiling?	Ja ☐	Nei ☐
t. ... badet i saltvann eller ferskvann?	Ja ☐	Nei ☐
u. ... solt deg?	Ja ☐	Nei ☐
v. ... vært på kortere spaserturer i nærheten av hjemmet?	Ja ☐	Nei ☐
w. ... drevet med andre friluftslivsaktiviteter _____		

14. Hva slags forhold hadde du til friluftsliv i oppveksten? (sett et kryss)

Med friluftsliv siktes det her til aktivitetene i spørsmål 13, eller liknende aktiviteter.

- a. Jeg drev ikke med friluftsliv i oppveksten og hadde derfor ikke noe forhold til det
- b. Jeg drev ikke med friluftsliv i oppveksten, men hadde lyst til å gjøre det
- c. Jeg drev med friluftsliv i oppveksten, men det ga meg dårlige erfaringer med denne type fritidsaktivitet
- d. Jeg drev med friluftsliv i oppveksten og det ga meg gode erfaringer med denne typen fritidsaktivitet

15. Er friluftsliv en viktig eller ikke viktig fritidsaktivitet for deg?

- a. Friluftsliv er den viktigste fritidsaktiviteten for meg
- b. Friluftsliv er viktig, men ikke den viktigste fritidsaktiviteten for meg
- c. Friluftsliv er ikke viktig i forhold til andre fritidsaktiviteter

16. Er friluftsliv en aktivitet du ønsker eller ikke ønsker å lære barna dine selv?

- a. Friluftsliv er en aktivitet jeg ønsker å lære mine barn selv
- b. Friluftsliv er en aktivitet jeg ikke ønsker å lære mine barn selv

17. Hvor mye tid bruker du/dere i gjennomsnitt sammen med barna dine/deres ute i gjennomsnitt i uka?

Høst		Vinter		Vår		Sommer	
0-4 timer	☐	0-4 timer	☐	0-4 timer	☐	0-4 timer	☐
5-9 timer	☐	5-9 timer	☐	5-9 timer	☐	5-9 timer	☐
10-15 timer	☐	10-15 timer	☐	10-15 timer	☐	10-15 timer	☐
Over 15 timer	☐	Over 15 timer	☐	Over 15 timer	☐	Over 15 timer	☐

Valg av barnehage

18. Hvor viktig var disse forholdene for at du valgte denne barnehagen til dine/deres barn? (sett et kryss for hver linje på en skala hvor 1 = ikke viktig, 2 = lite viktig, 3 = noe viktig, 4 = viktig og 5 = svært viktig)

	viktig		Ikke viktig		Svært viktig	
a. Det var det eneste tilbudet om barnehageplass.	1	☐	☐	☐	☐	5
b. Jeg/vi synes det er viktig at barn er mye ute.	1	☐	☐	☐	☐	5
c. Jeg/vi ønsker å gi barna positive holdninger til naturen.	1	☐	☐	☐	☐	5
d. Det var det rimeligste tilbudet om barnehageplass.	1	☐	☐	☐	☐	5
e. Familien har ikke så mye tid til å være ute i fritiden.	1	☐	☐	☐	☐	5
f. Denne barnehagen har målsetninger i tråd med mine/våre idealer.	1	☐	☐	☐	☐	5
g. Jeg/vi mener at barna får god motorikk av å være mye ute i naturen.	1	☐	☐	☐	☐	5
h. Barnehagen er i nærheten av min/vår arbeidsplass.	1	☐	☐	☐	☐	5
i. Denne barnehagen har et godt rykte.	1	☐	☐	☐	☐	5
j. Jeg/vi vil at barna skal få kjennskap til naturen.	1	☐	☐	☐	☐	5
k. Denne barnehagen lå nærmest vår bolig.	1	☐	☐	☐	☐	5
l. Jeg/vi ønsker å legge et godt grunnlag for at barna skal få gode turvaner.	1	☐	☐	☐	☐	5
m. Barna i nabolaget går i denne barnehagen.	1	☐	☐	☐	☐	5
n. Det var viktig for meg/oss å velge en natur- / friluftsbarnehage.	1	☐	☐	☐	☐	5
o. Annet _____	1	☐	☐	☐	☐	5

19. Hvordan tror du valget av denne barnehagen vil påvirke ditt/deres barn? (Her kan du sette flere kryss)

- a. Det vil ikke påvirke mitt/vårt barn i særlig grad.
- b. Det vil påvirke mitt/vårt barn til å drive med friluftslivsaktiviteter seinere i livet.
- c. Det vil påvirke mitt/vårt barn til å bli mer miljøbevisst.
- d. Det vil påvirke mitt/vårt barn til å bli mer fysisk aktiv.
- e. Det vil påvirke mitt/vårt barn på andre måter.

Nevn hvilke

20. Hvor fornøyd er du med barnehagen sett i forhold til dens profil som natur- og friluftsbarnhage?

- a. Svært fornøyd
- b. Ganske fornøyd
- c. Passe fornøyd
- d. Mindre fornøyd
- e. Ikke fornøyd
- f. Evt. utfyllende kommentar

21. Kryss av for om du er medlem eller ikke medlem i disse organisasjonene?

(Her kan du sette flere kryss dersom du er medlem i flere organisasjoner)

- a. Jeg er medlem i Norges Jeger- og fiskerforbund (NJFF)
eller annen jakt- og fiskeforening
- b. Jeg er medlem i Norges naturvernforbund
eller en annen naturvernorganisasjon
- c. Jeg er medlem i Den Norske Turistforening (DNT/DNT-U)
eller annen turistforening/turlag
- d. Jeg er medlem i et idrettslag
- e. Jeg er medlem i Norges speiderforbund
eller annen speiderorganisasjon
- f. Annen friluftslivsorganisasjon,
skriv hvilken _____

Takk for hjelpen!

10.2 Følg brev til barnehagen

Til deltakende barnehager i spørreundersøkelsen

”Natur- og friluftsbarnhager – foreldrene, hvem er de?”

Vi sender i disse dager ut dette spørreskjemaet til foreldrene til ca. 850 barn i 34 i natur- og friluftsbarnhager i Buskerud i forbindelse med gjennomføringen av Marte Syrdahl Grettes mastergradsstudium ved Høgskolen i Telemark, avdeling for allmennvitenskapelige fag.

Formålet med undersøkelsen er å få et best mulig bilde av hvem foreldrene til barna i denne typen barnehager er, hva de interesserer seg for og hvorfor de valgte nettopp denne typen barnehage. Det er ennå forsket lite på natur- og friluftsbarnhagene og brukerne av disse. Forhåpentligvis kan resultatene fra denne undersøkelsen bidra til at tilbudet i natur- og friluftsbarnhagene kan bli enda bedre tilpasset brukernes ønsker og behov.

Deres barnehage har kommet inn under vår definisjon av natur- og friluftsbarnhager og vi håper derfor at dere kan være behjelpelig med datainnsamlingen. Vedlagt dette brevet ligger _____ spørreskjemaer. Dette ønsker vi at deles ut, et per barn, til foreldrene i avdeling_____.

Ifølg brevet som ligger ved hvert spørreskjema ønsker vi at foreldrene skal besvare skjemaet så godt som mulig og returnere det til dere. Spørreskjemaene ligger da i hver sin konvolutt. Disse konvoluttene putter dere i den/de ferdigfrankerte svarkonvoluttene og sender den/de med posten tilbake til oss. I de store svarkonvoluttene (A4) går det inntil 20 små konvolutter, i de små svarkonvoluttene (A5) går det inntil 6 små konvolutter. Det er ønskelig at svarkonvoluttene returneres til oss så snart som mulig etter foreldrenes svarfrist som er **7. oktober 2008**. Dersom det kommer inn skjemaer etter svarfristen er det ønskelig at også disse returneres til oss.

Undersøkelsen er anonym og alle opplysninger blir behandlet konfidensielt. Flere vil derfor sikkert undre seg over at de ferdigfrankerte svarkonvoluttene er nummererte. Dette er kun gjort for å holde orden på tilbakesendte skjema slik at jeg slipper å sende purring til de barnehagene som allerede har sendt inn spørreskjemaene. Adresselistene med barnehagens navn og nummer vil bli behandlet manuelt og blir ikke koplet sammen med spørreskjemaene. Det betyr at ingenting av det den enkelte forelder svarer på spørreskjemaet kan føres tilbake til dem.

Ta gjerne kontakt dersom det er noe dere lurer på.

Marte Syrdahl Grette, mob. 416 91 194, e-post 032381@student.hit.no eller

Alf Odden, tlf. 35 95 25 18 / mob. 416 60 228, e-post alf.odden@hit.no

På forhand takk for hjelpen!

Marte Syrdahl Grette
Mastergradsstudent

Alf Odden
Veileder

10.3 Følgerev til foreldrene

Til foreldre med barn i natur- og friluftsbarnehager i Buskerud

”Natur- og friluftsbarnehager – foreldrene, hvem er de?”

Vi sender i disse dager ut dette spørreskjemaet til foreldrene til ca. 850 barn i 34 ulike natur- og friluftsbarnehager i Buskerud i forbindelse med gjennomføringen av Marte Syrdahl Grettes mastergradsstudium ved Høgskolen i Telemark, avdeling for allmennvitenskapelige fag.

Formålet med undersøkelsen er å få et best mulig bilde av hvem foreldrene til barna i denne typen barnehager er, hva de interesserer seg for og hvorfor de valgte nettopp denne typen barnehage. Det er ennå forsket lite på natur- og friluftsbarnehagene og brukerne av disse. Forhåpentligvis kan resultatene fra denne undersøkelsen bidra til at tilbudet i natur- og friluftsbarnehagene kan bli enda bedre tilpasset brukernes ønsker og behov.

Vi ber derfor den av foreldrene som sist har hatt fødselsdag om å fylle ut det vedlagte spørreskjemaet.

Vi vil understreke at det er frivillig å delta i undersøkelsen og at du selv kan velge hvilke spørsmål du vil svare på. Men vi ønsker selvsagt at du skal besvare så mange spørsmål som mulig. Undersøkelsen er på fire sider og vil ta ca. 10 minutter å fylle ut.

Dersom du/dere har flere barn i natur-, ute- eller friluftsavdelingen i samme barnehage, trenger du bare besvare 1 skjema.

Undersøkelsen er anonym og alle opplysninger blir behandlet konfidensielt. Det betyr at ingenting av det du svarer på spørreskjemaet kan føres tilbake til deg eller barnehagen.

Vi håper at du tar deg tid til å fylle ut det vedlagte skjemaet, putte det i svarkonvolutten som også følger med og gi det tilbake til barnehagen så fort som mulig og helst **innen 7. oktober 2008.**

Ta gjerne kontakt dersom det er noe du lurer på.

Marte Syrdahl Grette, mob. 416 91 194, e-post 032381@student.hit.no eller

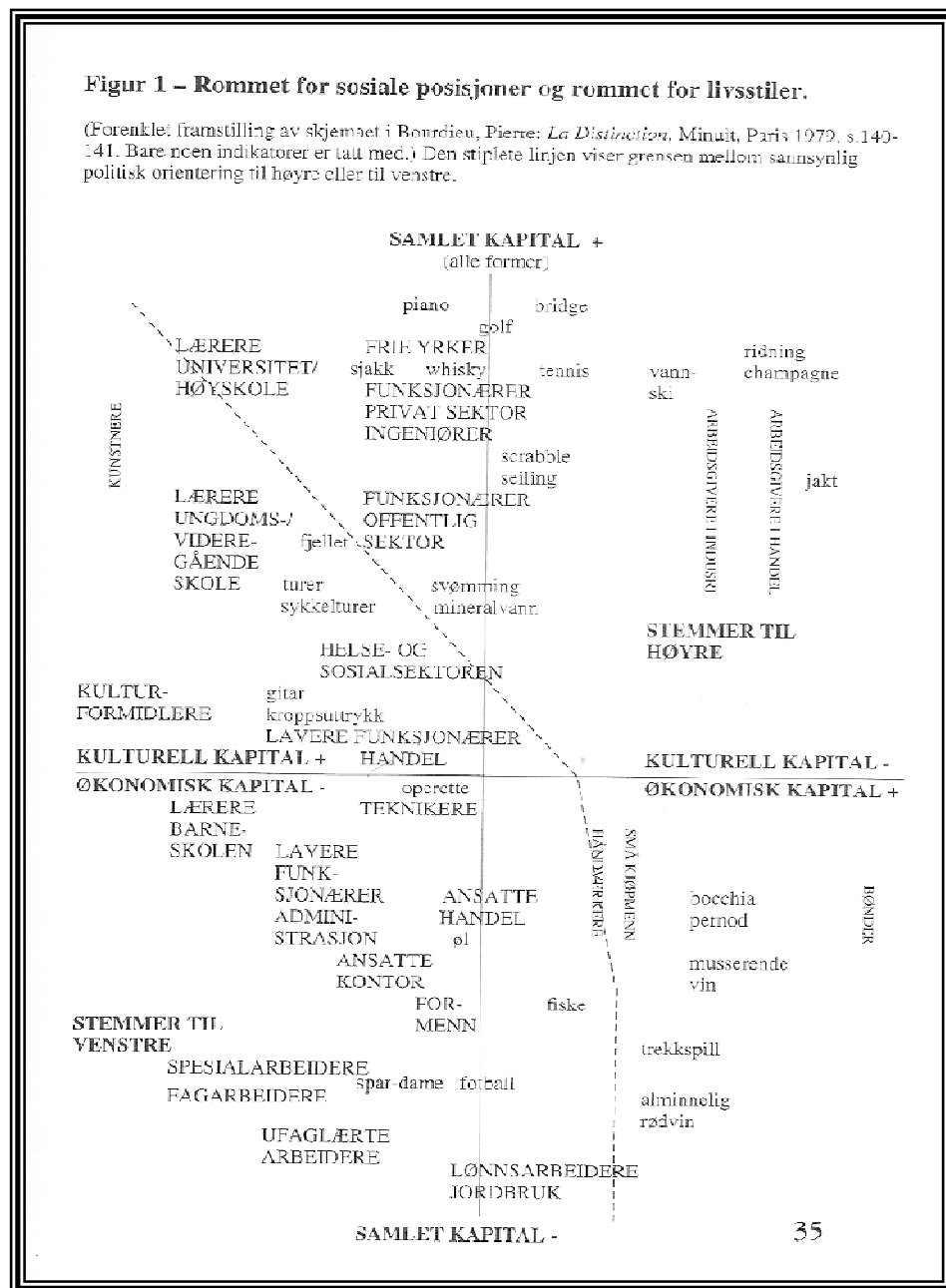
Alf Odden, tlf. 35 95 25 18 / mob. 416 60 228, e-post alf.odden@hit.no

På forhand takk for hjelpen!

Marte Syrdahl Grette
Mastergradsstudent

Alf Odden
Veileder

10.4 Bourdieu sitt sosiale rom

(Bourdieu 1995, s. 35)

10.5 Telefonpresentasjon

Telefonpresentasjon

- Hei, det er Marte Syrdahl Grette som ringer.

- Jeg driver for tiden med en masteroppgave i friluftsliv og lurer i den forbindelse på om deres barnehage har en friluftslivs-, natur- eller uteavdeling?

Kortfattet stikkordsliste

- Uteavdeling?

- Hele eller avdeling?

- Utetimer/utedag

- Utetimer/barn/uke

- Utebase

- Antall barn

- Aldersgruppe

- Navn på avd.